

זיי העצמז-ים וזעשזק-ים

ליקוט משעורי וחידושי מורינו
הרב הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א

ניסן תש"פ

קובץ ווי העמודים וחשוקיהם

ליקוט משיעורי וחידושי מורינו
הרב הגאון יצחק זילברשטיין שליט"א

יוצא לאור על ידי ידי כולל בית דוד
עבור תורמי ופרנסי הכולל

ירחון מס' 79 - ניסן תש"פ

הקובץ יוצא לאור בעזרת השם כל חודש
עבור תורמי כולל בית דוד העומד בראשות
מו"ר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לפרטים אודות קבלת הקובץ

אפשר לפנות לפקס 03-5011422
או במייל parnasyom@gmail.com

יצא לאור

על ידי ידידי כולל בית דוד
עבור התורמים הנכבדים השותפים הנאמנים לדבר ה' להחזקת הכולל

להארות והערות בדבר הקובץ

או לתרומות והנצחות עבור הוצאות הדפסת הקובץ
אפשר לפנות לפקס 03-5011422
או במייל parnasyom@gmail.com

תוכן הענינים

אברה ממך אליך

פתיחה

יא	כהיום אפשר לברוח רק להקב"ה, והוא יגן עלינו.....
יא	אפילו אדם אחד יכול לתקן את כל העולם.....
	אם הקב"ה יכול לשתק את כל הכלכלה, בוודאי יכול להביא פרנסה, למי שאין
יא	לו מכשיר.....
יב	ההולך ברחוב עם מכשיר, ממלא את כל האויר בחיידקים.....
יב	מי שלא יהיה לו קשר לגויים ינצל.....
יג	לעתידי לבא כולם יהיה פחד מהמחלה.....
יג	בעת כזו יש להתחזק ביתר שאת בלימוד התורה.....
יד	בזכות התורה והשבת ננצל.....

דברי חיזוק

טו	אומות העולם מרגישים איבוד שליטה, אבל יהודי אינו שולט הוא נשלט.....
טו	יתכן שמדובר במלחמת גוג ומגוג.....
טז	דבר אחד ברור הקב"ה לא איבד שליטה, והכל בחשבון מדוקדק.....
יז	בפסח יצאנו לחירות!! והלא נהיינו עבדי ה'.....
יז	הכל לפי התוכנית של בורא עולם.....
יח	החירות האמיתי כשאדם מרגיש שאינו שולט, אלא מתבטל להקב"ה.....
יט	מצוה א 'מצוות הבטחון'.....
יט	מה היא מצות הבטחון.....
יט	דעת החזו"א שיש לבטוח שהכל מאתו יתברך בין לטב ובין למוטב.....
כ	דעת הפוסקים שיש לבטוח בהשי"ת שהכל יהיה לטוב.....
כב	דעת רבינו יונה כשיטת החזו"א.....
כג	גם לשיטת החזו"א ורבינו יונה, שכר הבטחון שינצל מכל רע.....
כד	בזכות הבטחון ננצל ממלחמת גוג ומגוג.....

הגבעונים למרות שהערימו על ישראל, מכל מקום כיון שבטחו בהם	
נצלו	כה
רבי נענש על שלא ריחם על העגל שבטח בו	כה
צפית לישועה	כו
ההבדל בין בעתה לאחישנה היא עצומה	כו
למה אנו נצליח לזרז את הגאולה, במקום שגדולי עולם לא הצליחו	כז
איזה כבוד גדול יהיה לאדם בביאת המשיח, שבמעשיו הציל את עם	
ישראל מהחורבן	כח
הנחיות משרד הבריאות כהכנה לביאת המשיח	כח
מלך המשיח יצמח מתוך חורבן העולם	כט
תפילה בעת צרה	ל
תשובה	לא
מה היא 'פתח חרצובות רשע'	לב
עשו את כל הסגולות כדי שיוושעו בבנים, ולא נושעו, עד ש...	לב
שמחה	לג
פחד	לד
לפחד צריך רק מהשי"ת	לד
הפחד מגיע מחטאים, אדם המאמין אין לו סיבה לפחד	לד
כשיש דבר, אינו יכול לשלוט רק במי שמפחד	לו
צניעות היא השמירה הטובה ביותר	לו
הודאה להשי"ת	לז
בין אדם לחברו	מ

מצוה ב

מצוה ג

מצוה ד

מצוה ה

מצוה ו

מצוה ז

מצוה ח

מצוה ט

דרכים להנצל מהמגיפה

תורה	מא	דרך א
ספירת עם ישראל	מב	דרך ב
מאה ברכות	מב	דרך ג
ברכת המזון בכוונה ומתוך הכתב	מג	דרך ד
תפילה בציבור	מג	דרך ה
צדקה	מד	דרך ו
אמירת תהלים בציבור	מד	דרך ז
להתפלל על אחרים	מד	דרך ח

מה	פטום הקטורת בכוונה	דרך ט
מו	להתחזק במדת הענוה	דרך י
	המצה היא סימן אל ההכנעה ובזכות זה יצאו ממצרים, וגם אנו נגאל מן	
מו	היסורין	

וקרנו תרום

מט	להעמיד שוטר בפתח בית הכנסת	סימן א
נ	לחזור מחו"ל לחג הפסח, כשיצטרך לשהות בבידוד	סימן ב
נא	מסדר קידושין לבן ספרד, האם יוותר על תקיעת כף	סימן ג
נב	כשצריך לעשות ברית בבית חולים, ואינם מרשים למנין להכנס	סימן ד
נד	לצאת בשבת במקום שאין עירוב עם מסיכה המגינה על הלובשו	סימן ה
נה	להפסיק להתפלל על הגשם, כדי שהמגיפה תיעצר	סימן ו
	מי שיש לו ילד בפעוטון, האם חייב לשלם על השבועות האלו שהילד לא	סימן ז
נו	הגיע	
	מי שביטל את אולם חתונות, האם בעל האולם צריך להחזיר לו את הכסף	סימן ח
נז	עבור האולם	
נט	השוכר חנות והיא היתה סגורה תקופה, האם יקזז לו מהשכירות	סימן ט
נט	האם לדחות את החתונה בגלל מיעוט משתתפים	סימן י
סא	איך מרגיעים חתן וכלה שבוכים על חתונתם ללא משתתפים רבים	סימן יא
סג	את מי להזמין לחתונה את הסבים, או את האחים	סימן יב
	אשה העובדת בבית, והיא גם מטפלת בילדיה, האם תדווח על שעות	סימן יג
סה	מלאות	
סו	להוציא ספר תורה כדי לקרוא בו רק קריאה אחת	סימן יד
סז	להשלים פרשת פרה	סימן טו
סח	להתפלל בחוץ עם מטריה ביד	סימן טז
סט	להתפלל ולעשות ברכת כהנים עם מסיכה על הפנים	סימן יז
ע	להשלים קריאת התורה של כמה פרשיות	סימן יח
עב	שמע קדיש, ואינו יודע אם יש שם טינוף	סימן יט
עב	איך יקראו בתורה כשצריך להתרחק שתי מטר	סימן כ
עג	הכהן נמצא למעלה במרפסת, האם יכול לברך ברכת כהנים	סימן כא
עד	הפר את הוראות הבידוד והדביק אדם אחר	סימן כב
	האם אפשר לקיים השנה מצוות אשתו בעלה משמחה על ידי נתינת	סימן כג
עה	מעות	

סימן כד	כשכל אחד עומד במרפסת שלו, האם מצטרפים למנין..... עו
סימן כה	כשמגיעים שני חולים לפנינו, את מי להקדים לחבר למכונת הנשמה..... עח
סימן כו	מושב זקנים שחייב להחזיק שלשה מכשירי חמצן, האם יתן מכשיר לחולה שזקוק לו..... פ
סימן כז	האם הרב יעזוב את קהילתו ויעלה לארץ ישראל..... פג
פד	גדולי ישראל מסרו נפשם לבלתי שבור רוח אחיהם..... פד
פד	החת"ס כתב שנחלקו בזה מנהיגי הקהילות..... פד
סימן כח	לענות לטלפון בשבת ממשרד הבריאות..... פו
סימן כט	שימוש עם תוכנת זום בליל הסדר..... פז
פח	יש בזה חילול שבת של סגירת מעגל..... פח

מעשה חושב

סימן א	הגרפולוג אמר שהזוג אינו מתאים..... צא
סימן ב	כתבו כתובה ביום לפי שיטת ר"ת, והעד החותם סובר כשיטת הגאונים... צה
סימן ג	אשתי עובדת בעבודה טובה, אך היא עובדת שעות רבות, ואני צריך לטפל בילדים וזה מפריע ללימודי..... צז
סימן ד	לוותר על הניגונים בברכת כהנים, כדי שכהן ניצול שואה יוכל לברכם.... ק
סימן ה	בני ספרד ארגנו מנין במלון בחו"ל האם בן אשכנז יכול לישא שם כפיו..... קג
סימן ו	איסור לבישת פאה בשם "לייס שקוף" לנשים..... קה
סימן ז	הרואה את אמו שהיתה באושוויץ, האם יברך עליה כל שלושים יום..... קז
סימן ח	דף שנתקע במדפסת, האם מותר לקרעו, או שצריך לשבור את המדפסת..... קט
	א. אין כל כך קדושה בספרים הנדפסים • ב. כשעדיין לא למדו בו • ג. לצורך תיקון • ד. הדף כבר ממילא אבוד
סימן ט	קוראים לי דניאל, ובתנ"ך כתוב דְּנִיֶּאל, האם להחליף את השם כפי הכתוב בתנ"ך..... קיב

שאלות קצרות

סימן א	לתת כסף לילדים כדי שיכניסו לקופות הצדקה..... קיג
סימן ב	לקיים מצות כיבוד אב על ידי שליח..... קיד
סימן ג	חברותיה הנכריות שרפו את גופתה, האם יקברו את האפר בבית קברות יהודי..... קטו
סימן ד	לגנוז תמונות וציורים שהילדים מביאים מהגן..... קטז

אנחנו וצאצאנו

שאלה א	ילד השאיר בבית הכנסת חמץ, מי עובר על בל יראה.....	קיז
שאלה ב	הילד התכוון לעזור לקשיש, והכל התפזר.....	קיח
שאלה ג	הסבא רוצה שהנכד יבא אליו לליל הסדר, והבן רוצה לקיים מצות "והגדת לבנך".....	קיט
שאלה ד	להקפיד בפסח על כשרות יותר משאר ימות השנה.....	קכא
שאלה ה	להחמיר בפסח שלא לצורך מוצרים חדשים.....	קכא
שאלה ו	למה נקראת מסכת "אבות" בשם זה.....	קכב
שאלה ז	האם ילד ילמוד בשביל פרס, או שזה בכלל עבדים המשמשים על מנת לקבל פרס.....	קכז
שאלה ח	ממה צריך להתחיל, תורה מידות דרך ארץ, או כיבוד הורים.....	קכז

שולחן פסח

פסח

בליל הסדר אפשר לפעול ישועות גדולות שלא כדרך הטבע ולשבור כל דרכי הטבע... קכז	ירידת ישראל למצרים היתה כדי לתקן את שלשת המדות "קנאה תאוה וכבוד".....	קכז
פסח מצה ומרור מתקנים מדות אלו.....	קכח	
בליל הסדר אפשר להפוך את המזל הרע של האדם.....	קכט	
האומר את ההגדה בחדווה ובשמחה זוכה להעשות לו נסים.....	קל	

חיזוק האמונה בהשי"ת וקיום שש מצוות התמידיות

מצוה א	השגחה אלוקית על כל הנמצא.....	קלא
מצוה ב	שלא להאמין בכוחות אחרים.....	קלא
מצוה ג	יחוד השם.....	קלב
קלב	שיקבע בנפשו שאמת מה שקבלנו מאבותינו.....	קלב
קלג	בשנה זו קל יותר להחדיר את האמונה.....	קלג
קלג	איך מקיימים בזמן הזה המצוה שלא לעבוד אלוהים אחרים.....	קלג
קלד	החושב שיש עוד כח בעולם שיכול להושיע אותו, הרי הוא עובד ל'אל אחר'.....	קלד
קלה	הרי המציאות היא שהפרנסה מגיעה מעבודה.....	קלה
קלו	התיקון בעולם היא על ידי 'וקוץ ודרדר תצמיח לך'.....	קלו
קלז	'כי דר תהפכות המה', שמהפכים ד' בר', ור' בד'.....	קלז
קלז	'צום קול וממון', בגימטריא 'דרדר'.....	קלז

קלז	הקב"ה נפרע רק על ידי דברים קלים	
קלח	הזבוב שהוא עמלק, מנסה להטעותינו בין אחד לאחר	
קלט	האדם המאמין הוא האדם המאושר ביותר בעולם	
קמא	אהבת השם	מצוה ד
קמג	יראת השם	מצוה ה
קמד	שמירת העינים והמחשבה	מצוה ו
קמה	בכל דרכיך דעהו	מצוה ז

שיחו בכל נפלאותיו

קמו	ויתר על מקום נוח בטיסה, וזכה לטרמפ הביתה	
קמז	הקב"ה מוצא זיווג גם לבחורה שרוצה להתחזק	
קמח	למה תבכי התאמצתי בשמים להחליף לך את הגזר דין בצער ובזיונות	
קמט	יהודי עושה השתדלות, והקב"ה שולח את עזרו ממקום אחר	
קנ	אילו היה בורח באמצע שמונה עשרה לא רק שלא היה מרויח, אלא היה מפסיד הכל	
קנא	בזכות הברכה של ברכת המזון בכתב, זכינו להנצל מתאונת דרכים קשה	
קנב	כבר תשעים שנה לא עזב אותי, נראה לך שבדיוק עכשיו יעזוב אותי	
קנג	רק כשכולם שותקים בתפילה יכולים התפילות לעלות	
קנד	זכה לדירת חמש חדרים ב־500 שקל בחודש	
קנה	קיבל עליו עול תורה, ונפטר מחוב של ששה מליון שקל	
קנו	תקבלי זאת בשמחה ותזכי לבן	

אברח ממך אליך

קונטרס מיוחד בענין נגיף הקורונה
דברי חיזוק, מצוות מיוחדות לזמנים אלו
ודרכים להנצל מהנגיף

פתיחה

כהיום אפשר לברוח רק להקב"ה, והוא יגן עלינו

"אלקי, אם עוני מנשוא גדול / מה תעשה לשמך הגדול. ואם לא אוהיל לרחמיך / מי יחוס עלי חוץ ממך. לבן, אם תקמלני לך אוהל, ואם תבקש לעוני אברה ממך אליך, ותתפסה בתמתך בצלך".

בכל המלחמות ובכל הזמנים, היו לאנשים עדיין תקוה מסוימת, אפשר לברוח לכאן, ואפשר לברוח לשם, שם המלחמה לא הגיעה, אנו נמצאים כעת במצב שבכל העולם משתולל נגיף קטן אחד ממיליארדי הברואים שהקב"ה ברא בעולם הזה, והקב"ה נתן רשות למשחית קצת להראות לעולם מי הוא בעל הבית האמיתי, ולמי העולם, ולמי הממלוכה והממשלה לחי העולמים, ואין לנו לאן לברוח, ורק "אברה ממך אליך" [בגיטמריה "הקורונה"], כמי שכתב רבי שלמה אבן גבירול.

אפילו אדם אחד יכול לתקן את כל העולם

אבל יש לנו גם ללמוד כמה דברים מהנגיף הקטן הזה לקחת מוסר אלינו לעבודת ה', שאמרו במסכת יומא (דף פו ע"ב) תניא היה רבי מאיר אומר, גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, שנאמר "ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו", מהם לא נאמר אלא ממנו.

ותמיד היה קשה להבין מאמר זה, וכי בשביל אחד שיעשה תשובה כבר מוחלים לכל העולם כולו, ונאמרו במפרשים פירושים רבים, אבל היום קל יותר להבין זאת, כי ראינו אדם אחד בסין עשה מעשה נורא, ונדבק בנגיף, וגרם במעשיו להביא חורבן לעולם, ומסתמא הביא הקב"ה את הנגיף בצורה כזו, כדי שאדם יראה שאם אחד יכול להחריב את העולם, כל שכן כשאחד חוזר בתשובה, שיכול לקיים את כל העולם, ובמקום חורבן יכול להביא לתיקון השלם.

אם הקב"ה יכול לשתק את כל הכלכלה, בוודאי יכול להביא פרנסה, למי שאין לו מכשיר

עוד דבר למדנו מכאן, שאם הקב"ה יכול לשתק למשך חודשים רבים את כל הכלכלה של העולם, הוא גם יכול להביא פרנסה ברווח בעולם, במה דברים אמורים: יש אנשים המחזיקים במכשירים פרוצים ל"ע, וטוענים שהם צריכים זאת לצורך פרנסה, וכמה שמנסים להסביר להם, שהקב"ה יכול לפרנס גם בלי מכשיר,

לא כל כך האמינו בזה, והראיה שהמשיכו להחזיק את המכשיר, והנה הראה הקב"ה את כוחו הגדול, ומעתה לא נשאר לנו אלא להאמין שמי שיכול להחריב כל שכן שיכול לתקן, והגיע הזמן לזרוק את המכשיר, ואין כבר תירוץ של פרנסה.

ההולך ברחוב עם מכשיר, ממלא את כל האויר בחיידקים

עוד דבר אפשר ללמוד מהנגיף, ידוע מה שכתוב בספרים הקדושים, שאדם ההולך ברחוב ועושה עבירה, ממלא את האויר בטומאה, הוא זורה טומאה, ואדם שיש לו לחלוחית קדושה יכול להרגיש בזה, ולהיפך כאשר אדם הולך ברחוב ומהרהר בדברי תורה, ממלא את האויר בקדושה.

ומי שרוצה לזה הוכחה, הנה אדם שנדבק בנגיף אומרים הרופאים שהוא ממלא את האויר בנגיף ואם אדם עומד בסמוך לו גם הוא נדבק בנגיף.

ומזה יש לנו ללמוד על האנשים שהולכים עם מכשירים פרוצים ברחוב, שהם ממלאים את כל הרחוב בטומאה, ועל ידי נותנים כח למשחיתים להשחית, וכן אשה שהולכת בצורה לא צנועה ברחוב, הרי שכל הרחוב

מתמלא בחיידקים רוחניים המזיקים לכל דבר שבקדושה.

מי שלא יהיה לו קשר לגויים ינצל

ובספר לקט רשימות (חנוכה עמוד מא) הובא שהמשגיח רבי נתן מאיר ווכטפויגל זצ"ל אמר שיש בידו קבלה איש מפי איש מרבי יהושע לייב דיסקין זיע"א, שבמלחמה האחרונה קודם ביאת המשיח, כל הערהליכער אידן יינצלו, ומה זה עהרליך איד, מובדל מן העמים לא מדובר פה להיות אחד מל"ו צדיקים, אלא אם מובדל מחוקות העמים, דהיינו שמנותק מהם, ואין לו שייכת עם הגויים, ובין היתר שאין לו שייכת עם המוזיקה שלהם ומנותק מהם, אז אומר הקב"ה אתם שלי, ונמצאים ברשות אחרת, ואין שום שליטה עליכם.

וכמובן שהיום צריכים להיות מנותקים מכל המכשירים הטמאים, ומכל המ ודה של הגויים, ומכל האופנות למיניהם, וכל מי שמנותק מזה, יזכה להנצל.

לעתיד לבא כולם יהיה פחד מהמחלה

המשגיח רבי יחזקאל לווינסטיין זצ"ל בספרו (אור יחזקאל ח"ג עמוד שי) כתב, דברים שהם כמעט כמו נבואה לימים אלו וז"ל:

ובפרט בזמנינו ששלח הקב"ה מלאך המשחית, והרי גלוי הוא לעין כל שאין אפשרות לרפא את המחלה, ואין ידוע מקור המחלה, ומה הם הגורמים לביאתה, ולכן דרוש מאוד חיזוק בתורה ובתפלה, לו החפץ חיים זצ"ל היה בחיים אתנו היה מורנו היאך לעשות, ואילו עתה אין למי לפנות, וראיה לכך שהנה אמרו חז"ל שבימות המשיח יהיו מחלוקות רבות בעולם, והשרים יהיו בפחד, וכל זה מתגשם בתקופתנו, כי ימינו ימי המשיח, ולכן דרוש להתחזק בכל מעשינו, ולכל הפחות כאשר נתבאר להתחזק בתפלה ובקריאת שמע, והעיקר להשיג מעט יראת שמים, הנה עמלק נענש במחה תמחה משום שלא ירא אלוקים, וכל אשר יזכה ליראה, הוא יוטה מאלו הכתובים בספר ויזכו לימות המשיח.

והגאון רבי חיים מלוואזין זצ"ל כתב, שיש לו מסורה שתשובה דאורייתא, היא חרטה ועזיבת החטא, וחכמינו החמירו בצום ובכי ומספד ושאר דברים, עכשיו מקיימים צום ובכי ומספד, אבל עזיבת החטא אינם מקיימים, וכן חמץ מדאורייתא בביטול בעלמא סגי, רק שיהא הביטול בלב שלם, רק שחז"ל הצריכו בדיקה ושריפה ומכירה, אבל עכשיו מקיימים בדיקה ושריפה ומכירה בערמה, והביטול אינו כראוי.

לפי כל הסימנים אנו נמצאים כעת ברגעים האחרונים שלפני ביאת המשיח, והקב"ה מזעזע את כל העולם כולו, והכל בשביל ישראל, הקב"ה דורש מאתנו כעת דבר אחד, את נקודת הלב, לראות מי לבבו שלם עמו, ומי נסחב אחר הגויים, הבה נתחזק כל אחד במה שהוא לקוי, ונתנתק מכל הנושאים שהגויים מחוברים אליהם, שלא יהיה לנו שום שייכות עמם "לֹא עָמִי בְּאֶרֶץ בְּחֶדְרֶיךָ וְסֹגֵר דְּלִתְךָ בְּעֶדְךָ חֲבִי כְּמַעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר יָעֵם (ישעיהו כו כ).

בעת כזו יש להתחזק ביתר שאת בלימוד התורה

הרמב"ם בפירוש המשניות (סוף מסכת ברכות) כתב יסוד עצום בכוח לימוד התורה, וכותב עליו שהוא "ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו" וז"ל:

"ואומר 'עת לעשות לה' הפרו תורתך', יאמר, שכשנגזרת עת עונש ונקמה, יבואו סבות לבני אדם שיפרו תורה, כדי שתחול עליהם הגזירה כשהם חייבים, וענין זה ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו, כי נצא מזה לשאלת השכר והעונש..." עיי"ש.

כלומר בעת שמידת הדין מתנוחה, מה יעשה אדם וינצל מהגזירה, יעסוק בתורה, ואומר הפסוק - לביאור הרמב"ם - שבעת הזאת מתעוררים סיבות שונות לבטל את האדם מתורה, כדי שח"ו תחול עליו הגזירה רח"ל.

מסתובבים ליד הישיבות ומציפים בחדשות מסקרנות אודות המצב, פלוני אמר כך אלמוני מדווח כך, העיקר לא ללמוד..., והאזון נטויה לשמוע, ומפסיק ללמוד ח"ו, וזה "עת" כשיבוא עת הגזירה רח"ל, מסתובבים סיבות "לעשות לה" שתחול ח"ו הגזירה, כיצד על ידי "הפרו תורתך" ע"י שמבטלים מלימוד התורה. והעצה לכך להתחזק ביתר שאת ועוז לעסוק בתורה בלי הפסק.

בזכות התורה והשבת ננצל

ובזכות זה יקויים בנו "יְדַבֵּר עַמִּים תַּחְתִּינוּ וְלֵאמֹים תַּחַת רַגְלֵינוּ" (תהלים מז, ד). ופירש רש"י "יְדַבֵּר - יתן דְּבַר בעובדי כוכבים תחת נפשנו, [הכוונה לעכו"ם המצירים לישראל, ורוצים להשמידם] להיות חמתו מתקררת בהם ואנו נצולים כענין שנאמר ונתתי כפרך מצרים וגו'", עכ"ל.

וכתב באמרי אמת (שבת תשובה תרס"ו) שהקללות והמגיפות יתן הקב"ה על הגוים, וזה הוא ע"י אהבה דכתיב שם (פסוק ה) "את גאון יעקב אשר אהב סלה", ומה היא אהבה, תורה, כדכתיב (דברים ו, ה-ו) ואהבת את ה' אלוקיך וגו' והיו הדברים האלה, ואיתא (ברש"י שם) מהו האהבה והיו הדברים האלה, שע"י התורה יכולים לבוא לאהבה, ושבת הוא ג"כ יום שיכולים לעשות בו תשובה מאהבה, שכן אומרים באהבה וברצון הנחלתנו.

ויקויים בנו מה שכתב בנועם אלימלך (פרשת בשלח) כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. והקשה רש"י בוודאי כאשר לא ישים למה לרפואה? ונראה לפרש, דהנה כתיב (שמות כ ב) אני ה' אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ומקשים למה לא אמר אשר בראתי שמים וארץ שלפי הנראה זה חידוש יותר?

אך נראה דבאמת זה חידוש יותר שהוציאנו מארץ מצרים, דהנה בריאת עולם היה מחמת שהשי"ת ברוך הוא רצה להטיב לברואים, ואין הבריאה חידוש נגד השם יתברך כי טבעו להטיב, אבל יציאת מצרים שהכה השם יתברך את מצרים במכות מופלאות, וזה נגד טבעית הבורא ברוך הוא, כי מפי לא תצא הרעה, אך מחמת שזה היה הטבה לישראל מה שהכה את מצרים, ועיקר הטובה היה לישראל עשה השם יתברך נגד הטבעית להכות אותם, וזה חידוש יותר גדול.

וזהו כל המחלה לא אשים, אך איך הכה אותם הלא מפי עליון לא תצא הרעה. לזה אמר כי אני ד' רופאך, ונמצא היה ההכאה הזאת הטבה לישראל, אבל להשים חלילה שום מחלה על ישראל, זה בלתי אפשר, כי מה הטבה יבא מזה, וקל להבין.

דברי חיזוק

אומות העולם מרגישים איבוד שליטה, אבל יהודי אינו שולט הוא נשלט

יהודי פוגש את חבריו, ושואלו מה נשמע? משיבו, ברוך השם, וכוונתו הכל בשליטה... של מי?! שלי, אני שולט כרגע על מצבי. אדם אוהב להיות מסודר, שידע שהוא שולט על מצבו, הוא מתכנן מה יהיה מחר, מה יהיה בעוד שבוע, וגם יש לו כבר תוכניות אפילו לשנה הבאה.

בדרך כלל הפחד והחרדה של אדם מגיע כאשר הוא לא שולט על מצבו, ואינו יודע מה יילד מחר, והיכן הוא ישהה מחר, והיכן הוא יעבוד וממה יתפרנס, כאשר הוא מגיע למצב כזה, כל הבטחון העצמי שלו מתערער, והוא נכנס לפחד וחרדה.

וכך גם מנהיגי העולם נכנסו כעת לפאניקה וחרדה, לא בגלל החולים והמתים, כי הם לא חשודים על דאגה מוגברת לחיי אדם, בימים כתיקונם, כשמגיע חולה זקן לבית החולים, הוא אפילו לא מקבל יחס, המתת זקנים, נקרא אצלם 'חסד', גם הגויים שרצחו בדם קר ששה מליון יהודים, אינם חשודים על חשיבות חיי אדם, אלא מה הפחד שתקף את העולם, הם פשוט מרגישים שאיבדו שליטה, הם הרגישו שליטה על העולם, הטיסו מטוסים, אפילו שלחו חלליות, אבל פתאום הגיח נגיף קטן לעולם, המועבר במהירות מאדם לאדם, וזה נראה כאילו העולם איבד שליטה, וממילא הם נכנסו לפאניקה וחרדה.

אבל אנו יודעים שהעולם לא איבד שליטה, כי מעולם זה לא נשלט על ידי אדם, וממילא מי ששולט על העולם קודם, שולט עליו גם עכשיו, הקב"ה ח"ו לא איבד שליטה, אלא אדרבה הוא שחרר אחד ממיליארדי בריותיו, ודווקא את הבריה הקטנה ביותר, והראה לעולם, מי הוא הבעל הבית על העולם, הוא החזיר את העולם קצת לפורפציות הנכונות, להראות מי בעל הבית של העולם.

יתכן שמדובר במלחמת גוג ומגוג

יתכן שמדובר בחבלי משיח, יתכן שמדובר במלחמת גוג ומגוג, כמו שכתב הנצי"ב שמלחמת גוג ומגוג לא תהיה מלחמה אלא מגיפה^א, ומשמע שזו תתחיל

ציונים והוספות

א. נאמר בספרי (פרשת בהעלותך פסקא עו) "וכי תבאו מלחמה בארצכם...", על הצר הצורר" במלחמת גוג ומגוג הכתוב מדבר, שנאמר "ונושעתם מאויביכם", איזו היא מלחמה שישראל

מסין^ג, כמו כן הגמרא בעבודה זרה (דף ג ע"א) את הפרק השני בתהלים על מלחמת גוג ומגוג, למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק: יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו... יושב בשמים ישחק אדני ילעג למו אז ידבר אלימו באפו ובחרונו [באפו ובחרונו' (367) גמטריא 'קורונה'] יבדלמו: ואם חשבנו שהקב"ה צריך בשביל מלחמת גוג ומגוג מטוסים, פצצות אטום, הראה לנו הקב"ה שהוא יושב ומשחק מהם, וכמו שנאמר במדרש (במדבר רבה פרשת קרח יח כב) שכן דרכו של הקדוש ברוך הוא לעשות שליחותו ע"י דברים קלים, לכל המתגאין עליו שלח להם בריה קלה להפרע מהם, להודיען שאין גבורתן ממש, ולעתיד לבוא עתיד הקדוש ברוך הוא ליפרע מן האומות ע"י דברים קלים, שנאמר (ישעיה ז) והיה ביום ההוא ישורק ה' לזבוב אשר בקצה יאורי מצרים ולדבורה אשר בארץ אשור.

כלומר ככל שהדבר קטן יותר, כך הקב"ה מראה בזה יותר את גדולתו, איך שמעצמות כלכליות ענקיות מתרסקות, על ידי נגיף שאינו נראה אלא במיקרוסקופ.

ותפקידנו בעת הזו, הוא כמו בהמשך המזמור, למרות הפחד והבהלה השוכנת גם בקרא יראי ה', עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה: ...אשרי כל חוסי בו.

דבר אחד ברור הקב"ה לא איבד שליטה, והכל בחשבון מדוקדק

אמנם גם אם זה נראה כמלחמת גוג ומגוג, אין אנו יודעים חשבונות שמים, ויתכן שכוונת הקב"ה להרבה דברים אחרים, אבל דבר אחד בטוח, שזו בריה של הקב"ה, והקב"ה לא איבד שליטה, וכל אדם שנדבק יש לזה חשבון מפורט, ועל כל אדם שנכנס לבידוד, יש לזה השגחה פרטית מדויקת, היכן שהה, והיכן היה צריך לשהות, והכל בשליטה מלאה.

בניגוד לאומות העולם שנכנסו לחרדה עקב שמרגישים שאבדו שליטה, יהודי צריך להרגיש להיפך שמחה גדולה, שהקב"ה הראה לעולם שהוא מחזיר את העולם

ציונים והוספות

נושעים ממנה, ואין אחריה שעבוד אין אתה מוצא אלא מלחמת גוג ומגוג, וכן הוא אומר ויצא ה' ונלחם בגוים ההם (זכריה יד ג) מהו אומר והיה ה' למלך על כל הארץ. וביאר בעמק הנצי"ב שבספר יחזקאל (פרק לח לט) שם מדובר על גוג ומגוג, לא נזכר שום מלחמה ולא יהיה אלא מגיפה גדולה, ואיך דרש את הפסוק וכי תבוא מלחמה על מלחמת גוג ומגוג, ועל זה הביא מזכריה שם כתוב "ויצא ה' ונלחם כיום הלחמו ביום קרב", הרי שגם על מגיפה שייך לשון מלחמה.

ב. בספר מקוה ישראל להרב מנשה בן ישראל כתב, שמגוג הוא מדינת מונולוגיה שהיא חלק מסין. וכן כתב בספר קסת הסופר, שמונגוליה היא שיבוש של מגוג בנו של יפת, והם אומה כבירה אשר משלו על סימן, וגם החריבו את אירופה פעמים רבות, ולשם מגוג יש ג' פירושים, אם זה משורש נמוגו כל יושבי הארץ, שהרואה אותם לבו נמוג מפחד, או משלום והגבעות תתמוגגנה, שהם נמוכים בקומה או שעיקרו כמו גוג, ואות המ"כ שמושי, ופרישו גובה כמו גג.

לשליטתו, ודווקא בחודש ניסן חג החירות, זה צריך לשמח אותנו בכפל כפליים, כי עם ישראל היו עבדים אצל פרעה במצרים, עבד פירושו שאין לו שום שליטה עצמית על עצמו, אלא כשהולך לישון אינו יודע מה יהיה עמו מחר, מה שיאמר לו אדונו זה שהוא צריך לעשות, ולכן שישלחנו שם ילך.

בפסח יצאנו לחירות!! והלא נהיינו עבדי ה'

הקב"ה הוציא אותנו לחירות, ולכאורה יש להקשות, וכי יצאנו לחירות!! והלא הקב"ה הוציא אותנו ממצרים על מנת שנהיה עבדיו כמו שכתוב (ויקרא כה נה) **כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם**, בנוסף לכך יש לשאול, בליל הסדר אוכלים מרור כדי לזכור את המרירות שבעבדות, זכר לומר את חייהם, והיה מקום לאכול את המצה שהיא זכר לחירות כשהיא נלושה בשמן ודבש, זכר לחירות, ולמה המצה היא לאכול מצה העשויה מקמח ומים בלבד?

ומשיב המהר"ל (גבורות ה' פרק נא) אדם שזקוק לדבש כדי להרגיש את החירות, אינו בן חורין, דווקא אדם שמשוחרר מכל התאוות והרצונות העצמיים, ומסתפק בקמח ומים, הוא אדם הבן חורין האמיתי, החירות האמיתי זה אדם שהמצב אינו משפיע עליו, ובכל מצב מרגיש משוחרר, ואת זה יכול לעשות רק מי שהוא עבד ה', וכמו שכתב המשורר רבי יהודה הלוי, "עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבד חופשי, על כן בבקש אנוש חלקו, חלקי ד' אמרה נפש".

הכל לפי התוכנית של בורא עולם

הצדיק רבי אליה רוט זצ"ל היה משרידי דור דעה, שעבד על עצמו, מסופר שחזר פעם בליל הסדר בלווית כמה בחורים שהזמינם להסב אצלו בליל הסדר, רבי אליה היה כולו בדביקות לרגל הלילה הגדול העומד לפניו, שבו אפשר להתדבק באורות עליונים, פתח את הדלת ואמר בקול נעים ונחמד גוט יו"ט, אבל במקום שולחן ערוך שהכין קודם צאתו לבית הכנסת, מצא שולחן הפוך, המצות והכוסות והיין, הכל על הרצפה, ככל הנראה אשתו שמרוב צרותיה חלתה בנפשה, הפכה את השולחן, הבחורים היו המומים, אך רבי אליה נשאר בשלוות נפשו, ואמר להם כאן תראו 'חג חרותנו' בשלימות, וכי 'חרותנו' הכוונה כשמגיע מביהמ"ד ומוצא שולחן ערוך כשמפה פרושה עליה, בנים כשתילי זיתים סביב לשולחנו, הרי באופן זה אינו 'חרות' אלא הוא 'משועבד' למצב זה ואם יש קצת שינוי, הוא כבר מאבד עשתונות, כל הכעס של אדם הוא בגלל שהוא רוצה שיהיה כך, ולבסוף נעשה אחרת מרצונו, אבל חירות אמיתית היינו כשאדם אינו משועבד למצב מסוים, אלא נותן לבורא עולם לנהל אותו, ואיך שהוא רוצה כך יהיה, אדם זה הוא בן חורין אמיתי, והוא לעולם אינו כועס, כי הכל לפי התוכנית, לא שלו, אלא של בורא עולם.

החירות האמיתי כשאדם מרגיש שאינו שולט, אלא מתבטל להקב"ה

וכל יציאת מצרים היתה על דרך זה, שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים מלהיות עבדי פרעה, כשפרעה שולט על כל אורח חיינו, ועל סדר היום שלנו, והקב"ה הוציא אותנו ממצרים להיות עבדי ה', וכמו שכתוב הללוי-ה עבדי ה', ולא עבדי פרעה, דהיינו שעם ישראל כשיצאו ממצרים לא ידעו מה יהיה עמם מחר, ולא מה יהיה עמם בעוד כמה ימים, אלא יצאו ממצרים, על דעת כן שיעשו מה שהקב"ה יאמר להם לעשות, וכל כך סמכו על הקב"ה, שאפילו צדה לדרך לא עשו להם, וזה מה שכתוב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". שעם ישראל קבלו על עצמם, ללכת אחרי ה' יתברך במדבר, בלי לדעת מה יהיה עמם.

ואכן היו הרבה אנשים שלא היו מוכנים לכך, ורצו לשלוט על מצבם, ומתו בשלשת ימי האפילה.

ולכן כעת בחודש ניסן, אנו נמצאים במצב הזה שאנו לא יודעים מה יהיה מחר, ואיזה הגבלות יטילו עלינו, והיכן נשהה בשבת הגדול, והיכן נסב בליל הסדר, אבל אנו הולכים אחרי הקב"ה בעינים עצומות, וזה החירות האמיתית. שאנו כעת עבדי ה', ומה שיחליט בשבילנו, זה סימן שזה הטוב ביותר עבורנו.

כשאדם יש לו רצונות עצמיים, הוא מדמיין לעצמו איך יראה יום המחר, איך יראה השבת שלו, איך יראה ליל הסדר, הוא עדיין לא עבד ה' לגמרי, יש לו גם רצונות עצמיים, אבל אדם שאין לו שום רצון עצמי, הוא מתבטל כליל להשי"ת, זה עבד ה' אמיתי, וזה החירות האמיתית.

השנה יהיה לנו קל יותר לקיים את המאמר, "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים", והיינו כמו כשיצא ממצרים לא ידע היכן ישהה מחר, אלא הלך בעינים עצומות אחר רצון הבורא, כך גם השנה אין לנו שום רצון עצמי, רק להתבטל כליל להשי"ת, ומה שיחליט עבורנו, זה הטוב ביותר לנו.

אמנם כיון שזה נראה כעת צרה, ואנחנו לא נדע מה נעשה, אם זה עבור השבת המתחללת בראש כל חוצות ולא מחינו די הצורך, והקב"ה השבית את כל התחבורה הציבורית, או בשביל העדר צניעות מספקת, והקב"ה מנע אותנו מלכת ברחובות, או בשביל אי שמירת על קדושת בית הכנסת די הצורך, ולכן נסגרו בתי הכנסת, וכל אחד יכול לראות בעצמו מה אירע, ובמה הוא לקוי וצריך להתחזק, ועלינו להתחזק בכמה דברים הצריכים חיזוק, ונביא כמה דברים שאפשר להתחזק, ואפשר לקיים בשעה קשה זו.

מצוה א

'מצוות הבטחון'

כשיש עת צרה ליעקב, יש מצווה מיוחדת לבטוח בהשי"ת, ומקיים בזה מצוה דאורייתא, וכמו שכתב בשערי תשובה לרבינו יונה (שער ג אות לב) 'כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך, לא תירא מהם (דברים כ א). הוזהרנו בזה, שאם יראה האדם כי צרה קרובה, תהיה ישועת ה' בלבבו ויבטח עליה.

וכתב הגר"א (משלי כב יט) עיקר נתינת התורה לישראל, כדי שישימו בטחונם בה'... לפי שעיקר הכל, הוא הבטחון השלם, והוא כלל כל המצוות.

וכן כתב (שם ל ה) המצוות המה תרי"ג, והן נכללות באחת כמו שאמרו חז"ל (מכות דף כד ע"א) בא חבקוק והעמידן על אחת והיא הבטחון, כמו שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה".

מה היא מצות הבטחון

במצות הבטחון ידוע שיש שני מהלכים בפוסקים אם צריך לבטוח בה' שיהיה הכל לטובה, או שיש לבטוח בה' ולהאמין שכל מה שיקרה לו, הכל מאתו יתברך, בין לטוב ובין למוטב.

דעת החזו"א שיש לבטוח שהכל מאתו יתברך בין לטב ובין למוטב

בחזו"א (אמונה ובטחון פ"ב) כתב, טעות נושנת נתאזרחה בלב רבים במושג בטחון, שחובה להאמין בכל מקרה שפוגש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע, כי בטח יהיה טוב, ואם מסתפק וחושש על היפך הטוב הוא מחוסר בטחון.

ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד, אין העתיד מוכרע, כי מי יודע משפטי ה' וגמולותיו ית', אבל ענין בטחון הוא האמונה שאין מקרה בעולם, וכל הנעשה תחת השמש הכל בהכרזה מאתו ית', וכאשר האדם נפגש במקרה אשר לפי הנוהג שבעולם צפויה אליו סכנה, מדרכי הטבע לפחוד מטבע העולם..., והבוטח זוכר שאין זה מקרה, ושאין מעצור לה' מלהושיעו..., וישרה בקרבו את האמת הידועה כי אין כאן לפניו שום פגע רע מיד המקרה, רק הכל מאתו ית' בין לטוב ובין למוטב, ואשר שרש אמונתו מפיגה פחדתו, ונותנת לו אומץ להאמין באפשרות ההצלה, ושאין לפניו נטיה לרעה יותר מנטיה לטובה, ענין זה יקראוהו מדת הבטחון.

וממדת הבטחון אף בהעלותו על מחשבתו צד היסורים, יהיה לבו ער, כי לא המקרה פגעתו, שאין מקרה בעולם כלל, רק הכל מאתו יתברך, וכמו שאמרו לולינס ופפוס (תענית דף יח ע"ב) ואנו נתחייבנו כו', ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש לו למקום, והרבה דובים כו' וכל זה ממדת הבטחון, עכ"ד.

נמצא שלדעת החזו"א, אין הענין של בטחון להאמין שיהיה הטוב, אלא ענין הבטחון הוא לבטוח בה' שהוא שולט בכל, וכל מה שקורה בעולם, וכל מה שיקרהו בין לטוב ובין למוטב, הכל מחושב מאתו יתברך שמו עד לפרטי פרטים.

דעת הפוסקים שיש לבטוח בהשי"ת שהכל יהיה לטוב

אמנם יש הרבה חולקים, ונביא כאן את דעת הלשם, שכתב^ג, בספרו הדעה (ח"ב דרוש ה ענף ד סימן ג) שהנסים הגדולים של יציאת ישראל ממצרים וכל הנסים שנעשה במצרים ובים ובמדבר היה הכל... שלא באתערותא דלתתא כלל, כי לא היו אז ישראל כדאי לזה, וכמ"ש 'ואת עירום ועריה', הללו עובדי עובדי ע"ז והללו וכו', אמנם לאחר הגילויים הגדולים, היו ישראל צריכים להתעורר מעצמם, לחזק עצמם ולבטוח עליו ית"ש שלא יסיר מהם את הגילוי אור הגדול, ובזה היו ממשיכים את הנסים הגלויים.

אמנם כל זה לא היה מחמת רוע לבבם ח"ו, אלא רק מחמת שלא מצאו את עצמם כדאי לזה, ור"ל **שלא האמינו בעצמם שהם כדאי שיעשה עמהם נפלאות תמיד**, והאמת שאין דבר עומד נגד הביטחון, וכמ"ש במדרש תהלים (לב) "והבוטח

צינונים והוספות

ג. והביא מרבינו בחיי (פרשת בשלח) שכתב בשם רבינו חננאל ז"ל שהטעם שהקב"ה הולך את בני ישראל דרך המדבר כדי להרבות להם אותות ומופתים, כי אילו הוליכם דרך ארץ פלשתים הקרוב, ויתן הקדוש ברוך הוא בלבם שיתנו להם רשות לעבור דרך ארצם, ושלא יעכבו אותם כלל היה האות קל, ועל כן חייבה החכמה להסב אותם דרך המדבר להיות האותות רבים וגדולים בירידת המן, ועלית השלל, והוצאת מים מן הצור, כי כפי מה שנתרחקו מן הישוב יגדל האות והמופת שיעמוד מין האדם במקומות ההם, וכן דרך ה' יתברך בעשותו אותות ומופתים עם הצדיקים שהוא עושה להם נס בתוך נס, להגדיל האות והמופת... ודע כי כל עניני ישראל ומקריהם במדבר הכל היה נסיון גמור, כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הבטחון, שהוא שרש האמונה, כדי שיהיו ראויים לקבל התורה, ולסבה זו קרע להם את הים מדי עברם לתוכו ולא בבת אחת, גם אחרי צאתם מים סוף אל מדבר שור, ובאו למרה והיו המים מתוקים חזרו ונמררו ועל ידי העץ חזרו למתיקותם, וכל זה נסיון גמור וכענין שכתוב "ושם נסהו", גם ירדת המן דבר יום ביומו ולא לימים רבים, הכל נסיון גמור כענין שכתוב: "ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו". גם אחרי היותם ברפידים ורפו ידיהם מן התורה שקבלו במרה ובעונש זה בא עמלק ונלחם בהם, כי בעון בטול תורה הצרות באות לעולם, כל הענינים האלה היו נסיון גמור כדי לקבוע בנפשותם מדת הבטחון... כי מדת הבטחון עקר גדול ויסוד התורה והמצוה.

בה' חסד יסובבנו", אפילו רשע הבוטח בה' חסד יסובבנהו, ואמרו שם עוד רבים מכאובים לרשע לפי שאינו תולה בטחונו בהקב"ה, והבוטח בה' אפילו רשע וכו'.

וכן אמר הרמב"ן בספר האמונה והבטחון (פ"א) כי זהו שנאמר בטח בה' ועשה טוב, ולא אמר עשה טוב ובטח בה', כי הביטחון אינו תלוי במעשים טובים כלל, אלא בטח בה' בין שתהיה צדיק בין שתהיה רשע בטח בה', אלא שאח"כ אמר ועשה טוב, כי אם לא כן הרי יפרע ממך עכ"פ.

ובסימן ה' ממשיך, וראוי הוא לכל מאמין להיות נכון לבו בטוח בה' שיתגלה הטובה, ולא ישתנה מפני כל ח"ו, ור"ל כי לא לבד בהבטחה מפורשת אלא גם באין הבטחה מפורשת, מאחר שישנם כמה פסוקים בתורה שרצונו ית"ש הוא שישים האדם את בטחונו בה' תמיד, ומבטיח הכתוב כי הבוטח בה' ה' מבטחו, הרי זה ג"כ מכלל ההבטחות המפורשות על הטובה, כי הרי הכתוב מבטיח שהבוטח בה' חסד יסובבנו, ואמרו רז"ל אפילו רשע הבוטח בה' חסד יסובבנהו. א"כ כאשר מונע את עצמו מהביטחון מחמת יראה שמא יגרום החטא, הוא דבר שאינו טוב ליראי האלקים.

ובריש סימן ו' כתב, הנה עליהם מתרעם הכתוב (תהלים עח) כי לא האמינו באלקים ולא בטחו בישועתו, והגם שעיקר פחדם היה ג"כ מחמת שלא האמינו בעצמם שהם כדאי לזה לעשות עמהם נסים תמיד, זה היה הקלקול והפגם על מה שלא התחזקו את עצמם לבטוח בה', כי אין דבר עומד נגד הביטחון, וזה גופה היה מסבב עליהם להיות גאולתם גאולה שלימה ולהביא עליהם מאז כל טוב העתיד.

וכן כתב רש"י על הפסוק (ישעיהו נ י) יִבְטַח בַּשֵּׁם ה' וְיִשְׁעֶן בְּאַלְהֵיו. אפילו צרה באה עליו, יבטח בשם ה' כי הוא יצילהו.

וכן הוא דעת המהר"ל שכתב (נתיבות עולם נתיב הבטחון פ"א) כמה גדול מדת הבטחון שבוטחים בו יתברך בכל לב, עד שכל הדברים נעשים לו לטובה, כמו שהיה אצל ר"ע ואצל נחום איש גז. כי מפני שהוא היה בוטח בו יתברך שיציל

_____ ציונים והוספות

ד. וכן כתב בספר העיקרים (פרק מט) ועל זה הדרך ראוי שתהיה התקוה להשי"ת, כשיהיה בוטח בו בטחון שלם שישלים תקותו בלי ספק, אחר שיש יכולת בידו ואין מי שיעכב על ידו, לא כמי שמקוה דבר שמסופק בו אם יגיע אם לא יגיע, והתקוה הזאת תחזק הלב ותשמחהו, אמר הכתוב חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים לה' (תהלים לא כה), כי התקוה אליו לא די שלא תחליש הלב אלא שתחזק אותו, כי המקוה אל השם יתברך בהיות לבו סמוך ונשען על ה' קדוש ישראל באמת שימלא שאלתו, יוסיף אומץ ויתחזק כחו, הוא שאמר הכתוב וייעפו נערים וגו' (ישעיה מ ל), וקוי ה' יחליפו כח (ישע' מ לא), רוצה לומר אפילו הנערים שאין מדרכם ליעף וליגע, והבחורים שדרכם להחליף כח, כלם כשול יכשלו וייעפו וייגעו, ואולם קוי ה' יחליפו כח וירבו עצמה.

הש"י אותו כי הכל יכול, וכמו שאמר "בטחו בו עדי עד", כלומר שאף שרואים וחושבים כי כבר אבדה תקותם, אל יתיאש רק יהיו בוטחים בו עדי עד, כי הש"י יכול להושיע אותם, וכאשר שם בטחונו בו, אז על הש"י להציל אותו כאשר שם בטחונו בו ית'.

והוסיף (נתיב אהבת ה' פ"א) ויהא אדם רגיל לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וכאשר יאמר על הדבר שנראה רע והוא בוטח בו ית' שהוא לטובה, אז יתן השם ית' אותו רע לטובה... ולפיכך אמר רבי עקיבא כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ומפני כי כל משפט ודין שבא על האדם הוא מצד הטוב, כאשר בא דבר מה על האדם שהוא נראה רע, והוא בוטח בו ית' הש"י מהפך אותה לטובה מצד הבטחון בו יתברך.

דעת רבינו יונה כשיטת החזו"א

ושיטת החזו"א בענין הבטחון, היא דעת רבינו יונה (משלי ג כו) שכתב, הבטחון הוא האמונה הברורה והתחזק הלב בישועת ה' יתברך, והסמך עליה באמת..., ואולם מצאנו כי הצדיקים יראים ומפחדים מן החטא, שנאמר: "ויירא יעקב מאוד ויצר לו" (בראשית לב ח)..., וצריך לבאר עיקר הענין.

דע, כי הבטחון הוא שלא יתערב בו שום ספק. והבוטח על השם יתברך, גם אם ימצאוהו צרות רבות ורעות, יתאמץ בעבודת ה' יתברך, ויבטח באמת כי שכרו כפול ומכופל, וכי השם יבחר לו הטוב, ואם יוכיחו השם בעולם הזה, כי זאת לטוב לו, להעביר את עונו ולקרבו אל השם, ולהאדיר חלקו בעולם הגמול, כי שלות העולם הזה כהבל וכאין, הבל נדף וצל עובר...

עוד יחייב ענין הבטחון, שידע האדם עם לבבו כי הכל בידי שמים, ובידו לשנות הטבעים ולהחליף המזל, "ואין לשם מעצור להושיע ברב או במעט" (שמואל א, יד ו). וגם כי צרה קרובה, ישועתו לבוא קרובה, כי כל יוכל ולא יבצר ממנו מזמה..., על כן יבטח על השם יתברך בכל צרה וחשכה, וידע באמת כי הוא רב להושיע

ציונים והוספות

ה. והוסיף שם, שאמרו במנחות (דף כט ע"ב) בעי מניה רב יהודה נשיאה מרבי אמי מאי דכתיב בטחו בה' עדי עד כי ביה ה' צור עולמים, אמר ליה כל התולה בטחונו בהקב"ה הוא לו מחסה בעוה"ז ובעוה"ב ע"כ. ר"ל אף שלפעמים אין האדם ראוי לדבר טוב מצד רוע מזלו, יש לו לבטוח בו יתברך, וזהו בטחו בו עדי עד כי ביה ה' צור עולמים, כלומר כי העוה"ז ועוה"ב נברא בשם י"ה, ולכך יש לבטוח בו ית' עדי עד שיכול להשפיע אליו מעולם העליון שהוא כולו טוב אף אם יש לו מזל רע בעוה"ז. לכך מי ששם בטחונו בו ית' מגיע דבר זה עד עולם העליון הוא עוה"ב [כלומר שהש"ת משפיע עליו שפע מעולם הבא, למרות שמצד מזלו בעולם הזה לא היה מגיע לו זאת], וזה נרמז במה שאמר (תהלים לב) והבוטח בה' חסד יסובבנהו, והוא חסד עליון.

מכל צרה, וישועתו כהרף עין, ונאמר: "בטחו בו בכל עת" (תהלים סב ט) - פירוש 'בכל עת', גם בעת שהצרה קרובה, ולא ידע אדם דרך להנצל ממנה.

ומענין הבטחון, שלא יבטח באדם, וידע באמת כי אין ביד בשר ודם להיטיב לו ולהצילו, זולתי אם יגזור השי"ת, על כן יסיר לבו מבטוח באדם וישא נפשו אל השם יתברך, כענין שנאמר: "ארור הגבר אשר יבטח באדם" וגו' (ירמיה יז ה), וכן ידע באמת, כי לא ביד בשר ודם להרע לו, כענין שנאמר: "באלהים בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי" (תהלים נו ה), ונאמר "ה' לי לא אירא מה יעשה לי אדם" (שם קיח ו), ונאמר: "ה' אורי וישעי ממי אירא ה' מעוז חיי ממי אפחד" (שם כז א).

אמנם בבא הצרה, יאמין כי הכל ביד השי"ת, וכי אין ההצלה ביד המכה, פני לבבו מועדות אל השם יתברך: "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם" (שם קכג ב), ולא ישים לבו לפחד המכה, ויוסיף יראה לשם ותקוה ותוחלת אליו, כי הנה ידע, כי השם יתברך רב להושיע אחרי שהצרה קרובה ומוכנת, כמו לפני הצרה, "לו נתכנו עלילות" (שמואל א, ב ג), וכמה ריוח והצלה לפניו "והרבה עמו פדות" (תהלים קל ז).

וכאשר תקרב הצרה ויירא מעוונותיו, לא יהיה שקול הפחד עם התקוה, אך תחזק התקוה ממנו, כי חסדי השי"ת יתרים על כל עון, ומרחם על כל הנכנע ומבקש רחמיו, ונאמר: "כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה" (יואל ב ג), ונאמר: "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'" (תהלים כז, יד) - כי התקוה תחזק את הלב, ובהתחזק הלב על ידי התקוה, תחזק התקוה עוד בלב, ותגדל התקוה יותר, כי מורך הלב ימעט מן התקוה, יעו"ש בארוכה.

גם לשיטת החזו"א ורבינו יונה, שכר הבטחון שינצל מכל רע

אמנם אף לשיטת החזו"א, ורבינו יונה שכתבו שעיקר הבטחון הוא לסמוך על הקב"ה שאין שום מקרה בעולם, וכל מה שיעשה עמו הכל לטובתו, מכל מקום השכר של הבטחון הוא שהקב"ה יצילהו, וכמו שכתוב והבוטח בה' חסד יסובבנו, אפילו רשע הבוטח בה' חסד יסובבנו, והמחלוקת ביניהם הוא רק מה צריך לבטוח, אבל הבוטח בוודאי יסובב אותו החסד.

וכמו שכתב רבינו יונה, "ובוטח בה' ישוגב" (משלי כט כה) - מן הצרה בשכר הבטחון, אף על פי שהיתה הצרה ראויה לבא עליו.

כי הבטחון עצמו הוא סגולה גדולה ושמירה גדולה על האדם מכל צער ונגע, וכמו שכתב במדרש (תהלים מזמור כה) "אלקי בך בטחתי", מעשה היה ששומרי העיר תפסו אכסנאי, אמר להם אל תכוני בן ביתו של מלך אני, כיון ששמעו כן הניחוהו, ושמרוהו עד הבקר, בבקר הביאוהו אל בית המלך, ואמרו בן ביתך מצאנו אמש, אמר לו המלך בני אתה מכיר אותי, אמר לו לאו, אמר לו אם כן איך אתה בן

ביתי, אמר לו בבקשה ממך אני איני בן ביתך, אלא אדוני המלך בך אני בטחתי, שאלמלא לא אמרתי כן היו מכין אותי, אמר להן המלך הואיל ובטח בי הניחו לו, כך אמר דוד "ה' אלקי בך בטחתי אל אבושה", ובשביל שהבטחתי בך אל יעלצו אויבי לי.

וכתב הרמב"ן (שמות כב כ) וכן האלמנה והיתום לא תענו, כי אשמע צעקתם, שכל אלה אינם בוטחים בנפשם, ועלי יבטחו [עכ"ל]. ועלי מוטל להצילם [הוספת פירוש הטור].

בזכות הבטחון ננצל ממלחמת גוג ומגוג

כתב החפץ חיים (זכור למרים פרק כ) כתיב בקרא (תהלים קטו) לא לנו ה' לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך למה יאמרו הגוים וגו', ועיין בפסחים (דף קיח ע"א) דזה יאמרו ישראל בעת מלחמת גוג ומגוג, ואית דאמרי דזה נאמר על זמן של חבלי משיח, ומסיים אח"כ ישראל בטח בה' וגו' בית אהרן בטחו בה' וגו' יראי ה' בטחו בה' וגו'.

ועל כל זה יורה לנו הכתוב כי בעת מלחמת גוג ומגוג או בזמן חבלי משיח, אז תתגבר כל כך מדת הדין, עד שאי אפשר להנצל ממדת הדין הקשה, ולכן יעץ הכתוב וזירז אותנו שנחזק את עצמנו בעת ההיא במדת הבטחון, ובזכותה ננצל כולנו ממדת הדין הקשה שתתגבר אז בעולם, ועל ידי זה נהיה נזכרים לפני ה', כדכתיב בתריה ה' זכרנו יברך את בית ישראל, יברך את בית אהרן, יברך יראי ה' וגו' והם כל הג' שנזכרנו לעיל.

ומצינו בתורה ראייה עד כמה גדולה מדת הבטחון, ממעשה דלוט עם שני המלאכים שבאו אליו, וכאשר נסבו על ביתו אנשי סדום וחפצו להרגם, יצא אליהם לוט בטענה שלא יעשו להם רעה, כי על כן באו בצל קורתו, ר"ל שהם בטחו בו, שאנכי אוכל להצילם מידכם, על כן בבקשה מכם שזה יהיה שכרם שינצלו מכל רע.

והנה נחזה אנן, הלא ידעינן מעשיו של לוט שלא היה אדם כשר כלל, אף על פי כן שפט בשכלו שעבור ענין זה ראויים הם שינצלו ונכתב זה בתורה, על אחת כמה וכמה, ק"ו בן בנו של ק"ו, הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא מקור הרחמים והחמלה, כאשר יבטח בו האדם באמת בודאי יעזרנו הקדוש ברוך הוא להנצל מכל רע. [וכן הוא הפייט בסליחות "יחביאני צל ידו תחת כנפי השכינה"].

על כן אחי ורעי, אף שבזמננו תקפו עלינו צרות רבות עד שנלאינו נשוא, מכל מקום אם אך נתחזק ונבטח בה' בכל לבבנו, בודאי יעזרנו הקדוש ברוך הוא ונזכר לפניו לטובה. כדכתיב ה' זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו'. ע"כ דברי החפץ חיים.

הגבעונים למרות שהערימו על ישראל, מכל מקום כיון שבטחו בהם נצלו

מצינו בספר יהושע (פרק ט) שהגבעונים התחזו כאומה מארץ רחוקה שאינה משבעת עממין, ובאמצעות תרמית זו כרת יהושע עמם ברית שלום, כנאמר (שם פסוק טו) "וַיִּכְרַת לָהֶם בְּרִית לְחַיֹּתָם וַיִּשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה". וכאשר נחשפה התרמית ורצו העם להורגם, מנעום הנשיאים כנאמר (יח-יט) "וְלֹא הָבֹוֹם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה... וַיֹּאמְרוּ כָּל הַנְּשִׂאִים אֶל כָּל הָעֵדָה אֲנַחְנוּ נִשְׁבְּעֶנּוּ לָהֶם בְּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה לֹא נוּכָל לְנַגֵּעַ בָּהֶם" [ועשו אותם חוטבי עצים ושואבי מים]. והלכו להלחם עבורם כדי להצילם, יעוין בפרקי דרבי אליעזר ו'.

יש כאן אומה משבעה עממין שמחוייבים להורגם ממצות התורה "לא תחיה כל נשמה". ואעפ"כ לא הרגן יהושע, כי הבטיח להם. וכה חזקה היתה השבועה שהיה רעב שלש שנים בימי דוד, והשי"ת השיב לדוד על ידי האורים ותומים, שטעם הרעב על ששאל פגע בפרנסתם של הגבעונים. וכן כאן הקב"ה הבטיח לנו שהוא "שומר ישראל" "הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל" (תהלים קכא ד) וזו שבועה והבטחה בצדק, ובזה יש לבטוח ולהתפלל "שומר ישראל שמור שארית ישראל", הבטחתנו שתהא "שומר ישראל" אנא "שמור שארית ישראל". ומה אם אצל הגבעונים שאמרו חז"ל (גיטין מו ע"א) שלא חלה השבועה, שהרי מוטעים היו ומה שלא הרגום מפני קידוש השם שיאמרו העולם כמה חמורה עליהם שבועת ה' כי אפילו נעשית בטעות לא יעברו עליה. וא"כ ק"ו שבועת ה' לעמו ישראל שישמרם מכל דבר רע.

רבי נענש על שלא ריחם על העגל שבטח בו

חז"ל מספרים (בבא מציעא פה ע"א) מעשה בעגל שהובל לשחיטה, העגל ברח והתחבא תחת כנפי כסותו של רבי, ובכה. אמר רבי לעגל לך ומסור עצמך לשחיטה, כי לכך נוצרת. באותה שעה אמרו בשמים "הואיל ואינו מרחם על העגל, יבאו על רבי יסורין", וכך סבל יסורים קשים במשך י"ג שנה.

שואלים רבותינו (ראה חשוקי חמד עמ"ס חולין ב ע"א) מה התביעה על רבי, הרי באמת העגל מיועד לשחיטה?! ומשיבים, אכן זה ייעודו של העגל, אולם בכל זאת כאשר העגל נכנס לחסות כנפי מעילו של רבי, יש לנהוג בהנהגה אחרת, לרחם עליו שלא כמידת טבעו, ולתת לו מחסה, ולא להוציאו מהמחסה עם כאלו דיבורים.

ואם כן כל מי שנכנס לחסות תחת הנהגת הבורא, בוודאי שהבורא ירחם עליו, גם אם אינו ראוי, בבחינת "ורחמיו על כל מעשיו".

מצוה ב

צפית לישועה

כשאדם יבא לשמים, אחד הדברים הראשונים שישאלו אותו צפית לישועה, והישועה היא לא, אם הוא ציפה לישועה של הצלה מ'קורונה', או של הצלחה בפרנסה, אלא האם ציפה לישועה הכללית הגדולה של ביאת משיח.

כל המצב שאנו נמצאים בו כעת מראים על סימני הגאולה, ושאונו נמצאים ממש בסוף הגלות, אסור לנו להיות טפשים, לבקש על העברת הנגיף או שימצא תרופה, אם כבר מתפללים, נתפלל על הישועה הכללית, שנזכה להגאל במהרה גאולה שלימה, ויש לזכור שלא רק שכל תפילה על הגאולה עוזרת, אלא כל תפילה יכולה לשנות את מצב הגאולה מגאולה בדין, לגאולה ברחמים וחסדים גדולים.

ההבדל בין בעתה לאחישנה היא עצומה

אמרו חז"ל (סנהדרין דף צח ע"א) אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב 'בעתה' וכתוב 'אחישנה' זכו אחישנה, לא זכו בעתה, אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי כתיב (דניאל ז יג) 'וְאָרְוּ עִם עֲנַנֵי שָׁמַיָא פֶּבֶר אֱנֶשׁ אֲתֵיה', וכתוב (זכריה ט ט) 'עֲנִי וְרִכָּב עַל חֲמֹר' זכו עם ענני שמיא, לא זכו עני ורוכב על חמור.

וכבר אמר הגר"א וכן הוא באלשיך (שיר השירים) שכל הצרות והאסונות שנבאו חז"ל על חבלי משיח, אינם אלא אם יבא בעתו, אבל אם נזכה לאחישנה, משיח יבא בלא צרות, ובלא חבלי משיח.

כל צורת הגאולה תלויה כעת בידינו ולא רק זאת, אלא שמהגמרא הנ"ל משמע, שכל צורת הגאולה תהיה אחרת, באחישנה, יהיו וארו עם ענני שמיא, הקב"ה יראנו נפלאות גדולות, בלא מלחמות, והכל יתנהל שלא כדרך הטבע, עם נסים גדולים, אבל אם משיח יבא כעני רוכב על החמור, היינו כפירש"י כעני הבא על חמורו בעצלות, ובמהר"ל הוסיף, שחמור הוא מלשון חומריות, בדרך הטבע, נצטרך לנהל מלחמות, וכשיש מלחמות, צריכים בדיקה, מי ראוי להנצל ומי לא.

ואמר הגרי"ז מבריסק זצ"ל שההבדל בין שני סוגי הגאולות, אינם רק לשעתו, אלא זה יקבע לדורות את צורת הגאולה. ויעוין במהר"ם שיק (יו"ד סימן ריג) שאם הגאולה תבא בעתה, בית המקדש יבנה על ידי משיח, וכמו שכתב הרמב"ם (מלכים פ"א ה"א) המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש.... אבל אם הגאולה תהיה אחישנה, בית המקדש ירד מן השמים, וכמו שכתב רש"י (ראש השנה דף ל ע"א) שבית המקדש ירד מן השמים.

כמו כן כל הזמנים שאמרו חז"ל (ר"ה דף יא ע"א) שבתשרי עתידין להגאל או בניסן, כתב בטורי אבן, שדברים אלו אמורים רק על בעתה, אבל זכו שאחישנה, אין זמן קבוע לדבר אלא כל יומא זימניה הוא.

וכן כתב בפלתי (קונטרס בית הספק אות יב) שמה שאמרו חז"ל שאליהו יבא לבשר ביאת המשיח, הני מילי אם נעשה בעתה, אבל אם זכו שימהר ויחיש גאולה, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות לשנות הסדר.

בתו של הגרי"ז שאלה אותו, אבא, אתה כל הזמן מעורר על הגאולה, ומה עם כל הסדרים שאמרו חז"ל, שיהיה קודם ביאת המשיח, אמר לה הגרי"ז, באחישנה, אין כלום, בְּטָרָם תִּחִיל יִלְדָּה בְּטָרָם יָבוֹא חֶבֶל לָהּ וְהַמְלִיטָה זָכָר (ישעי' סו ז).

מה כל זה נוגע לעניננו, אלא שחידש מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, שבאחישנה לא נאמר שיעור כלל, ואפילו אם יוקדם רגע אחד לפני הקץ, הרי זה כבר אחישנה, וכלשוננו הטהור, "מען דארף מתפלל זיין אפילו פאר אסקונדע פון אחישנה, כדי מען זאל נישט דארפען סובל זיין די חבלי משיח", [צריכים להתפלל אפילו על רגע של אחישנה, כדי שלא נסבול חבלי משיח], והוסיף שלכן אנו צריכים להתפלל ולבקש וגם להכין את עצמינו בתשובה, כדי שנוכל להקדים את הגאולה לפחות ברגע אחד, ואז לא יצטרכו לסבול את כל הצרות שנאמרו על גאולת בעתה, עכ"ד.

למה אנו נצליח לזרז את הגאולה, במקום שגדולי עולם לא הצליחו

והנה כל אחד מקשה, איך אנו יכולים לזרז את הגאולה, הלא כל הדורות ניסו לזרז את הקץ והתפללו וצמו, ובכו, ולא הצליחו, אמנם אנו מאמינים שאין תפילה שחוזרת ריקם, אבל למעשה עדיין לא הצליחו, ואיך אנו הקטנים נצליח במעשינו לזרז הגאולה, אמנם כבר אמר החפץ חיים, שהם גדולי עולם בתפילתם בנו את היסודות, ואנו רק צריכים לעשות השלמות.

אך נראה ביותר מכך, שבזמננו אנו נצליח לזרז את הגאולה, שהנה כתב רש"י (שבת דף ק"ח ע"א) שלכן הזמן קודם ביאת המשיח קרוי חבלי משיח, כי הוא כמו חבלי יולדת. וכן מצינו כמה פעמים בתנ"ך ובגמרא שדימו את ביאת המשיח ללידה.

וכידוע בלידה, מה שיותר רחוק מהלידה, צריך מאמץ רב ולפעמים אפילו ניתוח כדי לזרז את הלידה, אבל כשמגיע כבר זמן הלידה, והיולדת מסתכנת, יכול אפילו רופא אחד, או מילדת לתת דחיפה קטנה, וכבר הוולד בחוץ.

פעם כשרצו לזרז את הגאולה, היו צריכים לעשות זירוז, וזירוז לא כל פעם מצליח, אבל כהיום שכבר הגיע הזמן הגאולה, די בדחיפה אחת קטנה כדי לקרבו, וכל מה שקרוב יותר לגאולה, כך קל יותר למהרו.

ונבקש ונתחנן על הגאולה השלימה, ונתן רק עוד דחיפה אחת קטנה, והנה ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים (מלאכי ג א).

איזה כבוד גדול יהיה לאדם בביאת המשיח, שבמעשיו הציל את עם ישראל מהחורבן

ונסיים: יש בזה גם שלא לשמה, איזה כבוד גדול, יהיה לאדם, כשמשיח יגיע באחישנה, ויראה לכולם, איזה אסונות כבדים היו צריכים לבא עלינו אילו משיח היה מגיע בעתה, והכל בזכות אותו אדם, שנתן את הדחיפה הקטנה משיח הגיע באחישנה, ונחסך מעמנו כל הצרות, וכי זה לא כדאי.

אז נקבל על עצמנו, לפחות בימים אלו, ללמוד טוב יותר, להתפלל טוב יותר, לכבד כל אחד, ובעיקר להשמר משנאת חינו, למען קירוב הגאולה, ושנזכה לאחישנה בעגלא ובזמן קריב.

הנחיות משרד הבריאות כהכנה לביאת המשיח

רמז לגאולה השלימה, אנו נמצאים כעת בזמן שמוזהרים אותנו מנגיף מאד מדבק, והרשויות מורות לנו להתרחק אחד מהשני, לא ללחוץ ידים, להזהר מהרוק, לא לנגוע בידיות, ולא בשאר משטחים [והוראות אלו יש לשמור כי אלו הנחיות שמסייעות להזהר מהדבקת הנגיף].

אבל יתכן שאזהרות אלו הם פשוט הכנה לביאת המשיח, כי אנו צריכים להתרגל לאהוב אחד השני, אבל לא להתקרב ולנגוע, כי אמנם כהיום ההלכות החשובות לנו ביותר הם הלכות אורח חיים, איך להתנהג יום יום, ועל סדר טהרות אין לנו אפילו גמרות, אבל בזמן שבית המקדש היה קיים, ובפרט בזמן בית שני, ששם חכמינו ז"ל עשו גדרים וסייגים רבים כדיני טומאה וטהרה, דיני טומאה וטהרה היה הלימודים הנצרכים יום יום, אפילו יותר מאורח חיים.

כשאדם היה טהור, היה צריך להזהר כמו בהוראות הקורונה, אין ללחוץ יד לכל אחד, צריכים להזהר שלא ינתז עליך רוק מהשני, זה עלול לטמאות, אין לגעת במשטחים שלא ידועים אם זה טמא או טהור, אדם יצטרך כל רגע לזכור במה הוא נוגע, ואסור להסיח דעתו מהטהרה, הסחת הדעת כבר מחייבת טבילה, גם הנסיעות בתחבורה הציבורית, ובפרט במטוסים מעוררות שאלות קשות של טומאה וטהרה, ויצטרכו להתחיל להתרגל להם, יתן השי"ת שבמהרה נזכה לאכול מהזבחים ומהפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ויהיה הפסח הבא עלינו פסח הבא בטהרה.

מלך המשיח יצמח מתוך חורבן העולם

יש מאמר של הרב דסלר זצ"ל הנדפס במכתב מאליהו (ח"ג עמוד 204) תחת הכותרת "ירידתה של מלכות אדום" ושם כותב דברים מבהילים בזה"ל:

"מלכות משיח צומחת ומתגלה מתוך מלכות אדום, של ידי חורבנה של מלכות אדום, עולה ומתגלה מלכות שמים - והיתה לה' המלוכה. חורבנה של אדום יבוא רק על ידי חורבן העולם הזה, כאשר מביא הקב"ה את העולם למצב שיסודות חיי העולם הזה יתמוטטו, השלווה תתערער, חיי הפרט יהפכו לחיי דאגה, פחד וייסורים, וכל העולם כולו יעמוד תחת אימת הרס וחורבן, אזי יתגלה לעיל כל שהתרברבותו של האדם וגאוותו על התקדמות בכיבוש הבריאה, כביכול, מביאים רק לאבדון, אז יכירו את ההעדר וההפסד שבחיי העולם הזה כשהם מרוקנים מכל תוכן רוחני, המובילים רק לכליה ואבדון, כשיתייאש האדם מלהשיג רצונותיו ותאוותיו, אז יתגלה אורו של משיח, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ותיראה ירידתה וחורבנה של מלכות אדום לעין כל, כי רק על ידי השגת ביטול ואפסות העולם זה מסוגלים בני אדם להתרומם, ולראות במבט רוחני, ותתבטל מלכות אדום, ואז יתגלה אורו של משיח, עיי"ש.

הדברים נוראים "השלוה תערער, "חיי הפרט יהפכו לחיי דאגה פחד וייסורים...", הדברים מדברים בעד עצמם, אנשים בכל העולם מבוהלים, ואינם יודעים מה ילד יום.

"וכל העולם כולו יעמוד תחת אימת הרס וחורבן" אותו נגיף זעיר שממית ומכלה אושיות העולם בבריאות ובכלכלה, ומאיים להמיט הרס וחורבן על הכל, **"אזי יתגלה לעיל כל שהתרברבותו של האדם וגאוותו על התקדמות בכיבוש הבריאה כביכול מביאים רק לאבדון..."**, אז יבינו שכל מה שעשו בה האומות כל הטכניקות, והשכלולים, שכביכול האדם שולט על הבריאה, הוא ממית כליה.

עד לאחרונה אומות העולם יתרברבו שהעולם נעשה קטן, ואפשר לנסוע ממקום בכמה שעות, ולהזמין סחורות בכל העולם, ותוך כמה ימים זה מגיע, והתגאו בשכלול הבריאה, לדרגות שלא היו כמותן מאז ומעולם, ובדיוק ההתקדמות הזו של כיבוש הבריאה, הביאה חורבן על העולם, שהמגיפה שהתחילה במדינה אחת, ודווקא במדינה שהתגאתה במסחר שלה, וטענה שהיא הולכת לכבוש את העולם, היא גם הביאה לחורבן העולם, בייצור הנגיף וההתפשטותה במהירות מירבית.

מצוה ג

תפילה בעת צרה

בזמנים אלו שאנו נמצאים בעת צרה, המתפלל מקיים מצוה עשה דאורייתא. כמו שכתב הרמב"ן (השגות לספר המצוות מצוה ה) שמה שדרשו חז"ל בתענית (דף ב ע"א) על הפסוק 'ולעבדו בכל לבבכם' איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה. מצות עשה זו נאמרה על הזמן שהאדם בעת צרה, שאז יש עליו מצוה מן התורה להתפלל להקב"ה שיושיעו מהצרה. וכדאי לקרא שיר של פגעים "יושב בסתר".

ויש להתפלל מתוך אמונה ובטחון, וכמו שכתב בספר העיקרים (מאמר ד פרק מט) כי התפלה שהיא מצד התקוה אליו יתברך, היא היותר נבחרת, ומצד שאתה שומע התפלה עדיך כל בשר יבאו להתפלל, ומצד התפלה הבאה מצד התקוה, דברי עונות גברו מני, ואפילו הפשעים, שהם המרדים, אתה תכפרם, וזה לגודל מעלת התקוה.

ובפרט שיש להתחזק בעת הזו, לקבל על עצמנו להתפלל בציבור, כי הקדוש ברוך הוא מעניש מדה כנגד מדה, ואם הקב"ה סגר את בתי הכנסיות, ושלא יתפללו במנין, הרי שיש בזה תביעה שצריך להתחזק בזה.

ובפרט שצריך לקבל על עצמנו שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה שום דברים בטלים, וכמו שתיקן התוספות יו"ט מי שברך מיוחד למיש ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה הקדוש ברוך הוא ישמרהו מכל צרה וצוקה, ומכל נגע ומחלה.

ובספר יצחק לשוח הביא בשם ספר קדמון, שהמדבר ח"ו באמצע קדיש וחזרת השליח ציבור וקריאת התורה, לא יועיל לו הקדיש שיאמרו בניו אחרי פטירתו, מאחר שהוא היה מבזה את הקדיש בדיבורים, ואיך יתכן שיעזור לו הקדיש שיאמרו בניו לעילוי נשמתו, על כן אחי יקירי תחשוב היטב ותתבונן אם כדאי בשביל פטפוטים קטנים וכבוד מדומה, להפסיד הפסד כה גדול ועצום, וזה חוץ מהעונשים החמורים שיש על זה, שהרי הובא בזהר הקדוש, שאין לו חלק באלוקי ישראל, ובשולחן ערוך כתוב שהוא נקרא חוטא, וגדול עונו מנשוא, הבט והתבונן שלא נאמר לשון זה בשום חטא אחר.

מצוה ד

תשובה

כתב הרמב"ם (תעניות פ"א הל' א-ג) מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות על כל צרה שתבא על הצבור, ודבר זה מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן, וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו, וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים, ותוסיף הצרה צרות אחרות, הוא שכתוב בתורה 'והלכתם עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי', כלומר כשאביא עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהוא קרי [מקרה] אוסיף לכם חמת אותו קרי.

ואמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) "תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות", ונפסק ברמב"ם (תשובה פ"ו ה"ב) אם עשה תשובה התשובה כתריס לפני הפורענות. [הוספת הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ג אות יט)] והיינו בין בעולם הזה ובין בעולם הבא, ועיקר התשובה היא וידוי דברים, שיאמר "חטאתי עויתי פשעתי", ויתחרט על מה שעשה, ויקבל שלא לעשות עוד.

השאלה הקשה היא, שכל אחד שואל את עצמו, הרי ברור שאי אפשר לתקן הכל, ואם כן מה עלי לתקן כדי להנצל, יש לזה תשובות קלות, לומר כמה פרקי תהלים, יש מחמירים לומר ארבעים יום פרק שירה, ויש מחמירים עוד יותר לאמרו בכותל המערבי, או בשאר מקומות, ח"ו אין לזלזל בכל קבלה שיהודי מקבל על עצמו, וכל תפילה שאדם מתפלל, הרי היא קודש קדשים, וחזקה שכל תפילה, אינה חוזרת ריקם, אך יש לפעמים שגם האדם העושה זאת, יודע בסתר לבו, שלא זה מה שהקב"ה רוצה ממנו.

שאלה זו היא קשה מאוד, אך יש לדעת מה הקב"ה משיב על כך. בזמן שעדיין היו נביאים, היו שואלים שאלה זאת את הנביא שבאותו דור, ואכן הנביא התייחס לשאלה זאת, והשיב על כך גם תשובה:

וכך שאלו עם ישראל את ישעי' הנביא (נח ג-ו) לָמָּה צָמֵנו וְלֹא רָאִיתָ עֲנִינוּ נִפְשָׁנוּ וְלֹא תִדְעֵנוּ... הַכֹּזֶה יִהְיֶה צוֹם אֲבָתְרָהּ יוֹם עֲנוֹת אָדָם נִפְשׁוֹ, הֶלֶכְךָ כְּאִגְמָן רֹאשׁוֹ וְשֶׁקֶ וְאִפְרֹ, יִצְיֵעַ הַלֵּזָה תִּקְרָא צוֹם וְיוֹם רִצּוֹן לֵה': הֲלוֹא זֶה צוֹם אֲבָתְרָהּ, פֶּתַח חֲרָצְבוֹת רִשְׁעִי, הֵתֵר אֲגִדּוֹת מוֹטָה, וְשִׁלַּח רִצּוּצִים חֲפָשִׁים, וְכָל מוֹטָה תִּנְתְּקוּ.

כלומר השאלה שלנו כבר הציקה לעם ישראל מימי קדם, והקב"ה השיב על ידי הנביא, מה היא התועלת שיש לאדם מהצום, 'פתח חרצובות רשעי', 'התר

אגודות מוטה'. ואז הקב"ה מבטיח, אם תעשה זאת, תבא הישועה לכל הצרות. כעת נשאר לנו רק לבדוק, מה היא הגדרת הדברים של 'חרצובות רשע'.

מה היא 'פתח חרצובות רשע'

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל סיפר ששמע מתלמידי הישיבה הק' דמיר, שהמשגיח הגה"צ רבי ירוחם זצוק"ל, לא היה רגיל לומר שיחה בהושענא רבה, שנה אחת הפצירו בו שיאמר שיחה בהושענא רבה, והוא נענה לבקשה, ר' ירוחם התיישב הסיר את משקפיו ושתק, לאחר דממה שנדמתה כזמן ממושך, הבינו שהוא הולך לומר עכשיו את הוורט בה"א הידיעה עם הסיכום של הימים נוראים, הוא פתח וקרא את דברי הנביא ישעי', ואמר מבואר בדברי הנביא, שמכל המעשים והפעולות של יום הכיפורים, השי"ת בוחר בדבר אחד, אין די בתפילות ובצעקות, בצום ובידוי, תשובה וסליחות אלא בתוצאה מעשית של "פתח חרצובות רשע", חרצובות הן חבילות, כלומר לפעמים יש לאדם חבילה שהוא טמון עמוק בתוך לבו, ובסתר לבו הוא יודע שזה מה שהוא צריך לתקן, אך במקום לתקן את הדבר הצריך תיקון באמת, הוא נכנס לבית המדרש לעבודת הקודש במצב של הסתרת החטא, לזעזע בתפילה ולומר בכוונה מרובה את פיוטי הסליחות, אך בחבילה שלו, בזה אינו נוגע, בזה לא חל כל שינוי, חובת האדם היא לא להמשיך בהרגליו הרעים, אלא פשוט לעשות שינוי במעשיו הטמונים בתוך לבו שרק הוא יודע מה הוא צריך תיקון.

עשו את כל הסגולות כדי שיושעו בבנים, ולא נושעו, עד ש...

ונדגים את הדברים במעשה שהיה. בחודש תמוז שנת תשע"ג, נולד בן ראשון למשפחה באחד הערים החרדיות, הבן היה יקר מאד להוריו, הוא נולד לאחר חמש וחצי שנות נישואין, שבמהלכם עשו הזוג את כל האמצעים והסגולות כדי לזכות בפרי בטן.

לאחד הלידה סיפר הבעל כיצד נושעו בסוף, וכך סיפר: עשינו את כל הסגולות שבעולם, נסענו לכל הקברים בארץ ישראל, השתתפנו בכל הועדות צדקה, אמרנו ארבעים יום שיר השירים, וארבעים יום פרק שירה, בקיצור את כל הסגולות שיש בספרים עשינו, אך בסתר לבי ידעתי מה המעשה שאני צריך לעשות, אך לא היה בכוחי לעשותו, ולכן העדפתי לעשות את הדברים הקלים יותר.

עד שלפני כשנה כשראיתי שאין שום שינוי במצב, אמרתי לעצמי זהו הגיע הרגע שבאמת צריך לעשות מעשה ולחזור בתשובה, ואז הוצאתי את... לא עלינו שלא תדעו מצרות, "האייפון", ראש הפתנים, האכזר הגדול ביותר בדורינו, המפיל

חללים בכל יום, ושברתי אותו על הרצפה, ואמרתי לרבנו של עולם, בסתר לבי ידעתי שזה המעשה הנכון שאני צריך לעשות, אך לא היו לי כוחות נפשיים לזה, אך ברגע זה, אני חוזר בתשובה שלימה, ואני מבקש ממך רבנו של עולם, שתעזור לי.

לא יאומן, בעצם למה לא יאומן, יאומן ויאומן, תשעה חדשים אחרי המעשה הזה, הזוג חבק בן זכר ראשון.

גם בדורנו באו הרבה אנשים ושאלו שאלה זו את מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל מה צריך לתקן, במה כדאי להתחזק, ותשובתו היתה שגורה בפיו, לב יודע מרת נפשו, כל אחד יודע את האמת במה הוא הכי לקוי, ובמה עליו להתחזק, כלומר אין בזה כללים ברורים, אלא דברי הנביא, פתח חרצובות רשע, שכל אחד יפתח את החבילה הטמונה בלבו שלו, שאותו הוא מסתיר, ובו לא חל שום שינוי, למרות שכבר עברו כמה וכמה ראש השנה, וכמה וכמה יום כיפורים, ובכל שנה הוא מתחזק במשהו נוסף, ומקבל עליו קבלה נוספת, אך בחבילה הזו אינו נוגע ואינו פותח.

מצוה ה

שמחה

גם בימים טרופים אלו, יש להתחזק מאד במצוות השמחה, ובפרט בעת שעושים מצוה, ומנקים את הבית, יש לעשות זאת בשמחה, ובלי כעסים, ואדרבה בכח השמחה אפשר לצאת מכל הצרות, שהרי נאמר בפסוק, שכל הקללות וכל המחלות מגיעים "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה מרוב כל", ואם כן העובד את ה' בזמנים אלו מתוך שמחה, מונע ממנו את כל הצרות והמחלות.

כתוב בפסוק (משלי יח יד) רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נבאה מי ישאנה, ופירש רש"י רוח איש - רוח גבר שהוא איש גבור ואינו נותן דאגה בלבו ומקבל כל הבא עליו בשמחה ובחבה, יכלכל מחלהו - אין כחו סר מעליו. ודורשי רשימות הוסיפו קצת רמז בדרך דרוש, שהתרגום של הפסוק רוח איש יכלכל מחלהו, כתב "רוחיה דגברא תסובר פרהניה".

וכתב הגר"א השמחה באה על ידי הרוח, וזהו רוח איש, כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבוא עליו מחלה ח"ו, הוא יכלכל מחלהו בשמחתו ויבטלנה, עכ"ל.

וכתב היסוד העבודה, העיקר עצה להתחזק בחד חניס של הקב"ה, אשר מגן הוא לכל החוסים בו, ולומר בפה בכל יום, אני בוטח בה' ובחסדיו, וכולל אני את עצמי עם יראי ה' ואוהביו, הבוטחים בה' באמת.

מצוה ו

פחד

שלמה המלך אמר במשלי (יב כה) דַּאֲגָה בִּלְבַב אִישׁ יִשְׁחַנָּה וְדִבֶּר טוֹב יִשְׁמְחָנָה. ופירש רש"י, דאגה בלב איש ישחנה - ישיחנה מדעתו, ודבר טוב ישמחנה - יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה,

ובמצודת דוד פירש יסוד גדול בענין הדאגה, כשבא דאגה בלב איש ימעט וישפיל אותה מכמות שהיא, ודבר טוב הוא, אם יוכל לעצור כח לשמוח עוד את הדאגה, ולחשוב כי לטובה בא מה שבא.

לפחד צריך רק מהשי"ת

וכתב בפלא יועץ (ערך פחד) המפחד גורם רעה לעצמו את אשר לא היה ראוי לבא עליו, והבוטח בה' חסד יסובבנו, והן אמת שאין אדם שליט ברוח, ואם יאמרו לו כל היום אל תפחד!!! אל תפחד!!! הוא מתפחד, אבל יוכל איש לפכוחי פחדא ע"י העמק במחשבות טהורות, שיחשוב מה לי לפחד מרעות המתרגשות לבא בעולם, הלא טוב ליראה מפחד ה' ומהדר גאונו, ויסיע מלבו הפחד ויפנה לבבו למחשבות אחרות, שאין הלב יכול לחשוב ב' מחשבות יחד, ומה בצע ומה יתן ומה יוסיף לו מה שיפחד, אם נגזרה עליו גזירה מוכרח שיבא על ראשו כי אין מידו מציל ואם לא נגזר עליו, פחדו נשאר לו, ולא עוד אלא שאפשר שיבא עליו מה שלא נגזר ע"י פחדו, לכן יתחזק האדם ויהיה לבו כלב האריה בטוח בה' שלא תאונה אליו רעה, ואם נגזר עליו שום גזירה כל דעביד רחמנא לטב עביד.

ומכל מקום אע"פ שלא יפחד למיחש מיהא בעי, ואת אשר בכחו לעשות יעשה, ויקדים תפלה לצרה, ויעשה צדקה שמבטלת הגזירה וה' הטוב בעיניו יעשה.

הפחד מגיע מחטאים, אדם המאמין אין לו סיבה לפחד

כתב מרן הגר"ח קניבסקי בספרו ארחות יושר (ערך פחד ודאגה) יש אנשים שמפחדים תמיד ומתייראים מכל מיני פורעניות, כגון ממחלות וממלחמות ומאנשים רעים וכו', והם כל ימיהם בפחדים ורעדות ודאגות מכל מיני דברים, שמא יהיה

כך ושמה כך, ויש שמרוב פחדים מתייראין לנסוע למקום אחר, ויש שמתיראים לצאת מביתם רח"ל.

וזו הנהגה מאד לא טובה, ואמרו בברכות (דף ס ע"א) שלפחד צריך רק מעבירות, ושמה ישכח דברי תורה, והפחד יכול להביא עליו את מה שמפחד.

ואמרו בזוה"ק (בראשית דף רב) וכן הוא במדרש (שיר השירים רבה פרשה ג ה) תני עד שלא יחטא אדם נותנין לו אימה ויראה והבריות מתפחדין ממנו, כיון שהוא חוטא נותנין עליו אימה ויראה ומתפחד הוא מאחרים, ואמרו (אבות דרבי נתן פרק כ) רבי חנניה סגן הכהנים אומר כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורין הרבה, וכל שאינו נותן דברי תורה על לבו נותנין לו הרהורין הרבה, יעו"ש. וגם הדאגות מזיק לגוף וגורם לכל מיני מחלות ר"ל כמ"ש בסנהדרין (דף ק ע"ב) "לא תעיל דו"א בלבך דגברי גיברין קטל דו"א" [אל תכניס דאגה בלבך, שהרי הדאגה קטלה אנשים גיבורים].

וכל זה בא ממיעוט אמונה שאם היה מאמין באמונה שלמה שהכל בא מהקב"ה, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה, א"כ מה לו לפחד, אם ח"ו נגזר עליו, אין חכמה ואין תבונה לנגד ה', ואם לא נגזר אין לו מה להתירא, ואנחנו תמיד כל רגע ביד ה', בין בזמן מלחמה ובין בזמן שלום, והרבה דרכים למקום ואין לפחד רק מהקב"ה, ולפחד שמה יעבור על אחד מהעברות ח"ו, או לא יקיים המצות, וחוף מזה אין לפחד כלום.

ואע"ג דמצינו שצריך זהירות כמו שכתוב (ב"ק דף ס ע"ב) "דבר בעיר כנס רגליך, רעב בעיר פזר רגליך", זהו מדין השתדלות מה שאפשר, אבל הפחדים והדאגות אין להם מקום.

כתב בבן יהוידע (ב"ק שם) דבר בעיר כנס רגלך. החולי של הקוליר"א אומרים הרופאים מעשה בדרך משל, פעם אחת היה חולי הקיליר"א בעיר אחת גדולה וקודם שנתחזק החולי, מצא אדם אחד את המשחית הממונה על החולי ואמר לו כמה נפשות אתה רוצה ליקח, ואמר לו חמשה אלפים, וסוף דבר מתו באותה העיר ט"ו אלפים, וימצא האיש ההוא לאותו המשחית ואמר למה שקרת, שאמרת אתה שליח על מספר חמשה אלפים, ולקחת ט"ו אלפים, והשיב לא שקרתי כי לא לקחתי בחרבי על ידי רק חמשה אלפים, ואותם העשרה מתו מחמת רוב הפחד והבעתה שהיה להם בעבור החולי הזה בעיר. והיא משל בדרך מליצה להודיע שיש נספה בלא משפט מחמת פחד והבעתה.

וכתב רע"א במכתב שכתב איך להתנהג במגיפה שפרצה בעירו, ובין העצות הגשמיות שכתב, כתב גם "שלא לדאוג ולהרחיק כל מיני עצבות".

כשיש דבר, אינו יכול לשלוט רק במי שמפחד

כתב בספר שומר אמונים (מאמר הבטחון וההתחזקות עמוד קפח) מובא מרבינו האר"י ז"ל, כשיש ח"ו דבר בעיר אין יכול לשלוט רק באלו שיש להם פחד, אבל באלו שמתחזקים בלבם בבטחונם על ה' ומתגברים על הפחד אין שום דבר רע יכול לשלוט בהם, עיין בספר תורת נתן (פרשת ויחי) וז"ל: ולכן צריך גם כן ליזהר שלא להתירא בשעת הדבר רח"ל מס"ם וחיילותיו, אלא להתפלל לה' והוא יענם, כי המתירא מלפניו הוא נותן לו כח וגבורה להתגבר במגפה בר מינן בעיר, אלא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, ויעסוק תמיד בתורה ובמעשה הקטרת ויתבטל מותנא מעלמא.

וזה כלל גדול ובחון ומנוסה, כשאדם מתגבר עליו איזה חולשה או הרופאים מפחדים אותו... אם יחזק לבו בבטחון בה', לא יוכל לשלוט עליו שום דבר רע.

מצוה ז

צניעות היא השמירה המובה ביותר

החפץ חיים היה אומר, הקב"ה הוא השומר של עם ישראל, כמו שכתוב, 'הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל', וכשהקב"ה שומר, אין שום בריה שבעולם יכולה להזיק לישראל.

ברם כלום הקב"ה הוא שומר שכר, ודאי שלא, הרי אין אנו משלמים לו בעד שמירתו, אלא ודאי הוא שומר חנם, אולם שומר חנם ברצותו יכול הוא להימנע מלשמור.

ואימתי הקב"ה מסרב לשמור, נאמר בתורה 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריו' מעידה התורה כי השי"ת יסיר את שמירתו מעלינו אם ימצא בנו ח"ו ערות דבר, היינו פריצות והעדר צניעות.

נמצא שפריצות או חוסר צניעות בעם ישראל מסכנים את ישראל באופן החמור ביותר, כי כל זמן שיש קדושה בעם ישראל, יש לנו את ההגנה הטובה ביותר, ואין אחד שיכול להרע לנו, כי הקב"ה שומר עלינו, ובלעדי שמירתו של השי"ת מופקרים אנו לכל פגע.

הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל נשיא ישיבת מיר היה נוכח בכנסיה הגדולה שהתקיימה באלול תרפ"ג בווינה, וסיפר מעשה עם פסק של החפץ חיים שיש בזה לימוד השכל גדול עבורינו.

ומעשה שהיה כך היה, בכנסיה הגדולה התרכזו הגברים באולם ענק למטה, ולנשים הוקצה מקום מיוחד ביציע למעלה, והנה חלק מהמתכנסים טענו שהמחיצה אינה מספקת, וצריך גם וילון, מאידך טענו חלק מהמתכנסים שעל פי הלכה המחיצה מספקת. החליטו לשאול את דעת החפץ חיים וככל היוצא מפיו יעשה.

לאחר ששמע דברי שני הצדדים, אמר החפץ חיים שלמרות שהמחיצה היא על פי דין, ואין צריך וילון, אמנם כיון שבאים כאלה המבקשים להחמיר בזה חייבים אנו להענות להם, ולהתקין את הוילון, ואמר מה האסון הגדול ביותר שיכול להיות לכלל ישראל שהקב"ה יעזוב אותנו רח"ל, שכן כל זמן שהוא ית"ש אתנו אז גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, אמנם אם ח"ו לא זוכים למצב הזה אלא הקב"ה עוזב אותנו, אז, 'הסתרת פניך הייתי נבהל'.

והמשיך החפץ חיים כשיהודי עובר עבירה, הקב"ה עדיין נמצא אתו, השוכן אתם בתוך טומאותם, על מה כתוב שהקב"ה עוזב את כלל ישראל, 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך', כאשר יש ח"ו חוסר צניעות בישראל, אז הקב"ה עוזב אותנו, וכשהקב"ה אותנו, אין לך מכה גדולה מזו. אם כך כל הידור שאפשר לעשות בזה, הכל כדאי הלא אנחנו זקוקים לעזר השי"ת ובכן עלינו להחמיר.

בנו הג"ר שרגא משה קלמנוביץ זצ"ל הוסיף, שלכאורה יש להקשות, אם המחיצה היא על פי דין, אז הקב"ה נמצא אתנו, ומה צריך להוסיף וילון, אלא שהחפץ חיים חידש בדבריו חידוש גדול, שיש מדרגות כמה הקב"ה נמצא אתנו, וכל תוספת הידור ב'ולא יראה בך ערות דבר', כך יש עוד קצת השראת השכינה, עוד דרגה בשמירה של השי"ת עלינו.

מצוה ה

הודאה להשי"ת

כתב הרמב"ן (סוף פרשת בא) "ואין אל עליון חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו.

והנה אם במהלך ימים רגילים אדם עסוק בשגרת יומו, ונדמה לו כאילו הכל מגיע לו, באו ימים אלו, שהקב"ה הוציא אחד ממיליארדי בריותיו, והוא מראה לכולם איך שכל העולם כולו הוא עומד משתומם מגדלות הבורא, ולכן זה הזמן להודות להקב"ה על מה הזמנים שהכל הולך כשורה.

ויש לאדם גם לקבל על עצמו בזמנים אלו קבלה, לאחר שיגמר תקופה קשה זו, שיקציב לעצמו איזה זמן כדי להיזכר מתקופה קשה זו, ויודה להשי"ת שעכשיו הכל הולך כשורה.

כשהכל הולך טוב, לפעמים לא שמים לב, לטוב שיש לנו בחיים, לפעמים צריך לעצור שניה את כל הטוב, ולראות מה יש לנו בחיים, אנחנו בהרבה פעמים נוטים להתלונן על דברים קטנים, כשאנחנו לא שמים לב על הדברים הגדולים שיש לנו, וכי כבר הודינו להשי"ת על כך, וכי מגיע לנו משהו, והרי הקב"ה נותן לנו כל כך הרבה שפע, וכי מתי עשינו על כך סעודת הודאה, וכי מתי באמת בכינו מרוב התרגשות בתודה על כל הטוב שמשפיע לנו.

מסופר על יהודי ששלח מכתב לרבו, והתלונן שיש לו עשרה ילדים, ויש לו דירה של שלושה חדרים, והילדים ישנים בצפיצות, ואין לו כסף לקנות דירה מרווחת יותר, וכבר באו מים עד נפש.

רבו שלח לו בחזרה מכתב:

הבנתי מתוך מכתבך שברוך השם אתה בריא, ואין לך מחלות, וכי זה דבר מובן מאליו, אתה יודע כמה אנשים חולים יש בבתי חולים.

הבנתי מתוך מכתבך, שברוך השם אתה נשוי, וכי זה דבר מובן מאליו, אתה יודע כמה אנשים ממתינים בקוצר רוח לזיווג.

הבנתי מתוך מכתבך שברוך השם יש לך שלו' בית, וכי זה דבר מובן מאליו, אתה יודע כמה אנשים סובלים מחוסר שלום בית.

הבנתי מתוך מכתבך שברוך השם יש לך ילדים, וברוך השם לא רק אחד, אלא עשרה, מזל טוב, כפול עשרה, וכי זה דבר מובן מאליו.

הבנתי גם מתוך מכתבך שאשתך והילדים בריאים ברוך השם, וכי זה דבר מובן מאליו, אתה יודע כמה אנשים חולים יש.

הבנתי גם מתוך מכתבך שיש לך בית משלך, ששם אתה יכול להניח את ראשך בלילה, אתה והילדים, ולא עוד אלא שאין לך חובות על הבית, וכי זה דבר מובן מאליו.

הבנתי מתוך מכתבך שגם ברוך השם יש לך כסף להאכיל את משפחתך המורחבת בלי עין הרע, וכי זה דבר מובן מאליו.

הבנתי מתוך מכתבך שיש לך מטות, שולחן וכסאות, כלים לאכול, מקרר לאכסן את האוכל, מים בברזים, חשמל בקירות, ועוד אלפי פריטים שיש בכל בית.

אלא שיש לך עוד איזה בעיה קטנה של צפיפות בדירה, וכי פעם הודית באמת על כל מה שיש לך, שיש לך בכלל זכות להתלונן, וכי מגיע לך משהו מכל הרשימה המנויה לעיל, או שהכל חסדים מאת הבורא.

אנו נמצאים כעת במצב שהקב"ה עצר לרגע את שגרת החיים, ואנו יכולים כעת להתבונן ביתר שאת, לפי ההגבלות שיש לנו כעת, ואנו מרגישים מוגבלים, עלינו להתבונן בכל מה שיש לנו במהלך השגרה, ועכשיו זה הזמן לשבת ולהודות על כך, ולומר ברכות השחר בהתלהבות ולהוסיף עוד הרבה הודאות להשי"ת.

ראשית על החיים עצמם, שאנו ברוך השם חיים ונושמים, יש לנו בית מלא כל טוב, יש אשה ילדים, אנו יכולים ללכת להתפלל במנין, הילדים יוצאים לחידור ולבית ספר, זה לא מובן מאליו, אתה יכול לצאת ולבוא ולחזור ולאכול בכל מקום, ולגעת בכל דבר, ולדבר עם כל אדם ולנהל חיים, לנו זה נראה נורמלי וברור מאליו, פתאום סוגרים לנו קצת מהשמים את הנוחיות, כדי ללמד אותנו להגיד תודה. תגיד תודה תתחיל להגיד תודה.

תגיד תודה שאתה יכול ללכת ברחוב בלי עצבים במי ובמה אתה נוגע. לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם אפשר לקפוץ לסבתא בבית אבות לבקור בלי לחשוב פעמים, בלי ליטול ידים ובלי ללבוש מסיכה. לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם אפשר להתפלל כרגיל ברוב עם, עם מנין של שלש מאות איש, ברוב עם הדרת מלך. לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם אפשר ללכת למקוה בלי "נערוון". לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם אפשר לעשות ברית, בר מצוה, אירוסין, ווארט, שלום זכר, קידוש, אסיפות, התכנסויות, ישיבות. לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם יכולת סתם כך בשיא החמימות ונורמליות ללחוץ ידים לכולם, להתקרב לכולם. לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם אתה לא מפחד שיסגרו את הישיבה, את הכולל. לא מובן מאליו!!!

תגיד תודה שבימים כתיקונם לא חשבת בחמישים שנות חיך האם יהיה לחם במכולת לא מובן מאליו!!!

הרשימה ארוכה ואינה נגמרת וכל אחד כיד השם הטובה עליו יכול להוסיף עוד כהנה וכהנה דברים שעד היום היו פשוטים לגמרי ופתאום הוא שם לב שזה

לא מובן מאליו. על כל נשימה ונשימה, על כל נגיעה ונגיעה, על כל עיטוש ועיטוש, על כל מקוה ומקוה, על כל חתונה וחתונה תהלל י'ה....

מצוה ט

בין אדם לחברו

בימים טרופים אלו, כאשר אנו מצווים מצד מצוות "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", להתרחק אחד מהשני, יש להשתדל ביתר שאת וביתר עז, שהפירוד יהיה רק בגופים, אבל בלבבות אדרבה להשתדל לאהוב יותר כל אחד ואחד, ולא לכעוס אחד על השני, ובפרט שכל אחד יש לו מתח מובן להזהר מהשני שלא ידביק אותו, אבל צריך לעשות הכל שזה לא יבא על חשבון פגיעה בשני.

וכמו שכתב הגר"ח פלאג"י (רפואה וחיים פ"ה אות עו) מה מאד יש להתרחק ממחלוקת בכל הימים, ובפרט בזמן המגפה בר מינן - יש להזהר שלא יהיה מחלוקת עם שום נברא ולא מחלוקת בתוך ביתו, וביותר עם קרוביו ושכניו, כי הוא דבר מסוכן בר מינן. ומי שיש לו דעת לעולם יהיה מוותר משלו, בין בגופו בין בממונו בין בכבודו, ויצא הפסדו בשכרו - שיהיה לו שכר טוב בעולם הזה ובעולם הבא מסיבת כי היה אוהב שלום ורודף שלום.

בגייסהד לפני כחמישים שנה היתה ישוב יהודי קטן, ובדרך כלל בכל שנה היה נפטר שם יהודי אחד או שנים, בשנה מסויימת נפטרו שם אחד עשר יהודים.

המשגיח הגה"צ רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א כיהן באותם שנים כמרא דאתרא של העיר, וקיבץ חבורה של עשרים אברכים, והסביר להם שיש חובה לעצור את מלאך המות, והוא מבקש מהם לעזור לו.

ואמר להם שהוא מבקש מהם לקבל על עצמם למשך שנה שלימה, לעבוד על המידות של לב טוב ועין טובה, לשבח אחד את השני בכל מה שיוכלו, לראות רק את הטובה בזולת, להגיע הביתה ולומר דבר תורה או סיפור על לב טוב, או איך לדון כל אחד לכף זכות.

כשאתם הולכים ברחוב בדרך, לומר תוך כדי כך איזה הרגשה או חידוש בסוגיית לב טוב, והעיקר שלא לקטרג על הזולת, אלא לשבח ולראות המעלות של אחרים.

האברכים קבלו על עצמם את התקנות, והיתה התעוררות גדולה בין תושבי המקום בענייני בין אדם לחבירו, ובאותו השנה לא נפטר יהודי אחד באותה עיירה.

דרכים להנצל מהמגיפה

דרך א

תורה

אמרו חז"ל (סוטה דף כא ע"א) תורה, בעידנא דעסיק בה [בשעה שלומד תורה] - מגנא ומצלא [מגינה מהיסורים, ומצילה מהיצר הרע]. בעידנא דלא עסיק בה - אגוני מגנא. אך אצולי לא מצלא.

וגם לנשים אף שאינם מצוות בלימוד תורה, באגרא [בשכר] דמקרינ ומתניין בנייהו [שהן טורחות להביא את בניהם לתלמוד תורה, כדי שילמדו מקרא וישנו משנה] ונטרן להו לגברייהו עד דאתו מבי מדרשא [ששמחים שבעליהן הולכים ללמוד תורה וממתינות להם עד שיחזרו] מי לא פלגאן בהדיהו [האם אין להם חלק בזכות התורה של בעליהן?! וזכות התורה הזאת, בכוחה להגן על האשה].

וכך כתב רבינו בחיי (פרשת בשלח) שעם ישראל בהיותם ברפידים ורפו ידיהם מן התורה שקבלו במרה, בעונש זה בא עמלק ונלחם בהם, כי בעון בטול תורה הצרות באות לעולם.

וכתב בספר בית דוד (יו"ד סימן נז) בזמן מגיפה, טוב לקיים "והגית בו יומם ולילה". ובמסכת ברכות (דף ה ע"א) אמרו, העוסק בתורה מזיקין בדלין ממנו.

ועל ידי לימוד התורה, יוכל לומר בשמחה ויתקיים בו בעזרת השם, ששמת חלקי מיושבי בית המדרש, ולא שמת חלקי מיושבי קרנות [קרונות].

יש נבואה בישעיה' (פרק כו) העוסק בעתיד לבא, ובתחיית המתים, ושם נאמר יִחְיוּ מִתֵּיךְ נִבְלָתִי יְקוֹמוּן הִקִּיצוּ וְרִנְנוּ שִׁכְנֵי עֶפְרַיִם כִּי טַל אֹרֶת טַלְךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תִּפְּלִי [ויעוין במסכת כתובות (דף קיא ע"ב) שהגמרא דורשת פסוק שרק העוסק בתורה יקום לתחיה, ולא רק העוסק בתורה, אלא גם המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, יעו"ש וממשיך הפסוק], לָךְ עָמִי בֵּא בְּחֻדְרֶיךָ וְסֹגֵר דְּלִתְךָ בְּעֶדְךָ, חֲבִי כְּמַעַט רָגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם; כִּי הִנֵּה ה' יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ לִפְקֹד עֶוֹן יֹשֵׁב הָאָרֶץ עָלָיו, וְגִלְתָּה הָאָרֶץ אֶת דְּמֵיהָ וְלֹא תִכָּסֶה עוֹד עַל הָרוּגֶיהָ. [ופירש רש"י כי הנה ה' יוצא וגומר - ממדת הרחמים למדת הדין: יושב הארץ - הוא הר שער, על הרוגיה - שהרגו בישראל].

ועל התיבות לך עמי בא בחדריך, פירש לך עמי בא בחדריך - תשובה זו השיבהו לנביא לך עמי בא בחדריך בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ד"א התבונן על מעשיך בחדרי לבך. וסגור דלתך בעדך - ת"י עביד לך עובדין טבין דיגנון עלך [עשה מעשים טובים שיגנונו עליך], ורבי תנחומא דרש סגור דלתי פין שלא תהרהר אחר מדת הדין, חבי - התחבאי מעט [בתוך הבית] עד יעבר זעם, כי אמת אפקוד על שונאיך. ודורשי רשימות אמרו "עמי בא בחדריך" בגימטריה "קורונה".

דרך ב

ספירת עם ישראל

להזהר בימים אלו ביותר מספירת ישראל, כמו שכתוב 'כי תשא את ראש בני ישראל', 'ולא יהיה בהם נגף', ואפילו אם רוצה לספרם על ידי מחצית השקל, או בכל צורה אחרת, דעת הרמב"ן (במדבר א ג) והתוס' רי"ד (יומא דף כב ע"ב) וברד"ק (שמואל ב, כד א) דאסור לספור את ישראל אפילו על ידי דבר אחר, כשהוא שלא לצורך מצוה, ורק לצורך מצוה מותר לספרם על ידי דבר אחר. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סימן כ וח"ט סימן לה) כתב שכן הוא סוגיא דעלמא.

דרך ג

מאה ברכות

כתב בטור (או"ח סימן מו) תניא היה ר"מ אומר מאה ברכות חייב אדם לברך בכל יום, וסמכוה על דרש הפסוקים והשיב רב נטרונאי ריש מתיבתא דמתא מחסיא, דוד המלך ע"ה תקן מאה ברכות, דכתיב (שמואל ב, כג א) וַנֹּאֲם הַגִּבּוֹר הַקָּם עַל עַל־בְּגִימֵי ק' הוי, כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל, ולא היו יודעין על מה היו מתים, עד שחקר והבין ברוח הקודש ותקן להם לישראל ק' ברכות.

וכתב בב"ח (שם) דבר נורא, שבכל יום יש עדיין סכנת מיתה של מאה איש מישראל, כמו שהיה קודם תקנת דוד המלך, ועל ידי אמירת מאה ברכות, ניצולים מזה. [וכמו כן מובא שהגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פכ"ב הערה 92) היה מייעץ לאנשים שבאו לשאלו במה להתחזק בעת צרה, שיקבלו עליהם זהירות של מאה ברכות בכל יום ויום].

ואין הכוונה לומר מאה ברכות, אלא לאמרם בכוונה, וכמו שכתב הרמב"ם (ברכות פ"א ה"ד) נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים, ברכות הנאה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה, כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו.

ובספר קרן אורה (מנחות דף מג ע"ב) מבאר שלכן תקן דוד המלך דוקא מאה ברכות, כי אמרו חז"ל (חגיגה דף ט ע"ב) "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחת פעמים", ולמה נקטו דווקא מאה פעמים, אלא כוונתם כי הלומד מאה פעמים, לא ישכח תלמודו¹, נמצא שהחזור על דבר מאה פעמים אינו נשכח ממנו, ולכן תקנו מאה ברכות, שאדם יחזור וישנן מאה פעמים ביום כי הקב"ה הוא מלך העולם, והוא ברא ובורא הכל.

והקשה הגר"ש פינקוס זצ"ל, מה ענין מאה הברכות לאותה המגיפה, שהיו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל? ותירץ שמגיפה פירושו הוא שהקב"ה כועס על ישראל, וכעס גדול כזה, הוא רק כתוצאה מכך שיש נתק בין ישראל להקב"ה, ובדרך כלל נתק נגרם כתוצאה מחוסר תקשורת, דהיינו שלא מדברים אחד עם השני, והבין דוד המלך, שכביכול יש חוסר תקשורת בין ישראל לאביהם שבשמים, ועל זה תיקן מאה ברכות, שאדם בכל היום ידבר לפחות מאה פעמים עם הקב"ה, ויודה לו כל יום על כל דבר קטן וגדול שאירע לו.

דרך ד

ברכת המזון בכוונה ומתוך הכתב

כמבואר בספר החינוך (מצוה תל) מקובל אני מרבתי ישמרם אל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו. והבאר היטב (סימן קפה סק"א) הוסיף, מצאתי למה אין פ"א סופית [ף] בברכת המזון, לפי שכל מי שבירך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא אף ולא קצף.

דרך ה

תפילה בציבור

בשנת תרע"ד במלחמת העולם הראשונה, כתב החפץ חיים במכתבו: חוב על כל אחד לילך לבית המדרש עם בניו בכל יום להתפלל שחרית מנחה וערבית

ציונים והוספות

1. שאמרו שם בגמרא אינו דומה הלומד מאה פעמים ללומד מאה ואחת, ופירש הרי"ף על עין יעקב, שיש בקבלה ששונה פרקו ק' פעמים אינו שוכח אותו פרק, ולפיכך אותו ששונה ק' פעמים, יש לומר בו שלא שנה לשמה, אלא יש לו פניה כדי שלא ישכח תלמודו, אבל אותו שחזר ושנה פעם אחת נוסף על הק', אין בזה לימוד בשביל פניות השכחה, שהרי כבר נתקע תלמודו בק' פעמים ששנה, ואותה הפעם האחרת היא לימוד לשמה בלי שום פניה.

בציבור דוקא, ולענות אמן יהא שמיה רבא קדושה וברכו, כי על ידי זה מתבטלות בכל יום כמה וכמה גזירות מישראל כדאיתא במדרשים.

ואין לשער כמה ישועות היו מביאין לישראל, לו באמת היו מתכנסין כל הקהל בכל עיר אנשים וטף לבית המדרש להתפלל ג' תפילות, והיו עונין ברכו ואמן יהא שמיה רבא קהל גדול בכל יום, ובודאי היו ניצולין בזה אלפי אנשים ממות, וזכות גדול להמזורזין לזה דמביאין ישועה על ישראל. [אמנם כהיום אסרו להתפלל בציבור, וההשתוקקות להתפלל בציבור, והקבלה על עצמו שבעזרת השם כשהנגיף יעבור יקבל על עצמו שלא להפסיד תפילה בציבור].

דרך ו

צדקה

להרבות בצדקה המצלת מן המיתה, דכתיב וצדקה תציל ממות. וכתב הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו הכתוב לחיים (תהלים קו) מוה"ר הגדול רבי חיים אבולעפיא ז"ל כתב בתקנותיו דבסוף ספר חנן אלהים (תקנה יג) דשנה אחר שנה היתה מגיפה רח"ל, ובשנה שעשו צדקה גדולה, ארבעת אלפים קמח לעניים, נתבטלה המגיפה וידעו והכירו כי על ידי הצדקה לא היתה המגפה.

דרך ז

אמירת תהלים בציבור

כתב רע"א במכתבו, לומר בקיבוץ יום ערב ובוקר וצהרים מזמורי תהלים, כפי העת והזמן, אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לשמים, ואחר כך התפילה המיוחדת לאמרה אחר תהלים כנדפס בסדורים, ואם לא אמרו ספר שלם יאמרו בזכות מזמורי תהלים שקראנו לפניך.

דרך ח

להתפלל על אחרים

להתפלל על חולים אחרים שיבריא, ועל הבריאם שלא יחלו, כי המתפלל על חבירו, והוא צריך לאותו דבר נענה תחילה.

דרך ט

פטום הקטורת בכוונה

כתוב בזוהר (פרשת ויקהל דף ריח ע"ב) תא חזי, מה כתיב (במדבר יז) קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת, מ"ט כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף, כי אין דבר ששובר לסטרא אחרא חוץ מקטורת, ואין לך דבר חביב לפני הקב"ה כקטורת, ועומדת לבטל כשוף ודברים רעים, מבית, דבר זה, גזרה עומדת לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטורת, ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם. ומכל פגעים רעים, ומהרהור רע, ומדין רע, ומות, ולא ינזק כל יום ההוא, כי אין סטרא אחרא יכולה לשלוט עליו. וצריך שיכון בו.

א"ר שמעון, אם בני אדם היו יודעים, כמה עליון הוא מעשה הקטורת לפני הקדוש ברוך הוא, היו לוקחים כל מלה ומלה ממנו, והיו מעלים אותה עטרה על ראשם, ככתר של זהב. ומי שמשתדל בו, במעשה הקטורת. צריך להסתכל בו. ואם יכוון בו בכל יום, יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ויסתלק מיתה ממנו ומעולם, וינצל מכל דינין שבעולם הזה, מצדדים רעים, ומדין של גיהנם, ומדינה של מלכות האחרת.

וכן כתב רע"א במכתבו איך להתנהג במגיפת הכולירע, "ויאמר בבקר ובערב אחר פרשת התמיד בציבור, כל נוסח פרשת הקטורת, אתה הוא שהקטירו, ולומר אחר כך נוסח הרבון הנדפס במעמדות ביום א' אחר הקטורת".

ציונים והוספות

ז. ויאמר משה אל-אהרן קח את-המחתה ותן-עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל-העדה וכפר עליהם כפי-יצא הקצף מלפני יהוה החל הנגף: ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל-תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את-הקטרת וכפר על-העם: ויעמד בין-המתים ובין החיים ותעצר המגפה: ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על-דבר-קרח: וישב אהרן אל-משה אל-פתח אהל מועד והמגפה נעצרה:

רבון העולמים גלוי לפני כסא כבודך אשר מדת הדין מתוחה עלינו בעונותינו, ובאנו לחלות פניך שתעצור המגפה והמשחית מעלינו ולא תתן המשחית לבוא אל בתינו, ורחם עלינו ועל טפנו ועל עוללנו ועל כל ישראל עמך, וקבל ברחמים וברצון את תפלתנו, בענין שנאמר תפון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. וכמו שקבלת קטרת הסמים שהקטיר לפניך אהרן הכהן כאשר החל הנגף בעם שנאמר ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, וכן פינחס שנאמר ויעמד פינחס ויפלל ותעצר המגפה, וכן דוד שנאמר ויבן שם דוד מזבח ליהוה ויעל עלות ושלמים ויעתר יהוה לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל, כי אתה אבינו ולך תלויות עינינו. רפאנו יהוה ונרפא הושיענו ונושעה כי תהלתנו אתה שכן כתוב בתורתך והסיר יהוה ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם בך ונתנם בכל שנגיד, ליהוה הישועה על עמך ברכתך סלה.

דורך י

להתחזק במדת הענוה

כתב מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א במכתבו להתחזק במידת ענווה, וראה לכך, נאמר במסכת הוריות (דף יד ע"א) כשהיו צריכים להעמיד ראש ישיבה, היה נדון את מי להעמיד, את רב יוסף שהוא סיני, שהיה בקי גדול, [והמשנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני]. או את רבה שהיה עוקר הרים [חריף ומפולפל בתורה אף על פי שאין משנה וברייתא סדורין לו כל כך], ושלחו לארץ ישראל את השאלה, סיני ועוקר הרים, מי קודם, והשיבו להם, סיני עדיף.

ואע"פ כן רב יוסף לא רצה לקבל את המינוי, ורבה נתמנה לראש הישיבה, ומלך עשרים ושתים שנה, ואמרו בגמרא שבכל אותם השנים, לא קרא רב יוסף למקוץ דם בשבילו או בשביל משפחתו, ופירש הרא"ש בשם הרמ"ה הואיל שהשפיל רב יוסף את עצמו ולא רצה לנהוג שררה בפני רבה, הגינה זכות ענותנותו עליו ועל אנשי ביתו שלא חלה אחד מהם כל השנים שמלך רבה, ואפי' אומן להקוץ דם לא הוצרך לקרות לביתו.

המצה היא סימן אל ההכנעה ובזכות זה יצאו ממצרים, וגם אנו נגאל מן היסורין

וכן כתב בכלי יקר (פרשת צו) המצה סימן אל ההכנעה, כעיסת מצה שאינו עולה למעלה, ומצה של חג הפסח יוכיח כי היא סימן חירות וגאולה, לפי שלא חשק ה' בישראל, כי אם בעבור שהם ממעטים את עצמם, כמו שלמדו (חולין דף פט ע"א) מן פסוק (דברים ז ז) לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם כי אתם המעט, כי מה ה' שואל ממך כי אם ליראה (שם י יב), שהענוה מביאה לידי יראה.

וכל עוד שההכנעה מצויה בתחתונים ביותר, לפי זה ביותר תגלה ותראה מלכות שמים, כי הוא יתברך גאות לבש ואין עוד מלבדו.

וזהו טעם גלות מצרים להכניעם בכור עוני, ועל ידי ההכנעה יצאו לחירות מן המלכויות ונכנסו בעול מלכות שמים. ולפיכך דין החמץ במשהו כי בכל המדות צריך האדם לילך בדרך ממוצע חוץ מן הגאווה, שאמרו חז"ל (סוטה דף ה ע"א) לא מינה ולא מקצתה, הרי שאסרו אפילו משהו מן הגאווה כך משהו מן החמץ אסור, וכן אמרו חז"ל (אבות ד ד) מאד מאד הוי שפל רוח בפני כל אדם, והוא רמז להפלגת הענין ולהרחיקו מכל וכל..., והוא יוצא לחירות מן היסורין, ומן המלכויות, ומן מלאך המות, על ידי הקרבן המביאו לידי רוח נשברה והכנעה.

וקרנו תרום

שאלות שנשאל מורינו ורבינו ראש הכולל
בענין נגיף הקורונה והמסתעף
ותשובות שהשיב עליהן

ההגבלות על האנשים עקב נגיף הקורונה מחמירים כמעט מדי יום, וכל פעם שההגבלות החמירו, נתחדשו שאלות, ולכן נחלק את השאלות לפי סדר הגעתם, דהיינו לפי ההחמרות שהיו.

ט' אדר

השב ממדינות הנגועות בנגיף, יחויבו בבידוד בביתם למשך 14 יום. חל איסור לקיים אירועים המוניים והתקהלויות מעל 5,000 איש. משרד הבריאות ממליץ להקפיד הקפדה יתרה על היגיינה ולהימנע מלחיצות ידיים.

סימן א

להעמיד שומר בפתח בית הכנסת

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אצלנו בבית הכנסת הגיע אדם שחזר מחו"ל, ועל פי ההוראות היה צריך לשהות בבידוד, האם להלשין עליו במשטרה?

תשובה

רע"א כתב מכתב בענין מגיפת החולירע בשנת תקצ"א וכתב: מכתבו הגיעני, בענין תפלה בבית הכנסת, לדעתי זה אמת שהקיבוץ במקום צר אינו נכון, אבל אפשר להתפלל כתות כתות דבכל פעם במתי מעט, ערך ט"ו אנשים, ויתחילו כאור הבקר ואחרי' כת אחרת, ויהי' מיוחד לאנשים אלו באיזהו זמן יבואו להתפלל שם, וכן במנחה.

ולומר אחר תפלה ערב ובקר תהלים איזה מזמורים שיבחר, ואח"כ הנוסח אל רחום שמך ענינו ה' ענינו, מי שענה, ויהי רצון אחר תהלים..., ולומר בבקר ובערב אחר פרשת התמיד בציבור כל נוסח פרשת הקטורת אתה הוא שהקטירו, ולומר אח"כ נוסח הרבון הנדפס במעמדות ביום א' אחר הקטורת.

ולחוש שלא ידחקו אנשים יותר מהסך הנ"ל לבא לביהכ"נ, ואפשר ע"י עמידת שומר מפאליציי [משטרה] להשגיח בזה שמאחר שיש כבר כפי המספר, אל יניחו לאחר לבא לשם עד אחר שישלימו הם.

ולהשמר מאד מלהתקרר, טוב להתלבש כל אחד במפה פלאנעל... ולמעט באכילת פירות ודגים ושתית שכר שלא לאכול על השובע וטיב יותר לאכול פעמים הרבה ובכל פעם שלא במרובה. להיות נקי שלא להשהות טינוף וליכלוך בבית. יעו"ש.

הרי שרבינו ר' עקיבא אייגר הורה להעמיד שוטר להשגיח שישמרו על הוראות הזהירות במגפה.

ויש לחלק שדבריו אמורים במגפת חולירע שהיתה חמורה יותר, ובעניננו יש להניח שאם יראו לאותו אדם את דברי רע"א, לא יהיה צורך במשטרה.

[אז עדיין לא ידעו את חומרת המחלה, ולאחר מכן הורה מרן להלשין למשרד הבריאות].

סימן ב

לחזור מחו"ל לחג הפסח, כשיצטרך לשהות בבידוד

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני לומד בישיבה בחו"ל, ולפי התוכנית הייתי אמור לחזור לארץ ישראל לקראת חודש ניסן, כדי לשהות עם הורי ומשפחתי בחג הפסח, ולאחר החג לחזור לחו"ל להמשך הלימודים.

בעקבות התפרצות נגיף הקורונה, הודיע משרד הבריאות שכל החוזרים מחו"ל צריכים להיות בבידוד 14 יום, ואם אחזור לחג הפסח לבית הורי, אצטרך לשהות בבידוד 14 יום, וזה יבטל אותי מתפילות בציבור, עניית אמן וקדושה.

שאלתי היא: האם בכל זאת לחזור לארץ ישראל כדי להיות עם המשפחה בחג הפסח, ולקיים מצות כיבוד אב ואם, כמו כן אוכל לשמוע את סיפור יציאת מצרים מהורי, או שמא עדיף להשאר בחו"ל, כדי שלא להפסיד תפילות בציבור?

יש לציין שהורי מאד רוצים שאחזור, אבל גם הם מבינים שיש בזה בעיה, והם אמרו לי לשאול את כבוד הרב, ומה שיפסוק מקובל עליהם.

תשובה

כיבוד אב היא מצוה גדולה עד למאד, וכן שמיעת סיפור יציאת מצרים, אמנם כל זה כאשר אינו מפסיד עבור זה שום מצוה, אבל אם צריך להפסיד עבור זה תפילות בציבור, עניית אמן וקדושה קריאת התורה, לא יבטל עבור מצוה זו, כי כיבוד אב משל אב, ולא משל בן, ואין צריך להפסיד שום מצוה עבור כיבוד אב, גם סיפור יציאת מצרים, אינו מצוה המוטלת על הבן להמציא את עצמו כדי שאביו יוכל לספר לו יציאת מצרים, אלא זה מצוה שמוטלת על האב לספר לבן, ולכן אין הבן צריך להפסיד עבור זה מצוות, ואם הבן לא נמצא לידו, האב יספר לשאר ילדיו, או לאשתו.

ובפרט שהשהות בבית בבידוד, אינו רק כמו שחושב הפסד תפילות בציבור, אלא זה הרבה יותר גרוע, גם הלימוד שלו לא יהיה באיכות, ובמדינות העולם זה מקובל כעונש לתת לאדם מעצר בית שלא יצא החוצה, וזה סימן שזה לא דבר קל, גם בלי הפסד מצוה.

לסיכום: ישאר בחו"ל, ובעזרת השם וימשיך ללמוד בהתמדה, ועל אף הקושי, התורה שלומדים בקושי, היא שעמדה לי.

סימן ג

מסדר קידושין לבן ספרד, האם יוותר על תקיעת כף

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בעקבות המצב של הנגיף, וההוראה של הרשויות כי אין ללחוץ ידיים ולגעת אחד בשני. מה יעשה מסדר קידושין לחתן בן ספרד, שנהוג שהחתן נותן תקיעת כף למסדר קידושין, שלא ישא עוד אשה.

האם לאור המצב יוותרו על תקיעת כף?

תשובה

לא יוותרו על התקיעת כף, כי מקורו בראשונים, ואין לנו כח לבטל, אבל יש עצה שהרב והחתן ילבישו כפפות, ואז יתן לו תקיעת כף, ותקיעת כף על ידי כפפות, גם היא חלה.

ט"ז אדר

יש להימנע ככל הניתן, מהתקהלויות של קבוצת אנשים במרחב אחד.
 אם מקיימים התקהלויות, יש לקיימן בהרכב מצומצם ככל הניתן ובכל מקרה, לא יותר מ-100 איש.
 אירועים פרטיים כגון חתונות, בר מצוות ושמחות ניתן לקיים בהשתתפות עד 100 איש.
 באחריות חנויות, קניונים ומרכזי קניות למנוע צפיפות ולווסת את עומס המבקרים ברגע נתון ועל הציבור להקפיד על שמירת מרחק סביר בין אנשים.
 יש להימנע מביקורים בבתי חולים ובמוסדות לקשישים.
 במידה שיש צורך במלווה, יש להסתפק במלווה אחד.

סימן ד

**כשצריך לעשות ברית בבית חולים,
ואינם מרשים למנין להכנס**

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

יש הוראה גורפת בבתי חולים שלא להכניס לכל המתחם של בית החולים, אנשים שאינם מוכרחים להיות שם, זה כולל מבקרים, ואפילו חולים שיכולים להסתדר באופן אחר, שבזמנים רגילים היו ממליצים לפנות למיון, כהיום המלצת הרופאים להמנע מלהגיע למיון במקרים שאינם דחופים.

כרב בית החולים פנו אלי כמה משפחות שילדיהם אמורים לעבור ברית מילה בבית הכנסת של בית החולים, עקב השגחה שהתינוק צריך, אך בית החולים אוסר למנין להכנס, ומתירים להכנס רק להורים של התינוק ולמוהל.

השאלה היא, האם בכל זאת לקחת סיכון קטן מאד, ולעשות את הברית מחוץ לבית החולים במנין, או לעשות את הברית בבית החולים בלא מנין?

תשובה

בטור (יו"ד סימן רסה) הביא בשם בעל העיטור, שכתב בשם רב צמח גאון, שגם כשאין אלא איש ואשה עושים ברית ומכרכים על המילה, ויעוין בפרישה שהאשה תהיה הסנדק, והאיש ימול, וזה עדיף מאשר האשה תמול, והאיש יהיה הסנדק. אבל כמדת האפשר, צריך לעשות זאת בעשרה. וכן כתב בשו"ע (שם ס"ו) היכא דאפשר עבדינן למילה בעשרה*. והיכא דלא אפשר, עבדינן בפחות מעשרה.

אמנם בריקאנטי (סימן תקצג) כתב, ואין לעשות ברית בפחות מעשרה כדאיתא בפרק י"ח דפרקי ר' אליעזר דהוה ליה עדות נאמנה לישראל. אמנם דבריו צריכים ביאור, שהרי צפורה אשת משה מלה את בנה שלא בעשרה בישראל, ואין זה מעיקר המצוה, וצ"ע.

ובספר הברית (סימן רסב אות יד) דן אם מותר לדחות הברית עד לאחר חצות כדי שימצאו בברית עשרה אנשים, וכתב אף שכתב במג"א שיהוי מצוה לא משהינן, ויש לעשותו מיד, גם במקום שלאחר זמן יוכל לעשות מצוה מובחרת יותר, יש לומר שמילה בעשרה אינה רק מצוה מובחרת יותר, אלא שהיא צורך המילה אע"פ שאינו מעכב, ולכן מותר לדחות גם לאחר חצות. [ובלאו הכי יעוין בחיי אדם (כלל סח ס"א, ציינו המשנ"ב סימן צ ס"ק כח) שכתב שכל מה שחוטפים את המצוה הקלה יותר היינו דוקא כשהמצוה החמורה תגיע לידו לאחר כמה ימים, אבל אם באותו יום, תגיע לידו המצוה החמורה יותר, יש לו להמתין ולא לקיים את המצוה הקלה, כדי שיוכל לקיים את המצוה החמורה].

ציונים והוספות

א. באור זרוע (מילה סימן קז ובפסקי ריקאנטי סי' תקצג) כתבו הטעם שצריך עשרה, על פי מה שארז"ל בפרקי דר' אליעזר (פי"ט) כל עדות נאמנה לישראל בעשרה וכו', עדות ברית מילה בעשרה, ובמהרי"ל הביא הפרד"א הנ"ל, וכתב דהכא נמי יעידו עשרה על האב שהכניס בנו לבריתו של אברהם אבינו. בדרכי משה הביא בשם הג"ה אלפסי שלכן מילה צריך עשרה, דמדמין תינוק הנימול ליוצא מבית האסורים שצריך להודות בפני עשרה, ולכן אומרים הודו לד' וכו', ובדרך פקודיך (מ"ע ב חלק המחשבה אות יב) הביא ראי' מהזוהר (פרשת לך לך) שצריך שיהיה ברוב עם ואסיפת קהל ועדה, כדי להעביר זוהמת הערלה עדיפא זכות הרבים.

אמנם בענינו, כיון שהענין לעשותו בעשרה הוא הידור מצוה, אין צריך להסתכן בשביל זה ואפילו סיכון מועט, ויש לעשות את הברית בבית החולים בלא מנין, אלא לפי ההוראות של בית החולים, אולם אם אפשר לקבץ מנין מאנשים שממילא נמצאים בבית החולים, מותר לאחר את הברית עבור זה.

לסיכום: ימול בבית החולים ללא מנין, ואם ימצא אחר הצהרים מנין, ימתין.

סימן ה

לצאת בשבת במקום שאין עירוב עם מסיכה המגינה על ה'לובשו

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מה הדין אדם שנמצא במצב סיכון, והמליצו לו ללכת עם מסכה על הפנים, האם מותר לו לצאת עם מסיכה על הפנים בשבת, במקום שאין עירוב כלל, בשביל להגן על עצמו?

ומה הדין כאשר אינו לובשו כדי להגן על עצמו, אלא בשביל להגן על הסביבה ממנו?

תשובה

שנינו במסכת שבת (דף סו ע"א) ואין יוצאין באנקטמין. ובגמרא (דף סו ע"ב) נאמרו בזה כמה פירושים, רבא בר רב הונא אמר פרמי. ופירש רש"י, הנקשרת על הפרצוף להבעית הקטנים.

וכן פסק בשו"ע (או"ח סימן שא ס"כ) ולא בפרמי, והם כמין צורת פרצוף שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות. ובנחלת צבי כתב, ורי"ף (דף ל ע"ב) פירש, דבר שנותנין על הפה שלא ינתז ממנו הרוק.

ולכאורה משמע שאין לצאת במסיכה על הפנים, אמנם אם יצא, אינו חייב, וכמו שכתב במשנה ברורה (סק"ע) הטעם מפני שאין זה דרך מלבוש, ואם הוציא בזה פטור, מפני שלא הוציא כדרך המוציאין.

אמנם נראה שמותר לצאת, וכמו שכתב בשו"ע (שם סי"ג) לא יצא הזב בכיס שעושה להצילו מזיבתו שלא יטנף בה..., אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם ולא תצטער, מותר לצאת בו.

וכתב במשנ"ב (ס"ק נא) היינו שלא יפול על בשרה ויתייבש עליה ונמצא מצערה, ולכך מותר, דכיון שכונתה בשביל צער..., דרך מלבוש הוא כשאר מלבושים שהם עשויים להגנת הגוף ומותר.

סימן ו

להפסיק להתפלל על הגשם, כדי שהמגיפה תיעצר

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פורסם בכמה מקומות, כשיגיע גל החום, אז הקורונה תיפסק, איני יודע אם זה נכון, אבל אם זה נכון.

נשאלת השאלה, האם ראוי להפסיק לומר משיב ומוריד הגשם, ובברכת ברך עלינו, להתחיל לומר ותן ברכה, כדי שיתחיל גם חול, והגשם והקור יפסקו, כי כעת זה מביא מגיפה, וכבר ירד די גשם, וכעת עם ישראל מתפללים שהמגיפה תיעצר?

תשובה

גם אם זה נכון שהמגיפה תעצר בחום, אין ראוי להפסיק להתפלל על גשם, כי גשם בחורף, זה אוצר טוב של הקב"ה, וכמו שכתוב (דברים כח יב) יִפְתָּח ה' לְךָ אֶת אוֹצְרוֹ הַטוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לְתֵת מָטָר אַרְצְךָ בְּעֵתוֹ, ואם כן הקב"ה פותח את אוצרו הטוב, ונותן לנו גשם, וגם בשעות קשות אלו, מרמז לנו על ידי הגשם, שהוא שמח בנו, ושולח לנו את אוצרו הטוב, וזה חוצפה כלפי שמיא כשהקב"ה נותן לנו שפע, לומר לו, מוחל טובות, אנו רוצים דברים אחרים, וכי הקב"ה אינו יודע שיש מגיפה!?

ואם כן צריך וחייבים להתפלל על עצירת המגיפה, אבל לא זה הדרך להתפלל, לומר לו, לדבורה אומרים לא מדובשך ולא מעוקצך, וכי להקב"ה אומרים דבר כזה.

אלא הדרך הוא להודות לו על הגשם הטוב ששולח לנו מאוצרו הטוב, ויחד עם זה להתפלל על עצירת המגיפה, והרי הקב"ה אינו צריך עצות איך לעצור את המגיפה, הוא יכול גם להוריד גשם, וגם לעצור את המגיפה, ואין הדבר תלוי אלא בנו אם נחזור בתשובה שלימה.

י"ט אדר

חל איסור על התכנסויות מעל 10 אנשים.

אולמות אירועים יסגרו.

תפילה ייערכו בקבוצות של עד 10 אנשים כל אחת, תוך שמירת מרחק של 2 מטרים בן אדם לאדם ולא יותר מ-2 קבוצות בו זמנית. מקומות עבודה ייערכו להמשך העברת עבודה מהבית ללא התקהלויות כלל.

סימן ז

מי שיש לו ילד בפעוטון, האם חייב לשלם על השבועות האלו שהילד לא הגיע

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מי שיש לו ילד בפעוטון, ומשרד הבריאות אסר את כל הפעוטונים, ועתה מגיע סוף החודש, האם חייב לשלם על כל החודש, או שמא אינו חייב לשלם אלא על מה שהיה בפעוטון?

תשובה

הנה נחלקו המהר"ם פדאוה והרמ"א במי שגזר המושל על המלמדים שלא ילמדו, שדעת הרמ"א שבעל הבית חייב לשלם, ודעת המהר"ם פדאוה, שמכאן ולהבא בחזרה, ואינו משלם, ובנתיבות (סימן שלד סק"א) כתב שכל דברי המרדכי שהוא מקור דברי הרמ"א שחייב לשלם, היינו דוקא כאשר המושל גזר רק על הלימוד, ותשלום ההורים עבור המלמד הוא עבור השימור, ואף על פי שעיקר כוונתו הוא שילמד עמהם, כיון שאין מקבלין שכר עבור הלימוד, א"כ עיקר השכירות היתה עבור השימור, ועל זה לא גזר המושל.

ולכאורה לאור זאת בעניננו שגם על השימור גזרו השלטונות שלא לעשות כן, א"כ לכאורה פטור מלשלם, והנה החת"ס בספר הזכרון כתב ורבו עתה המלמדים והתלמידים אשר שאלו לנפשם מה לעשות בדינם, בזמן זמנים שבועות הרבה שבטלו מלמודם, אם יתחייבו שכרם משלם, ואני בעניי אמרתי דין תורה לא

ידעתי, ואני משלם לשכירים שלי שכרם משלם, בלי ניכוי פרוטה, ואתם תבצעו הדין ע"ד הפשר לשלם החצי ויפסיד המלמד החצי וטעמי ונמוקי, כי זה הוא ברור שהוא כדין מכת המדינה, וידוע אריכות דברי הסמ"ע ריש סי' שכ"א ודעתו נוטה שיפסיד המלמד הכל, ולכל הפחות רצה לפרש דברי מהר"ם שיפסיד הבעה"ב החצי, והש"ך שם חלק עליו, יעו"ש.

אך הדבר קשה מאד בעיני להבין מ"ט להוציא מעות מהבעה"ב כיון שהוא מכת המדינה, ומזל שניהם שוה בו, ואין לומר מזל של זה גרם טפי ממזלו של זה..., ומסברא נראה דמזל שניהם גרם, ע"כ עשיתי פשר מרצון שניהם וחפצם, שיהיה ההפסד על שניהם, אבל דין תורה לא ידעתי, עד יבוא מי שלבו יותר שלם ויוציא דין לאמתו.

יש לציין שיש לקזז שאם יש עלויות בהפעלת הגן, כגון שהגננת גם דואגת לאוכל, יש לקזז זאת מהסכום, וכן אם הגננת מקבלת דמי אבטלה, גם את זה יש לקזז מהסכום, ויתנו לה רק חצי ממה שבאמת הפסידה.

סימן ח

מי שביטל את אולם חתונות, האם בעל האולם צריך להחזיר לו את הכסף עבור האולם

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אדם שהזמין חתונה, ובגלל המצב התבטל האולם, האם בעל האולם צריך להשיב לו את כל הכסף, או שנאמר מזל של השוכר גרם?

תשובה

תנן בבבא מציעא (דף קה ע"ב) המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה, אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו, אם אינה מכת מדינה אין מנכה לו מן חכורו. ואמרינן בגמרא היכי דמי מכת מדינה אמר רב יהודה כגון דאישדוף רובא דבאגא. וכן פסק השו"ע (סימן שכב ס"א).

והנה נחלקו הרמ"א עם המהר"ם פאדווא (סימן שכא ס"א) אם במכת מדינה מנכה לו את השכר מכאן ולהבא, דדעת המהר"ם פאדווא שכל מה שמנכה לו

במכת מדינה, היינו רק על הדברים שהיו, אבל מכאן ולהבא, אין בניכוי, אלא צריך לחזור בו מן השכירות, ודעת הרמ"א שגם מכאן ולהבא, אם היה מכת מדינה, מנכה לו מן השכירות. והסמ"ע הסכים לדברי המהר"ם פאדווא, והש"ך הסכים לדברי הרמ"א.

וכתב הקצות החושן (סק"א) בשם שו"ת מוהר"ם מרוטנבורג (סימן שפח) ראובן ששכר בית משמעון לשני שנים והקדים ונתן לו השכר של שני שנים, ובתוך אותן ב' שנים ברחו היהודים מן העיר, מפני פיקוח נפש, וברח גם הוא והניח הבית ריקם, ואח"כ חזרו וגם הוא חזר, ורוצה שישלם לו שמעון מה שהיה חוץ מביתו, ושמעון משיב בתי היה לפניך ואתה ברכת ואיני משלם לך. נראה בעיני טענת ראובן טענה ברורה לפי שמכת מדינה הוא, אף על פי כן יחלוקו ההפסד שמעון ינכה לראובן חצי מה ששהה חוץ מביתו ושאר חצי ישלם לו לפי ששמא יהודי אחר שלא נגזר עליו היה שוכר הבית שהרי מיעוט הקהל נשאר ולא היה נפסד כלום וכיון דאיכא לספוקי יחלוקו, עכ"ל.

והא דאמרינן הכא דאם פשטה המכה ברוב השדות הוי מכת מדינה ולא אזלינן בתר מיעוטא ואפילו כבר הקדים בשכירות צריך להחזיר, התם המכה באנשים ולא בבתים, וכיון דמיעוט אנשים נשארו, אמרינן שהיה שוכרו זה שלא ברח, אבל הכא דהמכה בשדות וזו השדה נמי נשדפה בכלל הרוב, ואם היה משכיר זו השדה לאיש אחר גם כן לא היה משלם כיון דנשדפה. והטעם שיחלוקו, כיון דאיכא לספוקי והיינו דאין הדיין יכול לידע חולקין, וא"כ לדידן דקי"ל כל היכא דקיימא ממונא תיקום, ואפילו בספיקא דתיקו א"כ הכא נמי אין המשכיר צריך להחזיר כלום. עכ"ד הקצוה"ח.

ובענינו נראה שמשני טעמים צריך להשיב לו את הכסף.

א. כי משרד הבריאות אסר על האולמות לקיים חתונות, ואם יש שם חתונה הם מקבלים קנס, ואם כן האונס הוא בגללו, והרי שדהו השתדף. ובפרט שיש סברא גדולה שגם יפצו אותו על כך.

ב. כיון בכל ביטול, צריך לשלם שאולי אם לא היה מבטל, היה אחר שוכרו, אבל כעת מתברר שבכלל אין לו מה לעשות עם האולם, כי אף אחד לא היה מקיים חתונות בזמן הזה, ואם כן, אין לו על מה לקבל תשלום.

סימן ט

השוכר חנות והיא היתה סגורה תקופה, האם יקזו לו מהשכירות

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני שוכר חנות, ואני משלם שכירות של עשר אלף שקל בחודש, והמשכיר דורש גם תשלום על השכירות של חודש זה, בטענה כי הוא חייב משכנתא והלוואות מקניית החנות, מצד שני אני הרי לא פתחתי בחודש זה את החנות, ומה עוד שהרווחים הגדולים שלי, הם בערב פסח, וכעת כל השנה יהיה לי קשה להחזיק את החנות, האם אני צריך לשלם דמי שכירות מלאים?

תשובה

נראה שבשכירות לכו"ע אינו מנכה לו זאת מכמה סיבות.

א. השכירות לא התבטלה, שהרי השוכר עדיין מחזיק את כל חפציו בחנותו, וא"כ אף שהוא אינו פותח את החנות, מ"מ כל סחורתו היא בחנות, והרי גם על איחסון הסחורה צריך לשלם, ואם רוצה יכול לבטל את השכירות.

ב. הרי אין ידוע מתי זה יגמר, ויכול להגמר בקרוב, וא"כ אין השוכר רוצה שהמשכיר ישכיר את החנות לאחר, כדי שמיד יוכל לחזור לחנותו.

ג. הרי השלטונות יתנו פיצויים לכל בעלי החנויות שחנויותיהם היו סגורים, וא"כ אם יבטל את השכירות בשעה זאת, גם אינו יכול לקחת את הפיצוי, והפיצוי מגיע לבעל הבית, ואם לוקח את הפיצוי, עליו גם לשלם לבעליו את השכירות.

סימן י

האם לדחות את החתונה בגלל מיעוט משתתפים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

יצא הוראה ממשרד הבריאות לסגור את כל אולמות השמחה, ולעשות חתונות מצומצמות של עד עשרה אנשים בחדר, החתן והכלה מאד רוצים לדחות את החתונה, כדי שהחברים שלהם יוכלו להשתתף בשמחתם, ולרקוד עמם, האם ראוי לדחות את החתונה עבור זה?

תשובה

נאמר במס' כתובות (דף ב ע"א) שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים, לכן קבעו שבתולה נישאת ליום הרביעי.

וכתב בשיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו יונה ששמחתו [של הבעל] תהיה שלימה כאשר יטרח ביום ראשון שני ושלישי. וע"י כך יחבבה יותר, רואים מכאן יסוד גדול בכוחות הנפש, שאדם המשקיע ממון וטירחא בנושא מסוים, הופך הדבר להיות אצלו חביב.

ולכאורה גם בשאלתנו ידחה את החתונה למועד מאוחר יותר, כדי לזכות בתקנת בנות ישראל ויטרח לעשות החתונה ברוב עם.

ונראה שאדרבה לא ידחה את החתונה, כי כהיום אין טורחים כלל בחתונה, והחתן מגיע לחתונה מוכנה, ואם צריך להעביר את החתונה למקום אחר, יהיה לו טירחא, ואז יחבבה יותר.

וייעוין במהרי"ל (מנהגים הלכות ערובי חצרות סק"ז) שם כתוב מעשה שאירע שמתה מושלת המדינה ולכבודה צוה המושל שלא לנגן בכל המדינה אותה השנה בשום כלי שיר. ואירע להיות נישואין בשוב אחד תחת ממשלתו תוך אותה השנה, ושאלו ממהרי"ל אם לעשות נישואין בלי כלי זמר. והיה הרב מורה להם שלא יעשו הנישואין בלי כלי זמר, דהוא עיקר השמחה של חתן וכלה, וכן עיין בתוס' בסוף מסכת ביצה באלפס. ואם אי אפשר במקומם ילכו למקום שאפשר. וכן עשו שהלכו ג' פרסאות מעיר עייפנישטיין לק"ק דמגנצא ועשו שם הנישואין בכלי זמר, עכ"ל.

ובענייננו שיש תזמורת, אין זה סיבה לעכב את החתונה בשביל מיעוט משתתפים, ואדרבה, הרי המהרי"ל אמר להעביר את החתונה למקום רחוק, ששם בוודאי יהיו מיעוט משתתפים, כיון שאינם מבני העיר.

ומעשה בחתן שהיה בנו של ראש ישיבה, והיה באפשרותו לשכור אולם בר"ח אדר, אך הישיבה נתנה לו רשות לעשות את החתונה חנם בר"ח ניסן בחדר האוכל של הישיבה, ובזה היה יכול לחסוך דמי אולם, וסיפר לי ששאל את מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, והתיר לו לדחות את החתונה בחודש עד ר"ח ניסן. אך התם עדיין לא קבעו זמן חתונה, אבל אם כבר קבעו אין לדחות, שבשביל מיעוט משתתפים, אין לדחות חתונה.

וכמו שמצינו במסכת יבמות (דף לט ע"ב) תלה בגדול, עד שיבא ממדינת הים, אין שומעים לו [כלומר שאם אמרו לאח הגדול הנמצא כאן שייבם, והוא טוען שיש לו אח אחד גדול יותר, אין שומעים לו, ומקשה הגמרא] אמאי אין שומעים לו נטר? אלא כל שהוי מצוה לא משהינן! כלומר אף על פי שמצוה על הגדול לייבם, בכל זאת לא שוהים עד שיבא.

ויעוין גם במסכת בבא קמא (דף לח ע"ב) אמר ר' יהושע בן קרחה לעולם יקדים אדם לדבר מצוה, שבשביל לילה אחת שקדמתה בכירה לצעירה, קדמתה ארבע דורות לישראל עובד ישי ודוד ושלמה ואילו צעירה עד רחבעם דכתיב ושם אמו נעמה העמונית.

לסיכום: אין לדחות חתונה בגלל מיעוט משתתפים.

סימן יא

איך מרגיעים חתן וכלה שבוכים על חתונתם ללא משתתפים רבים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

איזה חיזוק אפשר לומר לכלה שמתחתנת עכשיו בתקופה זו כשהחתונה מצומצמת ועם הגבלות? ניסיתי לומר לה שהעיקר השמחה בלב, ומי אומר שצריך כל כך הרבה מוזמנים וכו'. אבל יש מציאות של "חלום של כלה", ואשמח לשמוע מה אפשר לחזק את הכלות בתקופה מיוחדת זו?

תשובה

למילה כלה, יש שני פירושים, א. תשוקה מלשון הכתוב (תהלים פד ג) "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'", וכמו שכתב המלבי"ם בספר הכרמל, "פועל כלה", הוא מלשון ענין התשוקה והחמדה, וכלה הוא יותר מכסף, כי הוא עד כלות הנפש, כמו נכספה הוא חולת אהבה עד שנכספה, ומוסיף עוד יותר שגם כלתה נפשי, עד כלות הנפש.

ב. כלה נגזרת מהשורש כל כלומר כוללת הכל, ובמדרש (שמות רבה מא ה) מובא בשעה שנתן הקב"ה התורה לישראל היתה חביבה עליהם ככלה שהיא חביבה על בן זוגה, שנאמר ויתן אל משה ככלותו.

וכל שאר התפאורה של האולם והמוזמנים והחברות, כל זה דברים חיצוניים, שאמנם מסייעים לשמחה, אבל אם אין את כל זה, השמחה היא פנימית יותר, וכשיש שמחה פנימית, השמחה היא מושלמת יותר.

ולחתן יש לומר שאמרו ביבמות (דף סב ע"ב) כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה. בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך, בלא ברכה דכתיב להניח ברכה אל ביתך, בלא טובה דכתיב לא טוב היות האדם לבדו. במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה, בלא תורה דכתיב האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב נקבה תסובב גבר, רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא.

והרי לא כתוב שהמתחתן בלא חברים ובלא ריקודים סוערים, שרוי בלא איזה דבר, ואדרבה חתונה צנועה כמו פעם, עם שמחה פנימית, בלא תזמורת רעשנית ועם ניגונים שמקורם לא ברור, אינו מוסיפה רבות לשמחה היהודית הפנימית.

ויש להוסיף שהרי כל מה שנלמד חופה ונישואין הוא מנתינת הלוחות, ושם אמרו "ואיש לא יעלה עמך" - הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות וקהלה, שלטה בהן עין רעה, אין לך מדה יפה מן הצניעות. הלוחות הראשונות שניתנו בפומבי נשתברו, הלוחות השניות שהיו בצנעא, הם שנשארו.

בנוסף לכך, אמרינן בראש השנה (דף טז ע"ב) אמר רבי יצחק כל שנה שרשה בתחלתה, מתעשרת בסופה. ואם כן גם בענינו חתונה כזו, גם אם נעשה באופן של רשה בתחילתה של שמחה פחותה קצת, אבל בסוף חייהם השמחה תפרוץ גבולות, הרבה יותר מאשר לזוג רגיל.

כמו כן אנו מברכים חתן וכלה בשבע ברכות, והברכה השישית היא "שמח תשמח רעים האהובים, כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, בא"ה משמח חתן וכלה", ופירש רש"י (כתובות דף ח ע"א) שאין הברכה הזו, על שמחת חתן עם הכלה, אלא זו ברכה שהקב"ה משמח את שניהם לעולם בסיפוק מזונות וכל טוב, וכך היא פירוש הברכה שמח תשמח, ריעים האהובים - החתן והכלה שהן ריעים האהובים זה את זה. כשמחך יצירך - כמו ששמחת את אדם הראשון, בגן עדן מקדם, משמח חתן וכלה תפלה היא שמתפללים ומברכין שיהיו שמחים בהצלחה כל ימיהם, לעולם בסיפוק מזונות וכל טוב.

כלומר אדם הראשון בחתונתו עם חוה, רק הקב"ה היה שם כדי לשמחם, והקב"ה שמחם וברכם בכל טוב, ואם כן ככל שיש פחות משתתפים מחמת האונס, והזוג מתחתן כי הם רעים האוהבים זה לזה, הקב"ה משמח אותם, ומברכם כמו שבירך את אדם הראשון, בהצלחה כל ימים, ויהיה להם פרנסה וכל טוב. וכי זה לא משתלם יותר מאשר שמחת קרובים וחברים.

סימן יב

את מי להזמין לחתונה את הסבים, או את האחים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בעקבות ההוראה שיצאה לאור שמותר להזמין רק עשר אנשים לחתונה, נשאלת השאלה מה הם סדר הקדימויות להזמנה לחתונה, כאשר החתן והכלה מאד רוצים שהאחים והאחיות יהיו בחתונה, כמו כן החתן והכלה שמאד שבורים מחתונה במצב מצומצם, רוצים שלפחות החברים הטובים של החתן ישתתפו, והכלה רוצה בחברותיה הטובות.

השאלה היא, מה סדר הקדימויות בהזמנה לחתונה?

תשובה

בשו"ת פני מבין (או"ח סימן קעד ג) נסתפק כשיש לפניו כיבוד זקינו וכיבוד אחיו הגדול, מי קודם, וכתב שזה תלוי בחקירה אם כיבוד אחיו הגדול, הוא כיבוד עצמי, שחייב לכבדו, או שזה ענף מכיבוד אב, שרצונו של אביו שהבן הקטן יכבד את הבן הגדול.

ונפקא מינה אם חייב לכבד את אחיו הגדול לאחר מיתת אביו, דלדעת בה"ג דמנה למצות עשה לכבד את אחיו אפילו לאחר מיתת הרי שזה מצוה עצמית, ולדעת רמב"ן (שורש ב) צריך לכבדו רק כשאביו חי, ובברכי יוסף האריך בזה.

ומעתה נאמר לדעת הבה"ג שזה מצוה עצמית, ולא מצינו בפירוש מצוה לכבד את זקינו, אם כן אחיו הגדול קודם לזקינו, אבל לדעת הרמב"ן שהמצוה היא מכח רצונו של אביו, בוודאי אביו רוצה שיכבדו יותר את אביו, ואם כן זקינו קודם.

ונראה שלכו"ע חייב בכבוד זקינו, יותר מכבוד אחיו הגדול: שיעוין ברמ"א (י"ד סימן רמ סכ"ד) שכתב, י"א דאין אדם חייב בכבוד אבי אביו, ואינו נ"ל, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו, וראה ממדרש גבי ויזבח זבחים וגו' (בראשית מו א), עכ"ל. כלומר דאיתא במדרש הביאו רש"י ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק', חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם. ומדכתב רש"י יותר מכבוד זקינו, משמע שגם מחויב בכבוד זקינו, אלא שבכבוד אביו חייב יותר.

וכתב רבי עקיבא איגר באלהיו זוטא (סוף הספר) כתב, דהיינו דוקא לענין כשיש לו לכבד לאביו, או אבי אביו, אבל בלא"ה חייב בכבוד אבי אביו בכל מילי כמו שחייב לאביו.

והשדי חמד (מערכת כף כלל קכא) הביא מהמדרש תלפיות שרבינו יונה ומנורת המאור והחרדים כתבו, שחייב כיבוד זקינו הוא דאורייתא, יעו"ש. והטעם כתב החרדים (פרק יב אות יא) דבני בנים הרי הם כבנים.

ויש להוסיף על פי מה שכתב בירושלמי בשבת (פ"א ה"ב) שרבי יהושע בן לוי היה רגיל לשמוע את הפרשה מבן בנו בכל ערב שבת, פעם אחת שכח ונכנס לרחוץ באחת ממרחצאות של טבריא. ונזכר שלא שמע הפרשה מבן בנו, וחזר ויצא, אמר ליה ר' חייא בר אבא הרי לימדנו רבינו אם התחילו להתרחץ אין מפסיקין לתפילה, וכל שכן לתלמוד תורה? אמר ליה חייא בני, קלה היא בעיניך שכל השומע פרשה מן בנו כאלו הוא שומע מהר סיני, ומה טעמא "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחרב", שבמה שמודיע לו, הרי הוא כאלו הוא יום אשר עמדת לפני ה', ע"כ דברי הירושלמי על פי פירוש קרבן העדה.

וגם בפרשת בא כתוב "וּלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בֶן־וְבֶן בְּנֶךְ", שהמסורת אבות עוברים מאב לבן, ונמצא שזקינו הוא חלק משרשרת הדורות, וזאת לא מצינו באחיו, אמנם מצינו (בבא בתרא דף קטז ע"ב) שאחיו קודם ליורשו קודם זקינו, אבל לענין לכבדו זקינו קודם.

ובפרט שהמשלמים על החתונה אינם הזוג, והם אינם מזמינים, אלא ההורים הם המזמינים, והם בוודאי מחויבים בהזמנת הוריהם, קודם שהם חייבים בהזמנת ילדיהם.

לסיכום: סדר ההזמנה, הסבות והסבתות, האחים הגדולים, ולאחר מכן חברים, שאמנם משמחים, אבל אין חייבים בכבודם.

סימן יג

אשה העובדת בבית, והיא גם מטפלת בילדיה, האם תדווח על שעות מלאות

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני עובדת בהיי טייק [מחשבים] ובעל הבית הודיע לנו, שלאור ההודעות החדשות, ממחר אנחנו עובדות מהבית.

השעות הם אותם שעות, ורק שאין צריך להגיע למקום העבודה, גם בתי הספר נסגרו, ובנותי נמצאות בבית, ומטבע הדברים כאשר האמא והילדים נמצאים בבית, היא צריכה מפעם לפעם לקום לטפל בילדים.

האם אני צריכה להעמיד סטופר, וכל פעם שאני קמה לילדים, עלי ללחוץ עליו, ואחר כך להשלים שעות, ומטבע הדברים קשה מאד לעבוד בצורה כזו, או שמא זה על דעת כן, כיון שבעל הבית יודע שהילדים בבית, הוא מבין שבבית אי אפשר לעבוד שעות מלאות, ועל זה דעת כן הוא משלם, שמפעם לפעם אקום לטפל בילדים?

תשובה

יתכן מאד שבעל הבית משלם על דעת כן, אבל יש חשש גזל, שהרי פועל צריך לעבוד בנאמנות שעות מלאות, ואם מפעם לפעם עוסק בדברים שאינם נוגעים ישירות לעסק, אלא עוסק בדברים אישיים, ובעל הבית משלם לו על הזמן הזה יש בזה איסור גזל.

כמבואר ברמב"ם (שכירות פי"ג ה"ז): "לא יגזול מלאכת בעל הבית ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן, ומוציא כל היום במרמה, אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן, שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבוד בכל כוחו, שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כוחי עבדתי, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה, שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד".

ואמנם כהיום התירו לברך ברכה רביעית, כי בעל הבית אינו מקפיד על כך, אבל לבטל זמן בשביל דברים אישיים אם זה בעבודה, בוודאי מקפיד על כך, ואם זה בבית, גם יתכן שמקפיד, ולכן העצה היא, אם קשה לעבוד עם סטופר, להוסיף שעה על זמן העבודה, בערך הזמן שמטפלים בילדים במשך הזמן. וגם אם זה יותר מסתבר שאם יאמרו לבעל הבית שהוסיפו שעה, ישמח ויוותר על השאר.

סימן יד

להוציא ספר תורה כדי לקרוא בו רק קריאה אחת

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לאור ההודעה שאין להתאסף יותר ממני מתפללים בית הכנסת אחד, חילקו את המנינים למקומות שונים, ונשאלת השאלה, האם מותר להוציא ספר תורה לקריאה אחת, או שמא אין ראוי להוציא ספר תורה, רק לג' קריאות?

תשובה

בבית יוסף (או"ח סימן קלה) הביא בשם המרדכי שבני אדם החבושים בבית האסורים, אין מביאים אצלם ס"ת אפילו בראש השנה ויום הכיפורים, כדאמרין בירושלמי פרק בא לו (יומא פ"ז ה"א) בכל אתר את אמר הולכים אחר התורה והכא תימא מוליכים תורה אצלו, אלא על ידי בני אדם שהם גדולים התורה נתעלה בהם, עכ"ד. ובזה הקדוש החמיר בזה מאד, ואוסר לטלטל אפילו מבית הכנסת לבית הכנסת אחרת. וכן פסק השו"ע (שם סעיף יד) שאפילו לבני אדם החבושין בבית האסורין אסור להביא ספר תורה.

וכתב בביאור הלכה (ד"ה אין מביאין) ובאמת הדבר תמוה דהירושלמי מיירי כשאפשר לילך למקום שהס"ת מונחת, ולכך זלזול הוא כשמוליכין ס"ת אצלן, משא"כ בזה שאנוסים הם ורוצים לקיים מצות קריאת התורה למה לא נביאה אליהם, מאי זילותא הוא לס"ת כשבני אדם מהדרין אחריה לקרות בה אם נביאה אליהם, כיון שהם אינם יכולים לילך אחריה, אח"כ מצאתי בפר"ח שתמה ג"כ בזה,

ובאמת כן הוא דעת האור זרוע דלחולה מותר להביא ס"ת אצלו לקרות בה משום דאנוס הוא..., ולדינא נראה דאפילו להמרדכי דאוסר אפילו באנוס, אינו מיירי כי אם ביחידים החבושים ורוצים להכניף עשרה שם לקריאת התורה בזה אוסר, ומטעם דמן הדין י"ל דאין חל על יחיד מצות קריאת התורה, בזמן שאין יכול לילך לביהמ"ד, אבל כשיש שם עשרה, כיון דחל עליהם חובת קריאה, והם אינם יכולים לצאת משם ולילך אחריה, גם המרדכי מודה דצריך להביא להם ס"ת לקרות בה.

וכעת שזה שעת אונס, שאי אפשר להתאסף בבית הכנסת יותר ממנין מתפללים, לכו"ע מותר להוציא ספר תורה להתפלל, כי אין לך שעת הדחק גדול מזה, וכולם יודו שמותר להוציא ספר תורה עבור זה.

ולאחר ההודעה החדשה שאסור בכלל להתפלל בבתי מדרש, ורק מחוץ במקום פתוח, נראה שבלאו הכי מותר, שהרי אין כבודו של ספר תורה שיהיה מונח בארון, אלא כבודו שיקראו בו, ואם אפשר לקרות בו בבית הכנסת, מצוה להוציאו מחוץ לבית הכנסת כדי לקרוא בו. אפילו רק לקריאה אחת.

סימן טו

להשלים פרשת פרה

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אלו שהיה בבידוד בפרשת פרה, ולא שמעו פרשת פרה, האם יכולים להשלים פרשת פרה, או שמא כיון שלא שמעו אין לזה תשלומין?

תשובה

לענין קריאת התורה, פסק הרמ"א (או"ח סימן קלה ס"ב) שאם לא קראו פרשת אחת, יקראו אותה בשבת שלאחריה.

ולענין ד' פרשיות, דנו הפוסקים אם יש להם תשלומים בשבוע שלאחריו. במהר"ם שיק (או"ח סימן שלה) פסק דאפשר להשלים. מאידך במשנ"ב (סימן תרפה סק"ב) פסק בשם השערי אפרים והרע"א שאין תשלומין, מכיון שכל שעבר הזמן שתקנו חז"ל, אין אנו מחדשים תקנה לבד. ואמנם המשנ"ב לא כתב להדיא על כל הארבע פרשיות, מ"מ מסתימת דבריו משמע דלכולם אין תשלומים.

אלא שבספר לדוד אמת לחיד"א (סימן ט אות ה) מחלק בין פרשת שקלים לפרשת פרה, דפרשת שקלים אין לה תשלומים, ופרשת פרה יקראו בפרשת החודש קודם קריאת החודש, ולא ביאר טעמו. וביאר בשבט הלוי (ח"ד סימן עא) דפרשת שקלים תקנה קבועה להשמיע לפני ר"ח אדר, משא"כ פרה שהקריאה היא כדי לטהר עצמו לפני הפסח באפר פרה אדומה, ועדיין יש זמן בהרחבה.

ובציץ אליעזר (חלק יד סימן סו) הוסיף מקור לחילוק זה ממה שכתב רש"י בגיטין (דף ס ע"ב) בשם הירושלמי, דבאחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ויתר על כן מובא ברש"י במגילה (דף כט ע"א) דבדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוה שהיא טהרתן של ישראל, יעו"ש.

וא"כ במקרה ששכחו לקרוא בשבת שלפני כן פרשת פרה, שפיר יש לקרוא אותה בשבת הבאה עם פרשת החודש, דמישך שייכא אהדדי. והוסיף שכן מבואר בשו"ת בית דוד (או"ח סימן קו) שיש תשלומים לפרשת פרה, והאריך להוכיח זאת מדינא דאם בטלו בשבת התמיד ולא קראו הפרשה, דיקראו בשבת הבאה ב' פרשיות, וכל שכן פרשת פרה, שהפרשה של פרה יש לה שייכות ביום זה, והביא לזה דברי רש"י במגילה הנ"ל, שמוכח עוד מזה שגדול חיוב קריאת פרשת פרה שקדמה לפרשת החדש מפני שהיא טהרתן של ישראל, יעו"ש.

אולם כל זה אם הציבור לא קראו, אבל יחיד שלא שמע פרשת פרה, אין לו תשלומין, וכי הציבור שכבר שמעו פרשת פרה, יקראו עבורו, ואיך יקרא ללא ברכה?!

כ"ד אדר

מותר לצאת מהבית לתפילה, ובכלל זה לחתונה, או לוויה.
שמירה על מרחק של 2 מטרים לפחות בין אדם לאדם, ככל הניתן, ולמעט בין אנשים הגרים באותו מקום.
שירות משלוחים: בשירות משלוחים למקום מגורים, המשלוח יונח סמוך לפתח בית המגורים, מחוצה לו.

סימן טז

להתפלל בחוץ עם מטריה ביד

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

על פי ההוראות כעת, מותר להתפלל בציבור, רק בחוץ, ורק בעשרה אנשים, נשאלת השאלה, כשיורד גשם בחוץ, האם מותר להחזיק מטריה באמצע שמונה עשרה כדי שלא ירטב?

תשובה

כתב בשו"ע (או"ח סימן צו ס"א) כשהוא מתפלל, לא יאחוז בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקודש... מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ותבטל כוונתו. וכתב

במשנה ברורה (סק"ה) ודוקא הני שאם יפלו יש בהם הפסד או יזיקו לו, אבל שארי דברים מותר לאחוז, וי"א דהני לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט, וה"ה שאין ליטול שום דבר בידו בשעת התפלה, וכן הסכים הט"ז.

אמנם נראה שבענינו לכו"ע מותר להחזיק מטריה בידו, כי אדרבה המטריה היא כדי שיוכל לכוון, ואם לא יחזיק את המטריה, אז לא יוכל לכוון.

סימן יז

להתפלל ולעשות ברכת כהנים עם מסיכה על הפנים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בדבר שאלתו בזמנים קשים אלו, של"ע נתפשטה הנגיף, ורבים חוששים, מאד והולכים עם מסיכה, נשאלת כמה שאלות:

א. האם מותר לכהן לישא כפיו עם מסיכה? ב. האם מותר להתפלל שמונה עשרה עם מסיכה?

תשובה

א. בברכת כהנים אין לעשות שום שינוי משאר הכהנים, ואפילו אם יש לו מומים אין לו לישא כפיו, אמנם כתב בשו"ע (או"ח סימן קכח סל"א) אם מנהג המקום לשלשל הכהנים טלית על פניהם, אפילו יש בפניו ובידיו כמה מומין, ישא את כפיו. וכיון שנהגו לשלשל את הטלית על הפנים, משום כך אין לחוש.

אלא שנראה שמטעם אחר אין לברך עם מסיכה על הפנים, שכתב בשו"ע (שם סי"ד) אין מברכין אלא... ובנשיאת כפים, ובקול רם. וכתב במשנ"ב (ס"ק נג) היינו בקול בינוני לאפוקי בלחש..., ומי שקולו צרוד לכאורה פשוט שאינו יכול לישא כפיו וטוב שיצא קודם רצה.

וכיון שכן, אי אפשר לישא כפיו עם מסיכה על הפנים, כי חסר את המעלה של בקול רם, שלא ישמעו את קולו, ואם אינו רוצה להוריד את המסיכה יצא קודם רצה.

אמנם אם יש עשרה שיוכלו לשמעו גם אם המסיכה, יכול לברך ברכת כהנים עם המסיכה.

ב. לגבי תפילה עם מסיכה, היא להיפך, שצריך להתפלל בלחש, וכמבואר בשו"ע (או"ח סימן קא ס"ב) לא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש. ובמשנה ברורה (סק"ה) הביא בשם הזוהר, שאף לכתחילה לא ישמיע לאזניו, אבל המג"א כתב שאין ראייה מהזוהר וכ"כ בביאור הגר"א דאף דעת הזוהר הוא כהשו"ע. ובדיעבד לכו"ע אם אמר בלחש כל כך שאפילו לאזניו לא השמיע יצא, כיון שמ"מ הוציא בשפתיו.

והנה נשאלנו מרופא מנתח, האם יכול להתפלל כשמסכת הרופא על פניו? והשבנו שנאמר באבן עזרא על הפסוק בסוף פרשת כי תשא "והסיר משה את המסוה", שלכן הסיר משה רבינו את המסוה, כי יש עניין לדבר עם השי"ת פנים בפנים. ולפי זה לכאורה צריך להימנע מללבוש מסכה מכל סוג שהוא בשעת התפילה.

אמנם אם לובש את המסיכה משום פיקוח נפש, יש להתיר, כי אי לבישת מסיכה, הוא רק ענין, אבל בזמנים אלו אין מקום לענינים, והכל נדחה מפני פיקוח נפש.

סימן יח

להשלים קריאת התורה של כמה פרשיות

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

מנין שלא התקיימו בו תפילות לא בשבת פרשת ויקהל פקודי, ולא בפרשת ויקרא, ומקוים מאד שבפרשת צו, יוכלו כבר לארגן מנין, האם אפשר להשלים את כל הפרשיות, ויקראו ד' פרשיות, או שמא אי אפשר להשלים?

תשובה

כתב הרמ"א (או"ח סימן קלה ס"ב) אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת.

אלא שאילו לא בטלו רק פרשת פקודי, כתב במשנ"ב (סק"ז) בשם המהר"ם מינץ (סימן פה) שאין לקרותו עם פרשת ויקרא כי כשקורין שתי פרשיות, צריך לקרות לאדם אחד, חלק מהפרשה הראשונה וקצת מהפרשה השניה, כדי שיהיו מחוברים, וזה אין נכון לעשותו בשני ספרים.

שהרי תיקון סופרים להפרידם בארבע שיטין שיהיה חלק בין חומש לחומש, וכן אנו נוהגים דלאחר סיום הספר עונים הקהל בקול רם חזק, וטעמא של אותו מנהג, כמו שכתב אחר כל פרק או אחר סיום המסכת הדרן עלך, כלומר מאחר דסיימו הפרק או המסכת השמר לך פן תשכח את הדברים כו', חזור בהן שלא תשכח, או כמו שנהגו לומר לחזן ישר כחך, כלומר גמרת מצוותך, יהי רצון שתזכה לומר יתר מצוות, והכא נמי פי' סיימת החומש ישר כחך, א"כ הקהל קוראים בקול רם כשמסיים החומש, לכן אין סברא ונכון לקרא עוד לאותו גברא תוך החומש השני.

ועוד כי בדעת תורה הביא בשם הזכור לאברהם, שמה שכתב הרמ"א שאם ביטלו שבת אחת שקורין הפרשה בשבת הבאה, היינו דוקא כשביטלו בכל בתי כנסיות שבעיר, אבל אם ביטלו רק בבית הכנסת אחד, לא מקרי ביטול. והנה בענינו ברוב הבתי כנסיות קראו כדין, ורק מקצת בתי כנסיות לא קראו, ואולי אין יכולים להשלים.

ומכל מקום מדי ספק לא יצאנו, שהרי המשנ"ב הביא שיש חולקין וסוברים שלעולם משלימין גם בשתי פרשיות משתי חומשים, ובשלחן עצי שטים כתב דהנהוג כן אין מוחין בידו. גם בכף החיים (סק"ה) הביא הרבה פוסקים שחולקים על מהר"ם מינץ וסוברים שיקראו שתי פרשיות כדי שלא יבטלו התמיד, וצריך לקרותה כסדרה משום תורת ה' תמימה. [ונכתב שיקראו לאחד את כל פרשת פרשת פקודי, ולא יחברו את שתי הפרשיות, ואח"כ רוב העולים יקראו בפרשת ויקרא].

והנה בענינו שהיה שתי פרשיות מחוברות יש עוד נדון, על פי מה שהביא במשנ"ב (שם) בשם המהר"ם מינץ שאם היו שתי פרשיות מחוברין באותו שבת שבטלו, אין משלימין אותם כלל דלא מצינו לעולם שקורין ג' סדרות בשבת אחת, ולקרות פרשה אחת מהן נמי לא אמרינן, דאין תקנה לחצאין.

אלא שלמעשה כתב במשנ"ב שבהגהת מנהגים חולק על כל זה, וכן הסכים באליה רבה דלעולם צריך להשלים מה שביטלו משבת העבר, וכן נוטה דעת ספר מגן גבורים.

וכיון שבטלו שלש פרשיות, כתב במשנ"ב (סק"ו) אם בטלו כמה שבתות, י"א דאין לקרות בשבת הבאה כי אם הסדרה האחרונה הסמוכה לזו, וי"א דצריך להשלים בצבור כל הסדרות שביטלו, ומביאור הגר"א משמע דס"ל כהדעה הראשונה, דהיינו שאי אפשר להשלים רק את הפרשה הסמוכה.

אמנם בתוס' מעשה רב (אות לד) כתב, שכאשר יצא הגר"א מבית האסורים, ביקש מהבעל קורא שיקרא לפניו את כל הארבע פרשיות שהחסיר. וכן ר' נתן אדלר ז"ל כשהחסיר ו' פרשיות מחמת מעשה, השלים אח"כ כל הו' פרשיות כנזכר בחוט המשולש. וכן מובא בשם החזון איש (דינים והנהגות קריאת התורה אות ז) שהיה חולה כמה שבועות ולא שמע קריאת התורה, וקראו לפניו אח"כ כל הפרשיות שהחסיר, וקראו לכהן עד שהגיעו לשני בפרשת השבוע.

ויתכן כאשר מניין שלם קוראים כעין קריאת התורה, עם עולים, אז נחשב כהשלמה, אבל אם קוראים לכהן את כל הפרשיות עד כהן, אין זה נחשב כהשלמה, אלא כתוספת קריאה, ואז לכו"ע אפשר להשלים.

סימן יט

שמע קדיש, ואינו יודע אם יש שם טינוף

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כשאדם נמצא בביתו ושומע קדיש מביהכ"נ הסמוך לביתו ואינו יודע האם יש דבר המטונף המפסיק בין ביתו לבית הכנסת האם מותר לו לענות אמן על הקדיש?

תשובה

מסתבר שמותר, כיון שאין זה איסור דאורייתא אם עונה, ואם כן מספק אפשר להקל לענות, ובפרט בזמנים אלו, שהציבור קצת מדוכדך, ומשתוקק לענות דברים שבקדושה שאפשר להקל.

סימן כ

איך יקראו בתורה כשצריך להתרחק שתי מטר

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

על פי ההוראות, מותר להתפלל בחוץ, ויש להתרחק מכל אדם 2 מטר, ונשאלת השאלה איך יקראו בתורה, כאשר העולה עומד סמוך לבעל קורא:

ונאמרו בזה כמה עצות, וברצוני לשאול איזה היא העצה הטובה ביותר.

א. להוציא שתי ספרי תורה, ס"ת אחד על הבימה, ויקרא בו הבעל קורא, ס"ת שני על שולחן אחר, ושם יקרא העולה בלחש.

ב. במצב כזה לוותר על קריאה בספר תורה או לא.

ג. יכינו מערב שבת את העולים לתורה, וכל אחד יקרא בעצמו את הקריאה שלו, או שששה עולים יקראו כל אחד שלשה פסוקים, וה'בעל קורא' יעלה לשביעי, ויקרא את רוב הפרשה.

תשובה

כל העצות אינם טובות, כי אין ראוי להוציא שתי ספרי תורה, כי בזיון לתורה, שמוציאין שני ספרי תורה, ומברכים על אחד, ואינו מברך על הספר תורה שקורא בו.

גם כשכל אחד יקרא בעצמו, אין זה מועיל כל כך, כי הרי כתב בשו"ע (או"ח סימן קמא ס"ד) אם ש"צ רוצה לברך לעצמו ולקרות, צריך שיעמוד אחר אצלו, שכשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכים לנהוג בה על ידי סרסור.

והעצה היא להוציא שולחן רחב, ויתרחקו ככל האפשר, גם אם העולה לא יוכל לקרוא יחד עם הבעל קורא, כי מעיקר הדין זה לא מעכב, כמו שמותר לסומא לעלות, ובפרט לשיטת הזוהר שלכתחילה אין ראוי לקרות יחד עם העולה.

סימן כא

הכהן נמצא למעלה במרפסת, האם יכול לברך ברכת כהנים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כשיש מנין למטה, והכהן עומד למעלה במרפסת שלו בקומה שלישית, האם הכהן יכול לברך ברכת כהנים ממרפסת ביתו, כשהציבור מתפללים למטה בחצר הבנין?

תשובה

ברכת כהנים צריך עשרה, וכל דבר שצריך עשרה, צריך שהעשרה יהיו ברשות אחת, וכמו שכתב בשו"ע (או"ח סימן נה ס"ט) ש"צ בתיבה ותשעה בבית הכנסת מצטרפין, אף על פי שהיא גבוהה י' ורחבה ד', ויש לה מחיצות גבוהות י', מפני שהיא בטלה לגבי בהכ"נ. ויש מי שכתב דהני מילי כשאין המחיצות מגיעות לתקרת הגג.

וכתב בביאור הלכה (ד"ה דהני מילי) ואם הש"ץ הוא בתוך התיבה, אפילו אם יש עשרה בלתו למטה, ג"כ לא יוכל להוציאן ידי חובתן בקדיש וקדושה, כיון שאין מנין במקום שהוא עומד שם.

ואם כן גם לגבי ברכת כהנים שהכהן מברך אותם, צריך עשרה במקום שהכהן עומד, ואז גם העומדים למטה יוכלו להתברך.

כ"ט אדר

מותר לצאת להתאווורות אך ורק לימן קצר למרחק 100 מטר מהבית.
מותר לצאת לחתונה ושאר צרכי דת, לתפילה סמוך לבית ורק תפילה בחוץ ולא בבתי כנסיות, וגם זה רק עשרה איש, ושמירת מרחק של 2 מטר בין אדם לאדם.

סימן כב

הפר את הוראות הבידוד והדביק אדם אחר

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אחד שהיה חייב בידוד ולא נכנס, ואחר כך הוברר שהוא אכן נדבק בנגיף הקורונה, והדביק מישהו אחר, ובגללו הרחיקו אותו מביתו, וגרם לעוד הרבה אנשים להיות בבידוד, מה דינו האם אפשר לחייבו בדיני אדם, בדיני שמים?

תשובה

יעוין בחשוקי חמד עמ"ס בבא קמא (דף נו ע"ב) שאם ידע שיש לו מחלה מדבקת, או שידע שצריך להיות בבידוד, והפר את ההוראות והדביק אדם אחר, להרשב"א חייב מדין אדם המזיק, וכדבריו נפסק בשו"ע (סימן שצד ס"ג) וביאר החזו"א שהוא מדין אש.

אלא שיש לבדוק כל מקרה לגופו, אם ודאי נדבק ממנו, ואם זה ודאי בריא היזקא כמו מעמיד בהמת חברו על קמתו. ואולי נחשב להיזק שאינו ניכר, וצ"ע.

יש להוסיף את מה שכתב האלשיך הק' על הפסוק "רק שבתו יתן ורפא ירפא" (שמות כא יט) "וישלם לו [החובל לנחבל] דמי בטלת מלאכתו, ורפואתו לא ינקה מדיני שמים, כי הלא רק שבתו יתן, כלומר בלבד בטלת מלאכתו, הוא מה שנותן, אך בטלת מלאכת שמים, אחר שביטלו מכמה מצוות ה', עודנה עומדות ליפרע לפני אלוקים". הרי לפנינו שהוא יענש משמים על כך שביטלו מהמצוות.

אמנם אם המדביק לא ידע שהוא נשא את הנגיף, והתנהג כפי ההוראות, הרי הוא אונס גמור, ואדרבה הנדבק היה עליו להשמר שלא להתקרב לשום אדם כפי ההוראות, ואסור שיהיה לו תרעומת על המדביק, גם לא בלבד, אלא ידע נאמנה שהכל מאת השי"ת, שהוא עשה עושה ויעשה לכל המעשים.

סימן כג

האם אפשר לקיים השנה מצוות אשתו בעלה משמחה על ידי נתינת מעות

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בזמננו שלקינו בנגיף קשה ה' ירחם, ואין אתנו יודע עד מה, והחנויות סגורות, ואי אפשר לקיים את המצוה של אשה בעלה משמחה, על ידי קניית תכשיט או בגד לאשה לחג.

נשאלת השאלה איך יקיים המצוה של "ושמח את אשתו" בחג. ואולי אפשר לקיים מצוה זו, על ידי שיתן לה כסף שתקנה בגד אחרי החג, ואולי מועיל מחילה של האשה על כך?

תשובה

בשו"ת רדב"ז (ח"א סימן שמ) נשאל על המנהג, שנהגו בקצת מקומות בא"י, איש אשר ישחט שור או כבש או עז מוכר לזרים את המתנות זרוע לחיים והקיבה, ואח"כ נותן לכהן פרוטה בעד המתנות, והכהן לוקח ומתרצה, האם קיים בכך מצות מתנות כהונה, דמה לי הן מה לי דמיהן או לא? ואת"ל דלא קיים אם נתן הפרוטה קודם שימכור המתנות לזרים ונתרצה הכהן בכך, אם יצא בזה ידי חובתו ויורשה למכור המתנות לאחרים או לאוכלם או לא?

והאריך בזה מאד, שאין זה ראוי לעשות כן, וסיים אבל מוטל עלי לקיים המנהג, ואומר דסמכו להם על בעל הלכות שכתב וז"ל: ואי ניחא לכהן למשקל בישראל חלופי מתנות הרשות בידו, עכ"ל ומינה נמי דאי ניחא ליה למשקל דמיהו, הרשות בידו, דמה לי הן ומה לי דמיהו, ומינה נמי דאי ניחא ליה למשקל פחות כדי שיהיה רגיל אצלו הרשות בידו.

לאור זאת נראה שאמנם בזמנים רגילים צריך לתת לאשה מתנה ממש, דמקרה הנאתה, ואין לתת לה כסף כדי שיהיה לה לקנות לעצמה בגד, אבל בזמנים טרופים אלו, שהחננויות סגורות, יתן לה כסף עבור בגד או תכשיט, ויוסיף לה גם קצת ממה שרגיל לתת כל שנה, כדי לשמחה ביותר, ויוצא בזה מדין מה לי הן, מה לי דמיהו, דומיא דמתנות כהונה שיוצאים בזה.

ד' ניסן

יצאה הוראה מהרבנים שלא להתאסף יותר למנין גם לא בחוץ, אלא כל אחד יתפלל ביחידות בביתו

סימן כד

כשכל אחד עומד במרפסת שלו, האם מצטרפים למנין

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כהיום לאחר שיצא הוראה מהרבנים שאין להתפלל במנין גם לא בחוץ, יש אפשרות להתארגן בבנין שכל אחד יעמוד במרפסת שלו, וכך כל המנין יראה אחד את השני, ויתפללו יחד.

נשאלת השאלה האם זה נחשב לתפילה בציבור, והאם אפשר לומר באופן כזה דברים שבקדושה?

תשובה

כתב בשו"ע (או"ח סימן נה ס"ג) צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד, ושליח צבור עמהם. וכתב במשנה ברורה (ס"ק מח) אבל אם מקצתם בחדר זה ומקצתם בחדר אחר אינם מצטרפין אף על פי שהפתח פתוח ביניהם..., והוה ליה שני בתים

ואפילו כשאין דלת ביניהם, כל שהם בשני רשויות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין, ויש מחמירין אפילו ברואין.

עוד כתב בשו"ע (שם סי"ד) מי שעומד אחורי בית הכנסת וביניהם חלון, אפילו גבוה כמה קומות, אפילו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה.

וכתב במשנה ברורה (ס"ק נב) כיון שיש הפסק מחיצה ביניהם, כיון דמראה להם פניו דומה למה שמבואר לענין זימון דאם מקצתן רואין אלו את אלו דמצטרפין, ואם כן לפי זה פשוט העומדים בעזרת נשים ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה, ואעפ"כ יותר טוב אם בנקל הוא לו לירד לבית הכנסת שירד, דיש מהאחרונים שחולקין על עיקר הדין, וסוברין דענינינו אינו דומה כלל לזימון.

ובשערי תשובה הביא שיטות הפוסקים החולקים בזה, שאם הם נמצאים בעליות אף שרואים אלו את אלו אינם מצטרפים, ומכל מקום כתב במחזיק ברכה, שאם שעומדים שם בעליות או בעזרת נשים אינו בנקל לירד למטה לבית הכנסת ומשתדלים להראות להם פניהם מלמעלה יש לסמוך להקל.

עוד כתב, אם יש ב' כתות שם שאינם יכולים ליגע זה בזה, ויש ששה בבית אחד וארבעה בבית אחר, והם חלוקים במספרם כמשפט, שמעתי מרב אחד אהובינו נר"ו שנסתפק הן בעודנו שם אם הד' יכולים להיות לפני פתח הבית ויצטרפו לעשרה כיון שרואים זה את זה, או אינם מצטרפים, ולי ההדיוט נראה לפי מה שכתבנו דמצטרפים דהרי אלו אינם יכולים לבא בבית, והשומר עמם בשדה לפני הפתח, וגם אשר בבית לא יוכלו לצאת, חוץ כי המקום צר בחוץ, וגם הוא מעבר לרבים, ובכי האי גונא דאינם יכולים להיות ביחד מטעם המלך ושרי המדינות, וכבר השתדלו אלו הד' לבא נגד הפתח ומראים להם פניהם, הו"ל כמראה פניו דרך חלון דמצטרף, והכא נמי דכוותא וכל שכן הוא כי לא אפשר בשום פנים להיות יחד ולא קרב זה אל זה, וכיון דאיכא כמה פוסקים נראה לסמוך עליהם ולא יתבטלו ארבעים יום מלהתפלל בצבור, ולא ישמעו קדיש וקדושה.

ובערוך השולחן (סעיף כ) כתב, שלכן די בראיית הפנים, כיון דכל בי עשרה שכינתא שריא, ועיקר השראת השכינה היא על הפנים כדכתיב (שמות לד כט) כי קרן עור פניו.

ומכל מקום הוסיף שבמקום שיש מחיצות גמורות, והוויין שתי רשויות אין מצטרפין גם אם רואים, ולא דמי לעומד אחורי בית הכנסת דמצטרף בראיית

פנים, דהתם אינו עומד בבית בפני עצמו אלא בחצר או ברחוב, ולכן חשיב כאלו עומד בבית הכנסת, אבל לא בעומד בבית בפני עצמו וגם בעומד אחורי בהכ"נ אינו מצטרף אלא אחד ולא יותר, דכן משמע לשון השו"ע והבו דלא לוסיף עלה.

וכן פסק בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן כ) שרק כשאינו נמצא בבית בפני עצמו מצטרף, אבל אם נמצא במקום שנחשב לבית בפני עצמו אינו מצטרף.

ומכל מקום יתכן שגם הפוסקים שהתירו לצרף כשנמצאים ברשות אחרת, כשרואים אלו את אלו, לא התירו, אלא במקום שהרוב נמצאים במקום אחד, והמיעוט נגררים אחריהם, אבל כאשר כל אחד עומד בבית בפני עצמו, ורק שרואים אלו את אלו, נראה שלכו"ע אינם מצטרפים למנין, ואי אפשר לומר קדיש קדושה וברכו.

אמנם כל זה בזמנים רגילים כאשר אפשר לצרף באופן אחר, אבל בזמנים טרופים אלו, שאין אפשרות לעשות מנין אלא באופן כזה, נראה שאפשר להצטרף גם באופן כזה, וכמו שהקל החיד"א במחזיק ברכה לעשות כדי שלא יתבטלו מקדיש קדושה וברכו, וכיון שזה האופן היחיד שאפשר, נראה שניתן להצטרף.

סימן כה

כשמגיעים שני חולים לפנינו, את מי להקדים

להכיר למכונת הנשמה

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בבית חולים בחו"ל עומדת כעת שאלה קשה, שחיים ו... תלויים בה, כאשר מגיעים כמה חולים לבית החולים וכולם צריכים מכשירי הנשמה, ואין לנו מספיק מכשירים, את מי להקדים, כלומר מה סדר הקדימיות?

תשובה

אדם העובר על שפת הים, ורואה שני אנשים טובעים, ואחד מהם נמצא יותר קרוב אליו מהשני, חייב להקדים ולהציל את הקרוב אליו, משום שאין מעבירין על המצוות. כלומר מצוה הבאה לידי של אדם, אסור לעבור עליה ולעסוק במצוה אחרת. לדוגמא: בפריסת מצה בליל הסדר, כתב המרדכי (פסחים פרק י"הסדר בקצרה", לג ע"ד) שפורסים את המצה העליונה, לפי שאין מעבירין על המצוות. כמו כן בפריסת החלה התחתונה בליל שבת, כתבו הפוסקים (או"ח סימן רעד) שחייבים לבצוע על החלה הקרובה אליו ביותר.

כמו כן שנינו במסכת הוריות (דף יג ע"א) שהמקודש מחברו קודם להצילו. לדוגמא: כשאפשר להציל את המלך או את הכהן הגדול, המלך קודם. ואם טובעים סגן כהן גדול וכהן משוח מלחמה, מצילים תחילה את המשוח מלחמה. ואע"פ שהסגן עולה עליו בקדושה, מכל מקום מצילים תחילה את הכהן משוח המלחמה, משום שחיי ישראל תלויים בו כמבואר בנזיר (דף מז ע"ב). מזה נלמד שאם שנים טובעים, יש להציל תחילה את זה שהרבים צריכים לו וחיי ישראל תלויים בו.

ויש לעיין, כשהרופא פוגע תחילה בפצוע, ואחריו נמצא פצוע אחר, שרבים צריכים לו, האם מקדימים את זה שהרבים צריכים לו, או שמא אין מעבירין על המצוות, ויש להציל תחילה, את זה שפגע בו ראשונה אף שהרבים צריכים לשני?

ונראה, שיש להעביר על המצוות, ולהציל את זה שהרבים צריכים לו. הגע עצמך, הרי חיוב הצלת נפשות, נובע ממצות השבת אבידה, כמבואר במסכת סנהדרין (דף עג ע"א) שנאמר: "והשבותו לו" לרבות השבת גופו. ולכן גדרי חיוב הצלת נפשות דומים לחיובי השבת אבידה. והנה אדם הרואה לפניו עוף אבוד, ורואה מרחוק פרה אובדת, לכאורה חייב לטפל תחילה בעוף משום דאין מעבירין על המצוות. האם נאמר כך גם בהצלת נפשות?! לדוגמא, אירעה תאונת דרכים קשה, ונלכדו נוסעים במכונית וגם באוטובוס, האם נאמר שאין מעבירין על המצוות, ונחלץ תחילה את נוסע המכונית הקרובה אליו יותר, אע"פ שבזה לא נוכל להציל את הרבים הלכודים באוטובוס?!

הרי הדעת נוטה שיש להציל תחילה את הרבים. משום שטעם האיסור לעבור על המצוות נובע מאיסור "ביזוי מצוה", דכשמניח את המצוה שבאה לידו ועוסק באחרת, הרי זה בזיון המצוה הראשונה, כמבואר בשו"ת דברי מלכיאל (ח"א א"ח סימן טז). וכאשר אנו באים לשקול על כף המאזניים "בזיון מצוה" מול "חיי רבים", הרי ודאי שחיי הרבים יכריעו את הכף.

ולכן נראה שהוא הדין כאשר המרוחק יותר רבים צריכים לו, דנחשב כהצלת רבים, ויש להקדימו אף שעובר על המצוות.

והנה אם לפני הרופא ישנם שני פצועים, אחד קשה שספק אם יצליח להצילו, ומאידך עומד לפניו פצוע בינוני, שהטיפול ודאי יצילו, ואם לא יטפל בו ימות, יש לטפל בבינוני, כפי ששמע במשנ"ב (סימן שלד ס"ק סח). ויש להסתפק מהי ההלכה כאשר הפצוע הקשה רבים תלויים בו, האם יש לטפל בו?

וּנְרָאָה שאם הטיפול בפצוע הקשה, עלול בכל זאת להצליח, וחיי אנשים רבים תלויים בו, יש מקום להקדימו, משום שהסיכוי להחיות אותו, דומה לסיכוי להצלת עם רב, שעדיף מהצלת יחיד. ויעשה הרופא מה שיראה לו כמסתבר להצלה גדולה יותר.

נמצא שסדר הקדימיות הם כדלהלן, ראשית בחולה שיש לו יותר סיכוי לחיות, אם לשניהם יש סיכוי שווה, יש להקדים, את החולה שרבים צריכים לו, ואם שניהם שווים, יש להקדים את החולה שנמצא ראשון לפנינו.

אולם כל זה בבית חולים פרטי, אבל בבית חולים ציבורי, שהוא משועבד לכל אחד, וכל אחד משלם כל חודש שיהיה לו טיפול בעת הצורך, בזה אין סדר קדימיות של המשנה בהוריות, כיון שהמשנה עוסקת באדם שעובר ליד הנהר ורואה אנשים טובעים, והוא מסתפק את מי להציל, בזה קבעה המשנה שהמקודש קודם, אבל כאשר שילמו, בזה אין קדימה למקודש, כי בין למקודש ובין הנוסע הרגיל שאינו מקודש זכות ממון להצלתם, ואי אפשר להפקיע את זכותו של אחד מהם למען המקודש יותר. ולכן יש לנהוג שמי שיש לו יותר סיכוי להצילו הוא קודם, ואם שניהם סיכויים שווה, יש להקדים את מי שנמצא ראשון לפני הרופא. [ויעוין עוד בחשוקי חמד עמ"ס נדה (דף לט ע"א) שם כתבנו לגבי אוניה הטובעת שכיון שהם שילמו גם על ההצלה, אין את סדר הקדימיות של המשנה, וצריך להציל כפי מה שמקובל בעולם].

סימן בו

**מושב זקנים שחייב להחזיק שלשה מכשירי חמצן,
האם יתן מכשיר לחולה שזקוק לו**

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני מנהל מושב זקנים באנגליה, ששוהים שם כמאה זקנים וזקנות, רובם מעל לבני שמונים שנה ה' יאריך שנותם. כעת ממש יש שם שלושה מכשירי חמצן, אשר אינם ממש כעת בשימוש, אבל לפי התקן של הממשלה כל מושב זקנים בגודל כזה, צריך שהמכשירים יהיו פנויים לכל צרה שלא תבוא, ובפרט במצב הקיים.

יש יהודי הנמצא בבית החולים המתקשה בנשימה, והוא זקוק למכשיר חמצן, אך הוא משפחתו מאד מפחדת שידבק שם בנגיף, ולכן הם רוצים

להוציאו מבית החולים, ולהביאו הביתה, אך קשה כעת מאד להשיג מכשיר חמצן, גם במחיר גבוה, והם מבקשים מהמושב זקנים, שיתנו לו את המכשיר.

נשאלת השאלה, האם המושב זקנים, חייבים/מותרים ליתן המכשיר כעת?

תשובה

בשיעור תורה לרופאים (סימן ק) נשאלנו על קבוצת חיילים שיצאה לפעולה נועזת מאחורי קווי האויב. את הקבוצה ליוו רופא וחובש. במהלך הפעולה, נורה אחד החיילים באיזור בית החזה, והרופא נאלץ לנתח אותו תחת אש כבדה, ולהוציא קליע שחדר לגופו. לאחר הניתוח, נוצר צורך דחוף להטיס את הפצוע לבית חולים, תוך כדי הנשמה כל העת. ברור היה שאם ילווה הרופא את הפצוע וינשימו בדרך, יגדלו סיכוייו לחיות, יותר מאשר אם ילווהו החובש.

התעוררה שאלה: האם יתלווה הרופא אל הפצוע וישאיר את הכח הלוחם ללא רופא, או שמא יתלווה החובש אל הפצוע, והרופא ישאר עם הלוחמים, כדי לעודד את רוחם ולהחיש להם את העזרה הרפואית בעת הצורך?

תשובה: לכאורה נראה שעל הרופא ללוות את הפצוע הקשה העומד לפניו, ואינו רשאי להימנע מהצלתו ולחשב חשבונות על סמך העתיד שאינו קיים עדיין, כי אולי לא יפצעו חיילים נוספים ולא יזדקקו לו. וכבר חקק לנו הנודע ביהודה (תנינא יו"ד סימן רי) את פסקו המפורסם, שאין רשות לנוול מת על מנת ללמוד ממנו חכמת רפואה עבור חולים, שעדיין לא נמצאים לפניו, מאחר ואיסורי תורה נדחים רק בפני חולה שלפניו. וגם בענייננו כך: את החולה שהוא לפניו הוזהרנו להציל ולא את החיילים הבריאים, שהלואי ולא יפצעו.

הצעת את הדברים לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, וחיווה דעתו שעל הרופא להישאר עם החיילים הנלחמים, וזאת בהקדם ב' הנחות:

א. גם שאר החיילים הנלחמים תחת אש כבדה של האויב, מוגדרים כחולה לפניו, ואע"פ שעדיין כולם בריאים, בכל זאת מאחר וידוע לנו מהנביא (שמואל-ב יא, כה) ש"כזה וכזה תאכל החרב" [כי דרך המלחמה שאוכלת החרב, (מצודות שם)], לכן כל החיילים בחזקת סכנה, ולא רק חולה קשה זה.

ב. הרופא נשתעבד להציל את כלל החיילים, והופקד עליהם, ולכן אין לו לעזובם ולטפל ביחיד.

עוד הוסיף מו"ח זצ"ל: אפילו אם לא היה עומד לרשותנו חובש שניתן לשלחו עם הפצוע, גם אז היה על הרופא להישאר עם החיילים הלוחמים, דמאחר והוא עוסק במצוה, פטור הוא מן המצוה. אלא שהדעת נותנת שגם הצלת הפצוע היא בכלל שעבודו, וגם על זה הופקד, ולכן לכאורה חייבים להתלוות אליו. אבל כשאפשר ללוות את הפצוע עם החובש, יש להעדיף שהרופא ישאר עם החיילים, כיון שזה הוא עיקר חיובו, וגם כיון שהליכתו מהם תשבור את רוחם בידעם שאם אחד מהם חלילה יפצע לא יהיה מי שיעזור לו.

עוד אמר מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל: רופא זה המלוה את החיילים, אם הוא רואה מרחוק אדם הטובע, ויכול ללכת אליו ולהצילו, ומאידך אם יעזוב את משמרתו, עלול להיות שחיילים יפצעו וימותו, אל יעשה זאת, מאחר והוא נשתעבד להם ועוסק בהצלתם. ולכן אע"פ שכרגע אין פצועים, בכל זאת אל יעזבם על מנת לטפל בטובע. כי באלו נתחייב ועוסק בהצלתם, ואילו בטובע לא התחייב ואינו עוסק, ואל יעזוב את אלו שנתחייב להצילם ויעסוק באלו שלא נתחייב.

ומעתה בענינו, יש כאן שלשה מכשירי הנשמה שהם משועבדים לזקנים, ואם כן הרי זה דומה לרופא שמשועבד לפלוגה שלו, וכמו ששם אמר מו"ח שאסור לו לעזבם כיון שהוא משועבד להם, למרות שהם עדיין לא חולים, והפצוע לפנינו, ואפילו אם יש טובע בים, אסור לו לעזוב את הפלוגה כדי ללכת להצילם, גם בענינו לכאורה אין לתת את המכשיר לחולה.

אלא שיש לחלק, ששם כיון שהפלוגה נמצאת בעת מלחמה, ויורים עליהם כל הזמן, ואמרינן כזה וכזה תאכל חרב, נמצא שהם כבר כולם נחשבים כחולים לפנינו, אבל בענינו במושב זקנים, הרי הזקנים אינם זקוקים כעת למכשיר, ואם אחד יהיה זקוק, יש הרי שלשה, ואולי מותר.

ולכן נראה שיש לשער את המצב, אם המושב זקנים משער שבזמן הקרוב לא יצטרכו את המכשיר, וזה נחשב כאין חולה לפנינו, חייבים ליתן לו את המכשיר.

אבל אם הם משערים שהנדון כעת שם דומה לשדה קרב, שאם אפשר לדעת מה ילד יום, והם כבר נמצאים בטווח סכנה כמו חיילים בשדה קרב, אין ליתן לו.

סִימָן כֹּז

הָאֵם הָרַב יַעֲזוֹב אֶת קְהִילָתוֹ וַיַּעֲלֶה לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

לְכַבּוֹד הַרְה"ג רַבִּי יִצְחָק זִילְבֶּרשְׁטֵיין שְׁלִיט"א

אֲנִי מִשְׁמֵשׁ כֶּרֶב בְּבֵית כִּנְסַת בְּנֵי יוֹרֵק, כֶּבֶר 22 שָׁנִים, עוֹשֶׂה קִירּוֹב רְחוּקִים, וּבִרְוַךְ הַשֵּׁם הַיּוֹם יֵשׁ לָנוּ 5 מְנִינִים בְּכָל יוֹם 41 מְנִינִים בַּשַּׁבָּת, וְגַם יֵשׁ לָנוּ כּוֹלֵל יוֹם כּוֹלֵל לַיְלָה בֵּית סֵפֶר לְבָנִים וְגַם בֵּית סֵפֶר לְבָנוֹת וְגַם בֵּית סֵפֶר תִּכּוֹן לְבָנִים וְכַמּוֹבֵן הַכֹּל עַל טַהֲרַת הַקּוֹדֶשׁ.

שְׁאַלְתִּי הִיא כַּהֵיּוֹם שֶׁהַכֹּל נִעְצָר בַּעֲקֻבוֹת הַמַּצֵּב עִם הַקּוֹרוֹנָה וּוִירוֹס. הָאֵם עָלִינוּ לַעֲזוֹב הַכֹּל וּלְנִסּוֹעַ לְאֶרֶץ? אִם הִגִּיעַ הַזְמָן לְהוֹדִיעַ לְקְהִילָה הַקְּדוּשָׁה שֶׁלָּנוּ לַעֲשׂוֹת אֶת הַצֶּעֶד הָרִאשׁוֹן לְכִיוּן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹ פְּשׁוּט לְחֻכּוֹת?

וְאִם כֵּן אִזּוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה לְבַד, עִם הַמִּשְׁפָּחָה הַקְּרוּבָה אֵלַי? אוֹ לְהוֹדִיעַ לְקְהִילָה שֶׁכַּבּוֹד תּוֹרָתוֹ הָרַב יִצְחָק זִילְבֶּרשְׁטֵיין שְׁלִיט"א אָמַר לְכוֹלֵם לַעֲלוֹת לְאֶרֶץ?

תְּשׁוּבָה

מֹוֹתֵר לְרִדֵּת לַחַו"ל כְּדֵי לְלַמֵּד תּוֹרָה, וְאִם כֵּן אֵין צָרִיךְ כְּרַגֵּעַ לַעֲזוֹב, וְשֶׁכֵּל הַקְּהִילָה יַעֲלוּ, זֶה הִיא רְצוֹי מֵאֵד, אֲבָל זֶה לֹא מַעֲשִׂי, וְאִפִּילוֹ אִם תִּמְצָאוּ מַחֲלִיף לְלַמֵּד תּוֹרָה, מְכַל מְקוֹם בַּעַת צָרָה אֵין רָאוּי לְרַב לְבָרוּחַ מִהַקְּהִילָה, וְלִהְיֵשׁ אִירָם לֵלֵא עִידוֹד וְתַמִּיכָה.

מִסּוּפֵר עַל הָרֹפֵא הַיְּהוּדִי אִישׁ הַחֶסֶד ה. גוֹלְדְּשְׁמִידֵט הִי"ד (הַמְכֻנָּה יֶאֱנוֹשׁ קוֹרְצ'אָק), מְנַהֵל בֵּית הַיְּתוּמִים בּוֹרֶשָׁא, שֶׁכְּשָׁבְאוּ הַנֶּאֱצִים לְהוֹבִיל אֶת הַיְּתוּמִים לְמוֹוֹת, נִתְקַפּוּ הַיְּלָדִים בַּפֶּחַד וְהַצְטוּפּוּ סְבִיבּוֹ. הוּא הִרְגִּיעַ אוֹתָם, וַיַּחַד עִמָּם נִכְנָס לְקִרְוֹנוֹת הַמוֹוֹת, שֶׁהוֹבִילוּ אוֹתָם לְכַבְּשׁ אוֹשְׁבֵינִצִּים. לְפִי הַשְׁמוּעָה הַצִּיעוּ הַנֶּאֱצִים לְרֹפֵא הַיְּהוּדִי שִׁיעֲזוֹב אֶת הַיְּלָדִים וְהַבְטִיחוּ לוֹ חוֹפֶשׁ, אֵךְ הוּא סִירַב, וְהִשִּׁיב שֶׁאֵין הוּא רוֹצֶה לַעֲזוֹב אֶת יְלָדָיו בַּשַּׁעַת פֶּחַד זֶה, אֲלֹא הוּא יֵלֵךְ עִמָּם לְמְקוֹם שֶׁהֵם הוֹלְכִים. הוּא נִסְפָּה יַחַד עִם הַיְּלָדִים, הִי"ד.

וּבְשִׁיעוּרֵי תּוֹרָה לְרֹפֵאִים הַבָּאִנוּ אֶת הַנְּדוֹן, הָאֵם מֹוֹתֵר לְאָדָם עַל פִּי דִין תּוֹרָה לְהִשְׁרֹף כְּדֵי לְהַצִּיל יְלָדִים מִפֶּחַד, בַּשַּׁעַת שֶׁבִּין כֵּךְ הֵם יִהְיֶה וְלֹא יַעֲזוֹר לָהֶם בְּמֵאוּמָה לְהַצִּילָם כִּי אִם לְהִרְגֵּעֵם לְפִי שַׁעַת?

תשובה: יתכן שהיה מותר לרופא הילדים ה. גולדשמידט הי"ד למסור נפשו לשריפה כדי לפרסם בעולם כולו, שעדיין לא פסו אמונים מבני אדם, וישנם אנשים המוכנים ליהרג כדי לא להשאיר ילדים אומללים אחוזי פחד מוות לבדם, בה בשעה שהעמלקים, בעלי לב האבן, חיות הטרף סמל האכזריות, שופכים דם נקי על לא עוול בכפם, ויש בזה משום קידוש ה'.

ויעוין ב'תיבת גומא' שכתב דלכן הלך יוסף לאחיו למרות שסיכן עצמו, וז"ל: "קשה, איך הלך יוסף וידע ששונאים אותו, וסכנת נפשות, ועבר על מצות עשה ולא תעשה... ועיין יו"ד (סימן קנז) דבשאר מצוות אם אדם גדול הוא וכל שכן כשבא קידוש ה' על ידו, רשאי למסור עצמו. ובדורו היה מזולזל מן קצתם בכיבוד אב, מסר נפשו...". עכ"ל. ויתכן שגם בענייננו כך, שהיה בזה קידוש ה', ומותר.

גדולי ישראל מסרו נפשם לבלתי שבור רוח אחיהם

הרשות העליונה של הכנסיה, ביקשה להוציא מגיטו ורשא ג' רבנים ומשפחותיהם ולהסתירם: ה"ה הגאונים ר' מנחם זעמבא, ר' שמעון שטוקהמר ור' דוד כהנא שפירא. הם התכנסו, ור' דוד אמר: אין בידינו לעזור לאנשים הנמצאים בגיטו במאום, אולם עצם הדבר שהננו עמהם, שלא עזבנו אותם, יש בזה עידוד עבורם. ר' מנחם החליט: אין לנהל שום משא ומתן בענין זה. הסוף ידוע: ר' מנחם זעמבא נהרג בגטו, ר' שמעון שטוקהמר נספה בטרבלינקה הי"ד, ורק ר' דוד ניצל, ע"כ. [קובץ אני מאמין].

יש לראות בסיפור זה שעידוד גובל בפיקוח נפש, ומותר היה לגדולי ישראל להפקיר את חייהם למען העידוד, כי בין האנשים הרבים ודאי ימצאו אנשים ששבירת רוחם תביאם לידי סכנה, ומותר לצדיקים למסור נפשם למען חזק רוחם. ובפרט שיש בזה משום קידוש ה' כשאנשים מוסרים נפשם למען הזולת בו בשעה שדם נקי נשפך בעולם כמים.

החת"ס כתב שנחלקו בזה מנהיגי הקהילות

בספר הזכרון למרן החת"ס בעת מלחמת נפוליון על עירו פרשבורג, כתב שנחלקו מנהיגי הקהילות אם הרב יעזוב את קהילתו, או עדיף שישאר עמם כדי לחזקם, כי בהיות ק"ק פראג במצור רצה הגאון בעל הנודע ביהודה, לצאת חוצה ולא הניחוהו מנהיגי העיר, והנה מה שרצה הוא לצאת החוצה מובן, כי אין לעמוד במקום סכנה, שלא ינוכה לו מזכיותיו לכל הפחות, והם לגרמייהו עבדו שלא

הניחוהו, כי רצו שיהיה מגינם אצלם, וכן ראוי למנהיגם של ישראל למסור נפשו ולהשליכו מנגד, עבור עמו ולא להניחם בסכנה ולצאת להמלט על נפשו לחוד.

אמנם ראיתי רבים חולקים כי בהיות ק"ק מענץ במצור לפני איזה שנים שלחו את גאונם הגאון מהו' חיים הרש זצ"ל [בעל עצי ארזים ועצי אלמוגים] וכן עשו אנשי ק"ק קאבלענץ לרבם מהו' זיסקינד גונדרש, וכשבא פ"פ במצור שלחו את מורי הגאון בעל הפלאה ז"ל לק"ק הענויא, כי למה יהיה להם למשא כבד בעת צרתם, והלא גם במקום שהוא שם יתפלל עליהם ויגן ויושיע בכל האפשרי, ומה להם אם גם הוא יצטער.

עוד זאת יש בזה סגולה כי בטלטול של מנהיגם ינוצח השונא, ע"ד הרמז 'ויהי בנסוע הארון' שהמה התלמידי חכמים כמבואר ביומא (דף עב ע"ב), על ידי זה 'קומה ה' ויפוצו אויביו וינוסו משנאיך מפניך'. וא"כ העולה מזה כי יש כאן מחלוקת בין הנהגת מנהיגי ק"ק פראג, להנהגת הקהילות הגדולים האלו אשר זכרתי.

ואחר העיון נראה כי מדרשים חלוקים הם, דאמרו חז"ל בברכות (דף ה ע"ב) א"ל ר' אלעזר לרבי יוחנן הב לי ירך, יהיב ליה ידיה ואוקמיה, ומקשה הש"ס ולוקמא איהו לנפשיה, ומשני אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, מזה נראה עצה טובה לשלוח הגדול חוצה, שלא יהיה גם הוא חבוש עמהם בסכנה, ואז יהיה תפילתו עליהם יותר נשמעת מאשר תהיה אם היא נוגעת גם לעצמו, ומדת הדין מתוחה גם עליו.

אמנם גם מנהיגי ק"ק פראג יש להם על מה שיסמוכו, דכתיב (בראשית כא יז) גבי ישמעאל 'כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם', ופירש"י עפ"י מדרש דאע"ג דגם הגר התפללה, מ"מ לא שמע אלא לקול הנער, משום דאינו דומה תפילת אחרים בעד החולה, לתפילת החולה בעד עצמו, שהיא עושה רושם יותר למעלה, נמצא לפ"ז יותר הגון שישאר המגין עם עמו, ויהיה גם הוא עמם בצרה ותהיה תפילתו יותר מקובלת. עכת"ד החתם סופר.

ונראה שבזמנינו שעיקר סכנת המלחמה היא הפחד, ואין בה כל כך סכנה לגוף, ומשום הכי אין זה כל כך מקום סכנה, ששכיח היזקא, אם הרב אינו מפחד להשאר, והוא בוטח בהשם, ישלח את משפחתו לעיר אחרת כדי להיות עם בני משפחתם שם, והוא ישאר עם בני קהילתו להרגיע אותם, ובזה מצילם מעיקר הסכנה שהיא החרדה והפחד, ויתפלל עם התושבים שהשי"ת ברחמיו המרובים, ישמרם ואת כל אחינו בני ישראל בכל מקום שהם.

סימן כח

לענות לטלפון בשבת ממושרד הבריות

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

כל מי שעובר בדיקת קורונה, צריך להשאיר את הטלפון פתוח כדי שיוכלו להתקשר אליו ולומר לו את תוצאות הבדיקה.

נשאלת השאלה האם מותר להשאיר את הטלפון פתוח בשבת עבור זה. ומה יעשה כשמתקשרים אליו מהמעבדה, האם מותר לו להרים את הטלפון, כי יש בזה פיקוח נפש, שהוא צריך לדעת שהוא עלול להדביק, וגם משפחתו צריכה להכנס לבידוד?

תשובה

אנו נמצאים כעת בתקופה קשה, שגובלת בפיקוח נפש חמור, ולכן אדם שנלקחה ממנו בדיקה לאיתור נגיף הקורונה, והוא ממתין לקבל תוצאות בדיקה, חייב להיות זמין בשבת קודש, ולענות לטלפון המתקשר בשבת בשינוי, כדלהלן:

אם זה טלפון שפופרת, ירים את השפופרת בגב שתי ידיו. ואם זה טלפון סלולרי, יקיש באמצעות גב הזרת השמאלית [ואם הוא איטר, יקיש עם גב הזרת הימנית].

וחייב לענות על כל השאלות שישאלוהו, וגם צריך להתפנות בשבת, על פי הוראות אנשי הרפואה.

אמנם אם התשובה תהיה בעזרת השם שלילית, אין להתקשר על כך בשבת, למרות שזה בשורה טובה, אבל אין מחללים על זה שבת, גם לא באיסור דרבנן, ויודיעו לו זאת במוצאי שבת.

סימן כט

שימוש עם תוכנת זום בליל הסדר

היו אנשים שפרסמו היתר להשתמש עם תוכנת זום בליל הסדר, שתופעל מערב ליל הסדר, כדי לחבר בין הזקנים שיושבים בבדידות לבני משפחותיהם, ויוכלו לערוך את הסדר בצוותא.

ומו"ר הגאון רבי יצחק זיבלרשטיין שליט"א פרסם מכתב על איסור שימוש בו בשבת, וז"ל המכתב:

גיסי שר התורה מו"ר הגר"ח קניבסקי שליט"א פקד עלי לכתוב ברבים שהדבר אסור בהחלט.

ומצאתי שכבר קדם לו בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סימן ס) שדן בדבר שעון הנערך מערב שבת שידליק תנור חשמלי ויתחיל לבשל בשבת כשעה לפני האכילה, וכתב הרי על ידי שעון מסוג אפשר להפעיל את כל בתי החרושת בשבת, ואין לך זלזול בשבת גדול מזה, וברור אם זה היה בזמן התנאים והאמוראים היו אוסרים זה, לגבי הפעלת מכשיר מערב שבת.

ויעוין בחלקת יעקב (או"ח סימן ע) שאמר שאם נתיר זאת, ואם נזלזל בקדושת שבת בהיתרים של הטעכניק משום שהכל נעשה מעצמו, יוצמח מזה חילול שבת גדול, שאדם בשבתו בביהמ"ד או על שלחנו של סעודת שבת ומנגן זמירות לכבוד שבת, ועסקו או משרדו עובד בשבת עבדו כבימות החול

ויעוין גם בערוך השולחן (סימן שלח ס"ה) שאסר זאת, וזה כלול בגזירת חכמים שמא יתקן כלי שיר. [ויעוין מש"כ בזה בחשוקי חמד סנהדרין (דף סז ע"א)].

ובעניננו זה חמור יותר, כי הבנים מדברים וזה נשמע בצד שני, ונחשב כעושה מעשה בשבת ויו"ט.

מסופר על אחד מגדולי ישראל שנסע עם שיירה במדבר, וסיכם עם ראש השיירה שישבתו בשבת, והלה הפר את הבטחתו, ונשאר לבד במדבר, בליל שבת בא אריה והתיישב כנגדו להיות לו לחברותא ולשמרו.

גם כל היהודים שישבו בליל הסדר בלי בני משפחתם כשביל שמירת בריאותם, ולא יחללו את היו"ט, הקב"ה ישלח להם אריה דבי עלאי לעודדם ולשמחם.

יש בזה חילול שבת של סגירת מעגל

וכתב לנו הרב ישעיהו דויטש שליט"א רב מושב טירת יהודה

אני מהנדס אלקטרוניקה מזה 27 שנים, עובד בתעשייה האוירית בתחום של מצלמות מסוגים שונים.

ראיתי מה שכתב הרב יצחק זילברשטיין שליט"א אודות הזום, שגם אם היא מופעלת מערב שבת יש בכך איסור.

אני רוצה להעיר: הבעיה איננה רק זלזול בשבת ויו"ט, אם היא מופעלת בערב שבת ויו"ט.

זה חילול שבת ממש ממש. ברגע שאדם עומד מול המצלמה של המחשב הוא מפעיל בעמידה שלו ובכל תזוזה שלו מיליוני מעגלים חשמליים [לפי מספר הפיקסלים בכל מצלמה בהתאם לאיכותה] שממירים את התנועות שלו וכל תזוזה שלו למתח חשמלי. מתח חשמלי זה מומר לצבע, והצבע מוצג על המסך וזו התמונה המתקבלת. כך מצלמה עובדת.

בנוסף על כך המצלמה משנה כל הזמן במעגל חשמלי את הזמן שהיא מאפשרת כניסת אור בזמנים שונים, בהתאם לתנועות האנשים שנמצאים מול המצלמה ובהתאם לאור הנכנס.

אשר על כן אני אומר באחריות גמורה שהבעיה היא לא זלזול בשבת, זה חילול שבת בפועל בכל רגע ורגע לעמוד ולדבר מול המצלמה.

לגבי העובדה שיש מצלמות רחוב שמצלמות אותנו כל הזמן וגם בשבת, לכך יש את ההיתר של "מתעסק", כי אני לא יודע מתי מצלמים אותי, והיכן, וגם אינני מעוניין בכך, ואולי יש זמנים שהמצלמה כלל לא עובדת, וזה גם לא ניהא לי.

אבל פה זה שונה לגמרי: אני מעוניין להצטלם במעמד מול המצלמה ועושה פעולות בשבת לצורך זה בכוונה תחילה.

האנשים שכתבו "היתר" בנושא זה, כלל וכלל לא יודעים איך פועלת מצלמה, ולא מתייחסים לנושאים שהעליתי.

"מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב יַעֲשֶׂה אֶתְּהָ כְּרֹבִים"

(שמות כו לא)

'מעשה חשב', מחשבה קדושה של אדם

'יעשה אותה כרובים', עושה אותו למלאכי עליון

(חת"ס הקדמה למסכת חולין)

מעשה חושב

שאלות שנשאל מורינו ורבינו ראש הכולל
ותשובות שהשיב עליהן

סימן א

הגרפולוג אמר שהזוג אינו מתאים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני גרושה, והציעו לי שידוך עם גרוש, אנחנו מכירים את המשפחה וזה מאד מתאים לנו, גם הברורים שעשינו על הגרוש היו מאד טובות.

גם הפגישה הראשונה היתה מאד מוצלחת, ולפי הנראה יש התאמה בינינו, ובכל זאת בגלל שכבר פעם אחת נכיתי, לא רציתי לקחת סיכונים, וקבענו שנעביר את כתב יד שלנו לגרפולוג שיחליט אם אנחנו מתאימים.

לאחר כמה ימים הגרפולוג מתקשר אלי, ואמר לי שהוא לא מתאים לי, הוא לא הוסיף פרטים נוספים, רק אמר שאנחנו לא מתאימים, השאלה היא, האם להוריד את השידוך, או שאפשר להמשיך למרות דבריו?

תשובה

הגרפולוג צודק שאין התאמה בין בני הזוג, אבל שום זוג אינו מתאים, אין זוג מתאים, יש זוג מוצלח שיכולים להתגבר על אי ההתאמה, אבל יש זוג מוצלח יותר, וזה זוג מזוכך, ששניהם מזככים את מדותיהם, וזה כוונת הבריאה, לזווג שני אנשים שאינם מתאימים, וכל אחד יזכך את מדותיו, ויהפך לאדם השלם.

מקורות ונימוקים

<p>לגבי הנדון אם אפשר לסמוך על חכמת הגרפולוגיה בשידוכים, גם כשאומרים דברים מפורשים שיש לחתן או לכלה בעיות בתכונותיהם, שאלתי את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, ואמר לי, שחכמת הגרפולוגיה היא אמת על פי חכמת הגויים, אבל רק לגויים, כי יהודי יכול לעבוד על עצמו ולשנות טבעו כטבע שני, ואת זה לא רואים בגרפולוגיה, ולכן אין היא משקפת את מהותו וטבעו של היהודי.</p>	<p>ומצאנו ראה לך, מדברי השיטה מקובצת (במסכת נדרים סוף פ"ג) שכתב: מעשה בחכם אחד ששלח את דמות פרצופו לחכם אחר שהיה מכיר בדמות הפרצופין. קיבל החכם את התמונה מהשליח המביאו ונטמן מפני ביעתותיה [מהבהלה] דההוא פרצוף... לסוף שאל לו השליח, למה נטמן ממנו? וענה: אותו הפרצוף מאדם רע שאין כדמותו. חמדן ונואף וליסטים ואין להביט אליו. השליח נתיירא מלשוב אל</p>
---	---

נודר את נדרך?! השיב לא, אם חתני היה יודע אפילו הלכה אחת, לא הייתי מדיר אותה מנכסיו. קם רבי עקיבא והודיעו שהוא חתנו, והתיר את נדרו, שהרי לא נדר על דעת שחתנו יהיה לתלמיד חכם.

שואלים התוספות (דף סג ע"א ד"ה אדעתא): הרי הלכה בדינו, שאי אפשר להתיר נדרים ב'נולד', [בדבר שנולד והתחדש אחר כך, ולא היה קיים בשעת הנדר], וכאן, הלא בשעת הנדר היה רבי עקיבא עם הארץ, ומתריצים התוספות: עובדת הפיכתו של רבי עקיבא לאדם גדול, אינה נחשבת ל'נולד', אלא לדבר שהיה שכיח ומסתבר כבר בשעת נדרו של כלבא שבוע, היות ורבי עקיבא "הלך לבית המדרש, ודרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול"א.

גם בשו"ת חת"ס (יו"ד סימן קמט) כתב, שאשה הנשאת לבחור רגיל, הוא על דעת כן, שאם ימשיך ללמוד, יהיה פרוש וחסיד וזקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינן דעתן מתיישבת עליהם.

ואם כן בכל השאלות של גרפולוגיה אם מדובר בבחור שלומד בישיבה, ובבית שלומדת בבית יעקב, אין

אדוניו, עד ששלח אליו אדוניו שלא יירא ממנו, ושאל לו כל העניין. סיפר לו כל מה ששמע, ולכן ירא היה כל כך לשוב אליו. אמר החכם: בודאי אין חכם כמו אותו בעל הפרצוף, שכל מה שאמר היה אמת. הנה יצרי מגרה בי ומסית אותי לעשות כל זאת, כל אשר שפט עלי החכם קשור בי בטבע, אבל החכמה שבי, מונעת אותי מכל זה, בכח אמיץ התחזקתי ורדיתי את אותם חסרונות, קניתי לי היפוך אותם מדות רעות לטבע שני, וזאת בכח התורה וקיום המצוות. והחכמה תעוז לחכם להדריכו בדרכי יושר... [וכעין סיפור זה מצינו בתפארת ישראל בסוף מסכת קידושין].

ובפרט אם מדובר בחתן בן תורה הלומד בישיבה, או בכלה הלומדת בסמינר בית יעקב, שבוודאי אין החכמה אומרת עליהם כלום, כי הם מתעלים מיום ליום, וכמבואר במסכת כתובות (דף סב ע"ב) שלאחר שנישאה רחל לרבי עקיבא, נדר אביה כלבא שבוע, שבתו לא תהנה מנכסיו. כעבור שנים, התחרט כלבא שבוע על הנדר שנדר, ובא לפני רבי עקיבא להתיר את נדרו [ולא זיהה שמדובר בחתנו]. שאלו רבי עקיבא, אילו היית יודע שחתנך עתיד להיות תלמיד חכם מובהק, היית

ציונים והוספות

א. הקשו המפרשים שהרי מצינו במדרש (ויקרא רבא פ"ב א, קהלת רבתי פ"ז מ"ט) על הפסוק 'אדם אחד מאלף מצאתי', אלף נכנסין לבית המדרש, ואחד יוצא מהם להוראה, ונאמרו בזה כמה תירוצים, אמנם לכל התירוצים זה פשוט, שאם האשה היא אשת חיל כמו אשת רבי עקיבא, בוודאי שבעלה יצמח לאדם גדול.

הגרפולוגיה יכולה להתאים עצמה להם, כי הם משתבחים מיום ליום, ומשפרים את מדותיהם.

אלא בשאלתנו בלאו הכי אין צריך לחוש לדברי הגרפולוג שקבע שהזוג אינו מתאים, כי גם אם הגרפולוגיה היא חכמה אמיתית, ועל פי חכמה הגרפולוגיה הזוג אינו מתאים, אבל באמת אף זוג אינו מתאים, ומי שמחפש זוג מתאים לא ימצא לעולם, אפשר למצוא זוג מוצלח, ועוד יותר למצוא זוג מזוכך.

ונבאר את הדברים: המהר"ל (באר הגולה באר הרביעי פי"ז) מקשה שאמרו במדרש (בראשית רבה סח, ד), מה עושה הקדוש ברוך הוא מששת ימי בראשית עד עכשיו, מזווג זווגים, בתו של פלוני לפלוני, אשתו של פלוני לפלוני, עד כאן. ודבר זה רחוק בעיני בני אדם, לייחס אל השם יתברך פעל זה מששת ימי בראשית.

כמו כן אמרו קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, ואם הקב"ה יושב ומזווג זיווגים למה קשה לזווגם.

בנוסף לכך, הרי אנו אומרים כל יום בתפילה, "המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית", ואם כן הקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית, ומה אמרו שהקב"ה 'רק' יושב ומזווג זיווגים.

והתירוץ לכל הקושיות הוא אחד, בששת ימי בראשית ברא הקב"ה את כל הנבראים, ומאז העולם אינו מתקיים מעצמו, אלא הקב"ה נותן בכל רגע חיות בעולם, ובלי זה העולם אינו עומד, אבל הקב"ה גם גזר שזה יהיה נראה שיהיה עולם נוהג כמנהגו, ואותה הגזירה שהעולם יתנהג בטבע בכל יום, גזירה זו הוא גוזר בכל יום.

אמנם יש דברים שהקב"ה קבע שיהיו מנוגדים לדרך הטבע, וכל מה שמנוגד לדרך הטבע, הוא דבר חדש ואינו נמשך מששת ימי בראשית, והזיווג בין איש לאשתו לולי החיבור המיוחד שהקב"ה יצר עבורם, לא היה יכול להתקיים, כי החיבור ביניהם מנוגד לדרך הטבע, ובששת ימי בראשית ברא הקב"ה דברים שהם נמשכים בדרך הטבע, וזיווגן שלא אדם הואיל וזה מנוגד לדרך הטבע, זה לא פועל הנמשך מששת ימי בראשית, ובדברים חדשים שאינם בגדר הטבע, בזה הקב"ה כביכול בורא זאת מחדש בכל יום.

וכלשונו, מה שמחבר אדם פרטי זה לאשה פרטית זאת, הוא בוודאי דבר חדש, שהרי צריך לחבר לכל אחד ואחד זיווג מיוחד כפי מה שראוי החבור ביחד. עוד יש לך לדעת, כי אין זיווג האדם טבעי, רק הוא מן השם יתברך החבור והזיווג. לכך באיש ואשה יש שם יתברך, היו"ד באיש,

עבר את התקופה הקשה בשמחה, איך?! שדילג וקפץ, כי ידע שה' איתו, הוא חי שהכל מאת ה', וזה רצונו יתברך, וכך הצליח לעבור את התקופה הקשה.

וכך כל זוג שמתחתן שיודע שהכל מאת ה', וגם במצבים הקשים, הוא יודע שזה רצון ה', והקב"ה התאים עבורו את הזיווג הזה, ואינו כועס ואינו מתרעם, זה זוג מוצלח.

אמנם עדיין אין זה מטרת הבריאה, כי אדם מצליח הוא באופן שהקב"ה שולח לאדם נסיון, דהיינו ששלח את יוסף לבית פוטיפר, ויוסף דילג וקפץ על מצבו הקשה, ומכיון שהאמין שהכל מאת השי"ת הצליח לקפוץ ולרקוד ולהיות בשמחה, ונהפך לאיש מצליח.

אבל אין זה רצון הבורא שכל אדם ירגיש בביתו כמו יוסף בבית פוטיפר ויצליח להתגבר, כי יוסף לא היה צריך להתחבר לפוטיפר, אלא נסיונו היה להתגבר על הקושי בשמחה, אבל מטרת הזיווג שהקב"ה מזווג זיווגים שאינם מתאימים, כדי שבני הזוג יזככו את מדותיהם, ולא רק שיצליחו לקפוץ ולהתגבר על המצב, אלא תפקידם להפוך מזוג שאינם מתאים, לזוג מתאים, שכל אחד יתחיל להבין את השני, ויבין את השוני ביניהם, וזה נעשה רק על ידי זיכוך המדות.

הה"א באשה (סוטה דף יז ע"א), לפי שהוא יתברך מחבר אותם, ואין בזה הענין הנהגת הטבע, רק כי הוא פעולת השם יתברך. ולכך אין דבר זה נכנס בהנהגת הטבע. ופירוש זה נכון מאוד גם כן.

וזה קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, כי קריעת ים סוף היה מחלק ומפריד הים שהוא אחד, וראוי להיות מחובר ביחד בדרך הטבע, והשם יתברך קרע אותו והפרידו. ואילו חבור איש ואשה, ראוי שיהיו נפרדים כל אחד לבדו, והוא יתברך מחבר אותם להיות אחד, עכ"ד.

נמצא שאיש ואשה אינם מתאימים זה לזה, אלא שאפשר למצוא זוג מוצלח, והכוונה שמצינו תואר אצל יוסף הצדיק שלא מצינו אצל אף אחד "איש מצליח", מה הכוונה מצליח, פירש רבי שמשון רפאל הירש, כי הצלחה אין פירושה שהכל הולך כשורה, אלא הצלחה פירושה גם כשעובר מצב קשה אינו נשבר, אלא מאמין שהכל מאתו יתברך, ומצליח מלשון קפיצה, כמו שכתוב (תהלים מה ה) צִלַח רָכַב, תדלג ותקפוץ, וכן אמרו (שמואל ב, יט יח) וְצִלְחוּ הַיָּרְדֵּן שפירושו דיגלו ועברו את הירדן.

וכך יוסף הצדיק למרות שהיה במצב קשה ביותר, שירד מרום דרגתו שלמד תורה אצל יעקב אבינו, ונעשה עבד שפל אצל שר הטבחים, מכל מקום

ואם כן אין דבר כזה זוג מתאים, אף כי יסוד הזוג שאינו מתאים, אלא

יש זוג מוצלח, שמצליח להתגבר על הקושי, ויש זוג מותאם שעושה את תפקידו בעולם והופך לזוג מזוכך, שכל אחד מזוכך את המדות של עצמו לא של בן זוגו, ואז בנוסף לזה שחיו יהיו מאושרים, גם מדותיו יזככו.

ועל פי זה אפשר לפרש מה שאמרו (יבמות דף סג ע"א) "אעשה לו עזר

כנגדו", זכה עוזרתו לא זכה כנגדו, אם אדם 'זכה' דהיינו שמזכך את מדותיו, אשתו היא עזר, ותהיה לו לעזרה, אבל אם אדם "לא זכה" אינו רוצה לזכך את מדותיו, הוא רוצה להשאר כמו שהיה, אז היא כנגדו, כי יצא מזה רק קטטה ומריבה.

ובודאי הזיווג שלכם יהיה על דעת לזכך את המדות, ויהיה לזה התאמה גדולה בסייעתא דשמיא.

וזה מה שאנו מברכים את בני הזוג, שהזיווג יעלה יפה יפה, אין מברכים שיתאימו זה לזה, או אפילו שיצליחו, אלא שיעלו יפה, שכל אחד מהם יתעלה על ידי הזיווג, ויגיע למצב של "יפה", כלומר שהזיווג יצליח

סימן ב

כתבו כתובה ביום לפי שיטת ר"ת, והערד החותם סובר כשיטת הגאונים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

הייתי עד בחתונה, החתן והכלה היו מקהילה שנוהגים כשיטת ר"ת בין לקולא ובין לחומרא, הקידושין היו אחרי צאת הכוכבים של הגאונים [כשלושים וחמש דקות לאחר השקיעה], ולפני השקיעה של ר"ת, ולכן התאריך של הכתובה של היום שעבר, כיון שאצלם עדיין לא עבר היום.

אני איני כשיטת ר"ת, וגם במוצאי שבת לפעמים אני עושה מלאכות קודם זמן ר"ת, ולשיטתי השטר הוא שטר פסול, כיון שהשטר כתוב על יום קודם, יש לציין שלא היה שום קנין עד החופה.

הסתפקתי האם הולכים בכתובה אחר החתן והכלה, ולפי זה השטר כשר, או אחר חתימות העדים, ולפי זה השטר פסול?

תשובה

נראה כיון שעיקר הפסול של שטר מוקדם הוא משום שמא יבואו לגבות מלקוחות שלא כדין, והכל הולך אחר החתן, המוכר את הקרקע.

מקורות ונימוקים

נראה שהולכים אחר החתן והכלה ולא אחר העדים, והטעם שלכן שטר

חוב מוקדם פסול, שעלולים לגבות מלקוחות שלא כדין, כמבואר בשו"ע (ח"מ סימן מג ס"ז), ונבאר את הדברים:

ושני שטרות הכתובים באותו יום, במקום שאין כותבים שעות בשטר, השטרות חלים בסוף היום, ונמצא שגם אם שטר אחד קודם לחבירו בשעות, אין לשטר אחד זכות קדימה על השני, כיון ששניהם חלים ברגע אחד בסוף היום^ב.

הדין שכתובה גובה מנכסים משועבדים, ואם החתן מכר קרקע ביום שני כ' אדר תש"פ, וביום שלישי כ"א אדר כתב כתובה לאשתו, וכתב לה את התאריך של כ' אדר, אם הבעל יגרש את אשתו ותבא לגבות כתובתה, תבא ללוקח ותוציא את הכתובה ותקח ממנו את הקרקע שקנה, וזה שלא כדין, כי באמת התחייבות

ואם כן בשטרות אין הולכים אחר העדים החותמים, אלא אחר המוכר והחתן הכותב את השטרות, וכיון שהוא סובר כשיטת ר"ת, השטרות שלו חלים בסוף היום לשיטת ר"ת^ג.

צינונים והוספות

ב. בספר כתובה כהלכתה (עמוד קפח) כתב שמעתי שיש מקפידים בכל גווי שהחופה שנערכת בלילה להשתדל לקבל קנין עכ"פ מבעוד יום, ולכתוב את זמן קבלת הקנין, וטעמא דידהו הוא משום דאין כותבין שעות אלא בירושלים, נמצא דחלות דין השטר אינו חל אלא בסוף היום, ואם יכתבו את זמן החופה יחול השטר רק למחרת לפנות ערב, והוי עתה כשוהה לא כתובה, ובאמת כבר העיר בדבר זה בעזר מקדש (אבהע"ז סימן סו) עיי"ש.

אמנם הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל כתב, שהרי כל הכתיבה כדי שיהיה לה סמיכות דעת, וא"כ מה איכפת לה אם השעבור יתחיל ממחר, מ"מ הרי היא בטוחה בשטר.

ג. ויעוין בשו"ת להורות נתן (חלק טו סימן קז) נשאל למה נזכר בפוסקים שאין לכתוב כתובה לכתחילה בשעת השקיעה בין זמן הגאונים לזמן דרבינו תם, דאם יכתבו את הזמן של היום א"כ הוי ספק מוקדם, דדילמא הלכה כהגאונים והוי כבר לילה, ועכ"פ יוכל הבעל לטעון קים לי שאין הלכה כרבינו תם והוי מוקדם, ואם יכתבו את הזמן של הלילה הרי הוי ספק שטר מאוחר דילמא הלכה כר"ת ונמצא שכבר נכתב ביום, והרי אין כותבין שטר מאוחר לכתחילה.

סימן ג

**אשתי עובדת בעבודה טובה, אך היא עובדת שעות רבות,
ואני צריך לטפל בילדים וזה מפריע ללימודי**

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אחר מחילה על הטירחה ברצוני להתייעץ עם כבוד הרב שליט"א על נושא שממש חשוב לנו ודחוף לנו מאד.

אני אברך כולל ואשתי עובדת כמתכנתת ומרויחה ברוך השם כ-15,000 שקל בחודש, ולמרות שכל השומע על משכורתה מאד מקנא בנו, וחושב לעצמו הלוואי עלי משכורת כזו, מכל מקום אנו לא מרגישים כך, כי אמנם יש במשכורת זו הרבה מעלות, אבל זה גם גורר קשיים רבים, ובאתי לבקש "דעת תורה" מכת"ר בנושא זה.

המעלות הן:

1. פרנסה ברווח - המשכורת ממש עוזרת לנו בחיי היום יום, וכן מסייעת לנו רבות להחזיר הלוואות שלקחנו לצורך קניית דירה [לקחנו על עצמו סכום גדול, כדי למעט מההוצאות של ההורים].

2. אשתי אוהבת את המקצוע הזה.

אמנם החסרונות הם עצומים מאד:

1. העבודה היא בעיר אחרת מרחק נסיעה של שעה, אשתי יוצאת כל יום בשעה 6 בבוקר כלומר שעליה לקום לפחות ב...5:40 לפנות בוקר בין אם היא עייפה ובין אם לא, וכמובן שזה סוחט אותה.

2. חוזרת בין 16:00-16:30, תלוי במצב הפקקים, כלומר לפחות עשר שעות!!! מחוץ לבית, וחוזרת ממש עייפה.

3. עיסוקי וחיובי הבית: כביסות, טיפול בילדים, שטיפת כלים, קניות, הליכה לרופאים עם הילדים, הכנת אוכל, נופלים בחלק גדול על כתפי הבעל, שגם קורס בנטל עבודת נשים לאנשים.

4. אני רואה שהעבודה הזאת מפריעה לי בשטייגען בלימוד, כי עיקר עול הבית היא עלי, ובטיפוסי אני לוקח אחריות רצינית.

5. גם בעבודה עצמה יש לה ראש צוות מאד לא נעימה, ויש איתה קושי גדול.

יש לציין שיש לנו עוזרת פעם בשבוע, ובטוחים אנו שגם אם היא תבא פעם נוספת בשבוע עדיין זה לא יפתור את הבעיות מהסיבות הנ"ל.

אנו מתפללים, מתחננים ובוכים בתפילה לה' הרחום, שיושיע ויפרנסנו בנחת ולא בצער. ומבחינתנו אם זו לא ההשתדלות הרצויה [כך אנו מרגישים] אז שאשתי תישאר בבית והרבה דרכים למקום לפרנסינו. אך חשבנו שאולי אין זה מעשה נכון. אנא שכבוד הרב שליט"א יפשוט לנו ספיקותינו באופן ברור שנדע את הדרך אשר נלך בה?

תשובה

לכל אדם יש קשיים בעולם הזה, ואי אפשר להפטר מהקשיים, אפשר להחליף קושי בקושי אחר, ובדרך כלל הקושי השני קשה יותר, ובפרט שאמרו חז"ל שקושי העוני גדול יותר משאר קשיים, ובפרט למי שיש חובות, שהוא חייב להתאמץ כדי לפרוע חובותיו.

מקורות ונימוקים

אין אדם יכול לברוח מקשיים בעולם הזה, העולם הזה נחשב לנוה התלאות, ואם נראה לכם שעזיבת העבודה תביא ישועה זה טעות.

וכך היה מרגלא בפומיה של מרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל, אי אפשר להשתמט מצרות, אלא אפשר להחליף צרה בצרה אחרת, ותמיד ההחלפה היא לא מוצלחת, כי הקב"ה נותן לאדם את הקשיים, לפי מדת סבלו.

מה שכן, במקום הקשיים שיש לבעל בטיפול בילדים, יהיה לו עכשיו קשיים גדולים יותר בתשלום החובות, ובמקום לטפל בילדים, יצטרך לטפל בחובות.

ומעשה באחד שגר בקומת קרקע ולא היה לו בדירה אויר ושמש, ושאל את בעל הקהילות יעקב, האם כדאי לעבור דירה, והשיב יותר טוב להשאר עם הצרות של הדירה שיש, מאשר לעבור דירה אחרת, ולקבל צרות חדשות, אי אפשר לדעת אם בדירה החדשה יהיה יותר טוב.

הקב"ה הביא אותנו לעולם הזה שנקיים את מצוותיו, ונלמוד תורתו גם מתוך קשיים, רק שלאדם נדמה שאם ישנה את מצבו, יהיה לו פחות קשיים וזה טעות, הקשיים ישארו אלא שיתחלפו.

ומעשה באשה אחת שבאה אליו לתנות צרתה כי כשל כח

מגדולי ישראל שיהודי נכנס אליו וביקש ברכה שיוכל ללמוד תורה רגוע מתוך מנוחת הנפש, ולא מתאפשר הדבר בידו, השיב לו, וכי מנין לך שהקב"ה חפץ את העבודה שלך מתוך המנוחה, ושמה הבורא חפץ דווקא באותה עבודה ולימוד שבאים בתוך הקשיים והטרדות.

וכן כתב בספר חובות הלבבות (שער הביטחון פרק ג) דרך איך לדעת אם הפרנסה היא בשבילו, אם האדם נמשך לעבודה מסויימת, ויהיה גופו ראוי לה, ויוכל לסבל את טרחה, יחזור עליה, וישים אותה סבה להבאת מזונו, ויסבל מתקנה ומרירותה. כלומר כאשר אדם אוהב עבודה מסוימת, זה סימן שזה ההשתדלות שלו להבאת מזונו, וצריך לסבול מתקנה ומרירותה, כי בכל פרנסה יש גם מרירות, אין עבודה חלקה שהכל טוב בה.

ולכן אין איסור לאדם להחליף קושי בקושי, אלא שיש לבדוק מה אומרת התורה איזה קשיים גדלים יותר, והנה נאמר בבבא בתרא (דף קטז ע"א) קשה עניות בתוך ביתו של אדם יותר מחמשים מכות, שאיוב אמר לחבריו שנלקה בחמישים מכות, והשיבו לו אל תתלונן, כי על אף המכות, אין לך את המכה של עוני. ולכן יש להמשיך בעבודה זו, ובפרט למי שיש לו חובות שדינו כעבד, שמחויב לעשות הכל כדי לשלם את חובותיו.

סבלה מצער גידול בנים, אמר לה בעל הקהילות יעקב, כי מנת היסורים שנגזר על האדם אי אפשר להתחמק מהם, ובא יבואו בכל אופן, האשה השיבה כי קשה לה לסבול את צער גידול ילדיה, מרן זצ"ל בירכה והלכה לה, לאחר כמה ימים נתחלפו לה שכניה בבנין, ובאו במקומם שכנים רעים עד כדי כך שצער גידול בניה היו תענוג לעומת צרת השכנים, כמה חדשים סבלה את סבלם של שכניה עד שנתמוטטה, ובאה שוב למרן זצ"ל בזעקה כי עדיף לה צער גידול בנים על צרת שכנים הרעים, מרן זצ"ל בירכה ובאותו חודש עזבו השכנים את הבנין וחזרה השלוה לשכון בביתם.

נאמר במדרש (בראשית רבה מקץ פט ג) יוסף ביקש משר המשקים שיבקש מפרעה שיוציאו מבית האסורים, אילו היה קורה כן, היה יוסף יוצא מבית האסורים, והיה חוזר לבית אביו, ולא היה מגיע למלכות, וכל ירידת ישראל למצרים, וכל ההכנות שיוסף עשה כדי לתקן את מצרים שיהיה ראוי לעם ישראל, היה מתבטל, ודווקא הקושי הזה שהיה עוד שנתיים בבית הסוהר, הביאה שפרעה יחלום, והוא יעלה לגדולה, ויוכל להכשיר את מצרים עבור שהיית עם ישראל בגלות, ונתברר שזה היה לטובת עם ישראל.

ולכן בענייננו, הקושי הזה נגזר מהשמים, ומסופר על אחד

סימן ד

לזוטר על הניגונים בברכת כהנים, כדי שכהן ניצול שואה יוכל לברכם

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אנחנו משפחת כהנים, ואצלנו בחו"ל נושאים כפים רק ביו"ט במוסף, וברכת כהנים מעורר התרגשות גדולה, ונוהגים לנגן בעת ברכת כהנים, ובשעה שהכהנים מנגנים הציבור אומר בהתרגשות גדולה, תפילת הרבש"ע שהיא תפילה להטבת חלום.

אבי הוא שריד למשפחתו הענפה שנעקדו על קידוש השם בשנות השואה, והוא ניצול יחיד ממשפחתו ששרד את אושוויץ כשהיה בן 12, ומאז לא הפסיד אפילו פעם ברכת כהנים, ומברך את עם ישראל באהבה, וכל שנה מתרגש מחדש כשרואה את הציבור גודל, ומרגיש בזה כנקמה על הגרמנים ימ"ש.

אבי ברוך השם בן 87 והשי"ת שיאריך ימים עד ביאת המשיח וגם לאחר מכן, ולאחרונה מאד קשה לו לעמוד זמן רב, ומאד חשוב לו לברך את הציבור בברכת כהנים.

אם הכהנים ינגנו בברכה לא יוכל לשאת את כפיו [גם להתיישב ולקום קשה לו מאד] ולכן הוא מבקש שלא ינגנו בברכת כהנים, לאור זאת נשאלה השאלה.

מה הצדק והיושר, האם שאבי הכהן ישא את כפיו ללא ניגונים, וכל הציבור יתבטלו מהתפילה של הרבוננו של עולם, או שהוא יצא מבית הכנסת קודם ברכת כהנים, והכהנים ינגנו?

בנוסף לכך ברצוני לשאול, אבי צריך עזרה בשעת התפילה, ואני מתפלל בשעה מוקדמת יותר, ועוזר לו במהלך התפילה, האם אני כבנו הכהן יכול לעזור לו לעמוד ולהסתובב בשעת ברכת כהנים, וממילא לא יוכל לברך את עם ישראל, או שמא זה פגם של כהן שהוא נמצא בבית הכנסת בשעת ברכת כהנים, ואינו מברך [למרות שכבר ברכתי פעם אחת מוקדם בבוקר]? [בבוקר]

תשובה

עיקר המצוה היא שמיעת ברכת כהנים מהכהן, וכל כהן שמברך, מוסיף על הברכה ועל המצוה, וזה חשוב יותר מאשר הניגונים שהוא רק מנהג, ובפרט שאפשר לומר לאחר ברכת כהנים "אדיר במרום". ובפרט שמדובר בניצול שואה שברכתו חשובה מאד. ובנו הכהן לא יעזור לאביו שלא יאמרו שהוא פגום שאינו נושא כפיו, ויבקש מאחר שיעזור לאביו.

מקורות ונימוקים

בעבר לא היו נוהגים לנגן בברכת כהנים, אלא היו אומרים את התיבות בנעימה, וכמבואר בתרומת הדשן (סימן כו) ולאחר מכן התרחב המנהג לנגן בתיבה האחרונה של כל אחד מהפסוקים בשעה שמסיים "ויחונן", "וישמר", "שלום", והיו מאריכים באות האחרונה כמבואר ברמ"א (סימן קכח סמ"ה) וכחיום המנהג שמנגנים קודם שאומרים את התיבות האלו, כמבואר בביאור הלכה (שם ד"ה ובשעה) שזה עדיף טפי.

לאור זאת אין לעשות מעיקר טפל ומטפל עיקר, שבוודאי שכל

כהן שמברך ברכת כהנים מוסיף ברכה לשומעים, והוא מקיים מצות עשה, וגם ישראל השומעים אותו מקיימים מצות עשה, והניגונים והאמירה הוא רק מנהג, ולדעת הביאור הלכה יש גם לפקפק על המנהג, וגם שהציבור רוצים לומר את הרבנו של עולם, שידעו שהעיקר זה הברכת כהנים, ובפרט שיש עצה לומר אח"כ "אדיר במרום", ואמנם אין לבטל מנהגי ישראל שכבר נהגו לנגן, ולכן כדי שלא לבטל את המנהג ינגנו בקצרה

והוסיף בביאור הלכה שיש לפקפק קצת בזה, שיש הפסק בין קריאת המקרה, לבין אמירת הכהנים, וצריך שזה יהיה תיכף כדי שהכהנים לא יטעו, וסיים שעל כל פנים מהנכון שהציבור לא ימשכו הרבה באמירה, שלא יהיה הפסק גדול.

ובגמרא (ברכות דף נה ע"ב) שהיא מקור הדין הטבת חלום בשעת ברכת כהנים, אמרו "ואי לא לימא הכי

ממש, כלומר אמירת התיבה בנעימה, והציבור יאמרו לאחר מכן "אדיר במרום".

ובפרט ברכת כהנים מניצול שואה שעבר על בשרו את חורבן עם ישראל, ונשאר בתומתו, ולא נסחף אחר ההמון והקים דורות ישרים מבורכים, וכבר נודע מה שאמר האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זי"ע כשעזב את ארץ ישראל בשנת תש"ו, בא לפניו ת"ח מפורסם ממקורביו, ושאלו מה נעשה כשנצטרך ברכה, ולא נוכל להגיש קוויטל ולהתברך?!

כתב בשו"ע (או"ח סימן קכח ס"ג) אם עלה פעם אחת ביום זה, שוב אינו עובר, אפילו אמרו לו עלה. ואם כן לכאורה יכול להיות בבית הכנסת, ולקיים מצות כיבוד אב שהוא דאורייתא, ואין צריך לישא כפיו.

אמנם בפרי מגדים (א"א שם סק"ג) כתב שמדרבנן מיהא חייב, דאם לא כן למה מברך [כשעולה פעם שניה] "אשר קדשנו במצותיו וצונו", והוסיף, שלכן אינו רשאי לעמוד שם בשעת נשיאות כפים, כשאינו עולה, ובוודאי שיש בזה גם פגם שיאמרו שהוא כהן פגום, דהרואה לא ידע שכבר נשא כפיו.

ואע"פ כן שבענינו מקיים מצות כיבוד אב דאורייתא, ומכל מקום נראה שלא יעמוד שם, כי אם יאמרו שהוא כהן פגום, יביא זה לזלזול בכבוד אביו, שיאמרו שאביו נשא גרושה וכדו', ולכן עדיף שאחר יטפל באביו בשעת ברכת כהנים, והוא יצא או יברך יחד עם כולם.

השיב לו האדמו"ר תכנס לבית המדרש בגמר התפלה ותביט על זרועו של יהודי שיש עליה סימני הרצועות של התפילין שחלצם זה עתה, ותתבונן על זרועו אם תמצא חקוק המספר של כתובת קעקע שרשמו הרשעים על זרועו במחנות המות אותו יהודי ראוי שתגיש לו קוויטל ותבקשהו שיתפלל בעדך.

והסביר טעמו ונימוקו כי אותם היהודים שעברו את מוראות השואה, ובכל זאת נשארו איתנים באמונתם והם מניחים תפילין ומתפללים, הם ראויים להתפלל ושתקבל תפלתם ברחמים בשמי מרום.

וגם אנו נאמר למתפללי בית הכנסת, עדיף לכם לקבל ברכת כהנים

סימן ה

בני ספרד ארגנו מנין במלון בחו"ל האם בן אשכנז יכול לישא שם כפיו

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אני כהן ומסיבה רפואית הייתי צריך לשהות בשבת חנוכה במלון בחוץ לארץ, היו שם הרבה יהודים, שככל הנראה גם להם היתה סיבה חשובה מאד לשהות שם [כי בלא סיבה מוצדקת אנחנו מבינים לבד שאסור לשהות שם, כי אין יהודי שחזר ממלון עם אותו יראת שמים שבא לשם, ועל זה אנו ממליצים "ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך" - שתהא יציאתך מן האולם בלא חטא כביאתך לאולם].

בליל שבת התארגנו לתפילת ערבית, ואז השוהים הכירו זה את זה והתברר שרוב משפחות החולים ששהו במלון הם מבני אשכנז, ומיעוטם מבני ספרד.

בני ספרד ראו שהם המיעוט, והתפילות למחר יהיה כמנהג בני אשכנז, וכיון שמנהג בני אשכנז שלא לישא כפים בחו"ל, החליטו לארגן לעצמם מנין, כדי שיוכלו לישא שם כפים, לאחר ארגון המנין, התברר שאין כהן מבני ספרד, ולכן בקשו ממני שאבוא עם בניי לישא כפים במנין שלהם.

כיון שאני בן אשכנז אמרתי להם, שאילו היה זה מנין קבוע, ומנהג המקום, והייתי מתפלל עמהם הייתי נושא כפי, שלא לשנות מן המנהג, אבל כיון שמדובר במנין מאולתר, ואני בן אשכנז, איני יודע אם מותר לי לישא כפים.

במוסף התחכמו בני ספרד והתחברו עם המנין שלנו, ואחד מהם תפס את העמוד, והתחיל תפילת מוסף, וחשב שאם יאמר כהנים ויקרא לי לעלות, לא יהיה לי ברירה, ואהיה חייב לישא כפי, אבל מכיון שלא ידענו אם מותר לנו לישא כפים, ובפרט כעת שרוב המתפללים הם בני אשכנז, יצאתי החוצה קודם ברכת 'רצה'.

השאלה היא, האם באמת היה מותר לי לישא כפים בשחרית, במנין של בני ספרד, כאשר מתפללים במקום לא קבוע, ואין זה מנהג המקום, ומה הדין במוסף כשהחזן הוא מבני ספרד, ורוב הציבור בני אשכנז?

תשובה

אין מנהג שלא לישא בפיו בחו"ל, אלא שבני אשכנז נהגו שלא לישא בפיהם, ולכן במקום שאין מנהג קבוע, ובני ספרד מתפללים שם, ראוי לבן אשכנז לישא שם בפיו.

מקורות ונימוקים

שיש כהן יחיד בחו"ל עובר בעשה, וכתבן שלכן אינו עובר כיון שהציבור מוחלין לכהן, הואיל ואין שריו בשמחה.

ויעוין כעין זה בשו"ת משנה הלכות (ח"ח סימן טו) שהכהן למרות שאמרו לו שלא לעלות, אינו עובר, כיון דכן קבלו הציבור ותקנו שלא לשאת כפים בכל יום, הו"ל כעין תקנת הקהל שלא יעלו, והציבור לא ניחא להו בברכתו.

לאור זאת יתכן שאם חלק מהציבור הם בני ספרד ואינם מוחלים על הברכה, צריך הכהן לישא בפיו, ומה שטוען שאין זה מנהג המקום לישא כפים, נראה שאדרבה, המנהג הפשוט שצריך לישא כפים גם בחו"ל, אלא שבני אשכנז נהגו שלא לישא כפים, ואם כן צריך מנהג שלא לישא כפים, ואמנם היכן שאין מנין של בני ספרד, אין בני אשכנז יכולים לישא כפיהם, אבל במקום שיש מנין של בני ספרד, לא מבעיא במנין שלהם שיכול לישא בפיו, אלא גם במנין הגדול, למרות שיש שם רוב בני אשכנז, כיון שיש שם גם מנין בני ספרד, ואין שם מנהג שלא לישא כפים, יכול לישא בפיו.

יש לדון מה הדין בכהן בחו"ל שאמרו לו לעלות קודם רצה, האם מחויב לעלות, שהרי נאמר בשו"ע (או"ח סימן קכח ס"ב) כל כהן שאמרו לו לעלות ואינו עולה, עובר בג' עשה.

והנה כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ח סימן כה) שבחו"ל אין נוהגים לישא כפים אלא במוסף של שלש רגלים, ונחלקו המנהגים מה הדין ביום טוב שחל בשבת, שיש מקומות שאין נושאים הכהנים כפיהם, ובמקום שמנהגם לישא כפיהם אם אמרו לכהן לעלות לדוכן חייב לעלות, אף שהוא נוהג שלא לישא בפיו, ואם אינו עולה עובר בעשה, וגם קלות הדעת יש בזה, וחס ושלום לומר שיש בזה חשש ברכה לבטלה, ומוטב היה לצאת מבית הכנסת מקודם.

ומשמע מדבריו שבמקום שאין נושאים כפים, גם אם אמרו לו לעלות, אם אינו עולה אינו עובר איסור, ואדרבה אין ראוי לו לעלות כנגד מנהג המקום.

ויש לומר שהטעם, על פי מה שכתב בפמ"ג (משבצ"ז סימן קכח ס"ק לז) [שם הנדון על כהן יחיד שעובר בעשה גם אם לא אמרו לו לעלות, וכי במקום

ולמרות שהאריכו הפוסקים למצוא טעם למה בטלו ברכת כהנים בחו"ל, [והוא מנהג קדום מלפני יותר משבע מאות שנה] כתב בערוך השולחן (סימן קכח סס"ד) אין שום טעם נכון למנהגינו לבטל מצות עשה דברכת כהנים כל השנה כולה, ומנהג גרוע, הוא אבל מה נעשה וכאלו בת קול יצא שלא להניח לנו לישא כפים בכל השנה כולה, ומקובלני ששני גדולי הדור בדורות שלפנינו כל אחד במקומו רצה להנהיג נשיאת כפים בכל יום, וכשהגבילו יום המוגבל לזה נתבלבל הענין ולא עלה

להם^ד, ואמרו שרואים כי מן השמים נגזרה כן.

גם מרן ראש הישיבה בעל אילת השחר כשהיה בחו"ל היה מהדר בכל יום ללכת לבית הכנסת של בני ספרד שם נושאים כפים, כדי להתברך מפי הכהנים.

ואם כן אם נזדמנה לכם אפשרות לישא כפים, אין צריך לחוש, כי אדרבה כך היה צריך להיות, אלא שבמקום שיש מנהג שלא לישא כפים, אי אפשר לבטלו.

סימן ו

איסור לבישת פאה בשם "ליים שקוף" לנשים

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

לאחרונה יצא לאור לצערנו הרב פאה נכרית חדשה בשם "ליים שקוף", שהשער יוצא ממש מהראש, וגם נשים אינן מבחינות שזה פאה נכרית, ואינה שער טבעי.

אמרתי בשיעור לנשים שזה אסור בתכלית האיסור, לאחר השיעור נגשה אלי אשה, ושאלה אותי, כבוד הרבנית, "מי אמר ואיפה כתוב

ציונים והוספות

ד. וכוונתו להגר"א ותלמידו רבי חיים מלאוודין זצ"ל, וכמו שכתב בשו"ת חסד לאלפים (סימן ו) שהגר"א זצ"ל קבע עם הכהנים ליום מסוים, שאז יתחילו לעלות לדוכן גם ביום חול, ובאותו הלילה שקודם היום המיועד לנשיאות כפים, העלילו על הגר"א, ובאותו לילה תפסוהו הרשעים והכניסוהו לבית האסירים. גם הגר"ח מוואלאדין זצ"ל רצה להנהיג בישיבתו הקדושה שיעלו לדוכן בכל יום, ובלילה לפני זה, פרצה אש ושרף את כל בתי העיר, וראה כי מן השמים מעכבים לישא כפים בחו"ל. והיחיד שנשא כפים גם בחו"ל היה השרף רבי נתן אדלר רבו של החתם סופר, ולאחריו לא המשיך המנהג. ויעוין שם שכתב שלפי זה כיון שבני חו"ל רוצים לישא כפיהם, ואינם יכולים כי מעכבים עליהם, הרי הם אנוסים, והם מתברכים מבני א"י כמו עם שבשדות שכיון שהם אנוסים, מתברכים מהכהנים, ואפילו מחיצה של ברזל אינה מעכבת בעדם.

שאסור ללבוש פאה עם שביל שקוף?! אני חושבת שהעיקר שזה לא שיער שלי שזה מה שאסור, ושזה באורך המותר וסגנון שהוא צנוע".

כל אחת מבינה כמובן שיש פה בעיה, שהשביל הזה עושה שממש רואים שזה שיער, אבל לא היה לי ציטוטים של פוסקים כדי לענות לאותה אשה.

מה אפשר לענות לאשה כזו?

תשובה

גם הפוסקים שהתירו לבישת פאה נכרית לנשים, לא התירו אלא פאה צנועה, ושניכרת לנשים שהיא פאה נכרית, ואינה נראית כשער, אבל פאה כזו שאינה ניכרת במבט ראשון גם לנשים שהיא פאה, אסורה ללבישה לכל הדעות.

מקורות ונימוקים

ראשית יש לדעת שכל אשה שמיתממת ושואלת היכן זה כתוב שאסור, ברוב הפעמים זה לא מגיע כי היא לא יודעת שזה אסור, רוב ככל הנשים יודעות בדיוק מה מותר ללבוש ומה אסור, גם בלי שום לימוד הלכות צניעות הן יודעות שהליכה בפאה מושכת אסורה, הן יודעות בדיוק איזה בגדים אסורים ואיזה בגדים מותרים.

ולעצם הנדון למה אסור ללכת בפאה כזו, הנה נאמר במסכת ברכות (דף כד ע"א) אמר רב ששת שער באשה ערוה שנאמר "שערך כעדר העזים". היינו כיון שהפסוק משבח את האשה על שצורה, אלמא דיש לחוש שיבא להרהור, וממילא זה נחשב לערווה".

וממילא כל מה שנראה ממש כפאה שאפילו נשים שרגילות

וכל אשה שמיתממת ושואלת למה זה אסור, צריך לשאול אותה שאלה אחת בכנות, כשיבא משיח צדקנו, היא תלך לקבל את פניו בבגדים אלו, חוץ

ציונים והוספות

ה. שו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סימן מג) והוסף שמזה שהגמרא לא הביאה ראייה מכך שמנוולין את הסוטה ופורעין את ראשה, ומזה למדים שאסורות לילך פרוצות ראש מדאורייתא, כמבואר בכתובות דף ע"ב, אלמא דאין תלוי דין חשיבות לערוה להדין שצריכין לכסות ראשן. כלומר יש שני דינים בכיסוי שער, יש דין שאסור לאשה ללכת בגילוי הראש, ואסור ששערה יראה, ואין זה מדין ערווה, אלא הוא דין בפני עצמו, בנוסף לכך, אסור להסתכל על שער אשה כי זה ערווה.

בפאות, אינם יכולות להבחין מיד אם זה פאה או שער, הרי זה בכלל שערך כעדר העזים, וזה בכלל ערווה, ואסור ללכת ברחוב עם פאה כזו.

בפאות צנועות, אמנם בפאות פרוצות, שנראית ע"י כ"פרועת ראש" ממש בוודאי איסור גמור הוא לכו"ע מעיקר הדין.

וכמו שכתב רבי יעקב פארדו בספרו אפי זוטרי (אבה"ע סימן כא סק"ט) שזה דבר מגונה שהנשואות ילכו כמו הבתולות, ולכן צריך שיהיה הבדל ניכר בין פאה לשער.

וכן אמר מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (הערות שבת דף נז ע"ב) כל מה שהתירו המתירים את הפאות, ה"מ

וכן כתב מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פ"כ דבר הלכה הערה יב) שפאה נכרי שמשונה בצורתן ובבליטתן, אין היתר ללובשן, כי הן נוגדות לגמרי את רוח הצניעות, וכללא דמלתא שאין זה מדרך הצניעות שיהא המראה דומה לפנויה, אלא צריך שיהא ניכר בקלות שאין זה שער טבעי.

סימן ז

הרואה את אמו שהיתה באושויון, האם יברך עליה כל שלושים יום

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אמי מורתי ילידת הונגריה נצולת שואה, היא נלקחה מביתה ושהתה עשרה חודשים במחנה ההשמדה אושוויץ בירקנאו, וכמובן שכל יום שנשארה בחיים זה היה נס גדול. וכשהיא נסעה לשם, בירכה בשם ומלכות שעשה לי נס במקום הזה.

ברצוני לשאול, על פי מה שכתוב הרמ"א (או"ח סימן ריח ס"ו) י"א דהוא הדין אם רואה את אביו או רבו שנעשה לו הנס מברך עליו, כמו שמברך על המקום שנעשה בו הנס. וכתב במשנה ברורה (ס"ק כב) ולפי זה כל שלשים שלא ראה אותם, כשפוגע בו אח"כ חייב לברך, ונוסח הברכה ברוך אתה וכו' שעשה נס לאבי או לרבי.

לאור זאת ברצוני לשאול האם אני צריך לברך ברכה זו על ראיית אמי תחי' בשם ומלכות, אם לא ראיתי אותה שלושים יום?

תשובה

למעשה לא נהגו בברכה זו, ויתכן שהטעם כיון שיש חולקים וסוברים שאין מקום לברכה זו, וגם שברכה זו היא רשות, ואין כל כך שמחת לב.

מקורות ונימוקים

למעשה לא נהגו לברך ברכה זו, ויתכן שהטעם, שהנה מקור דברי הרמ"א הוא מאבודרהם והביא לזה ראיה מהנאמר בגמרא (ברכות דף נד ע"א) הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל כגון מעברות ים סוף... צריך ליתן שבח והודאה למקום, בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, וזה נלמד מיתרו שאמר ברוך ה' אשר הציל וגו'. וכתב ה"ר גרשום ברבי שלמה אף על גב דיתרו לא היה רואה מקום הנס, ואנן הרואה תנן, י"ל כיון שהיה רואה ישראל שניצולו מן הים כמי שראה מקום הנס דמי, ולפי סברא זו אין המקום גורם, דהוא הדין אם רואה אותם רבים שאירע להם הנס חייב לברך, ע"כ.

אלא שיש חולקים על תירוצו זה, וציין לזה בשער הציון (ס"ק יז) שבאשכול ובמהרש"א תירצו תירוצי אחר, איך יתרו בירך על ישראל, למרות שלא ראה את המקום, שכיון שלכתם במדבר בכלל נס הצלתם ממצרים הוא, וראה שם עמהם נסי המן והבאר וענני כבוד, לכן היה יכול לברך, ומשמע מדבריהם שאין לברך על הרואה את אביו או רבו לבד.

וכיון שכתב המג"א (הקדמה לסימן ריט) שברכות אלו הם רשות, וגם כשרואה את האדם שנעשה לו נס, אין לו כל כך התפעלות מהנס, כמו ברואה את המקום, ויתכן שזה הסיבה שלא נהגו בברכה זו, וצ"ע.

ציונים והוספות

י. בביאור הלכה (ד"ה כמו שמברך) כתב בשם שולחן שלמה, דאם רואה אדם שנעשה לו נס בתוך למ"ד יום, שכבר בירך במקום שנעשה לפלוני הנס אין צריך לברך, דהא כבר בירך במקום, והוא הדין איפכא, כלומר שאם בירך על האדם אינו מברך על המקום, והקשה בספר נאות אפרים (פרשת ויחי) איך מברך אדם על מקום שנעשה בו נס, והרי אדם רואה את עצמו בכל עת ובכל שעה, וכמו כשרואה אדם אחר שנעשה לו נס אינו יכול לברך על המקום בתוך שלושים יום לראיתו את האדם, א"כ גם האדם עצמו רואה את עצמו בכל עת ובכל שעה, וא"כ איך מברך על מקום שנעשה בו הנס? והביא בשם מרן בעל אילת השחר זצ"ל, דצריך לומר דאדם הרואה את עצמו שוכח הוא מהנס שאירע לו מחמת ההרגל, וממילא כשמגיע למקום שאירע בו הנס, יש כאן ראיה חדשה. וכתב שלפי זה אם האדם מודה ומשבח במשך כל הזמן על הנס שאירע עמו, לא יוכל לברך על המקום, דהרי רואה הוא את עצמו ולא שוכח מהנס, וענה על דרך צחות, דאעפ"כ לבו כל עמו ומשבח מן השפה ולחוץ, ועדיין צ"ע.

סימן ח

דף שנתקע במדפסת, האם מותר לקרעו, או שצריך לשבור את המדפסת

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אנחנו נוהגים להדפיס דברי תורה במדפסת, וקורה לפעמים שדף נתקע במדפסת, ואי אפשר להוציאו אלא אם כן הדף יקרע, והדברי תורה יקרעו, האם מותר לקרוע דף שיש בו דברי תורה, כדי שהמדפסת תמשיך לעבוד.

עוד הסתפקתי מה הדין במי שהדפיס סידור תפילה, שיש שם שם הוי"ה ככתבו, והמדפסת נתקעה, ואי אפשר להוציא את הדף אלא אם כן יקרעו את הדף, ושם הוי"ה עלול להקרע, האם מותר לקרוע את הדף, או כיון שאסור לקרוע שם השם, צריך לפרק את המדפסת, או לשוברו כדי להוציא את הדף, ושלא להכשל באיסור קריעת ומחיקת השם?

תשובה

דעת הרבה פוסקים שאין קדושה לכתב הנדפס במדפסת, ובפרט שעדיין לא למדו בו, ועוד שזה לצורך תיקון, ובפרט בעניננו שהכתב כבר אבוד ממילא שאי אפשר ללמוד בו, ואין איסור להמשיך ולאבדו.

מקורות ונימוקים

כתב במג"א (סימן קנ"ד סק"ט) שיש איסור דאורייתא באיבוד כתבי הקודש, וכן כתב הרמב"ם (מצות לא תעשה סימן סה) שהמאבד כתבי הקודש עובר בלאו. והו"ד במשנה ברורה (שם ס"ק כד).

אכן בעין יצחק (ח"א סימן ה אות א) כתב שהעיקר, שאיבוד כתבי הקודש שאין בהם אזכרות אינו אלא מדרבנן, וכן משמע מהרמב"ם שכתב (יסודי התורה פ"ו ה"ח) דכתבי הקודש אסור לשורפן ולאבדן והמאבדן ביד מכין אותו מכות מרדות וכו'. הרי שהמוחק כתבי הקודש אינו לוקה אלא מכת מרדות, וכן כתב החינוך (מצוה תלז) שכל כתבי הקודש ופירושיהן אסור מדברי סופרים לאבדם ולשורפם. וכן כתב התשב"ץ (ח"א סי' ב) להדיא דעיקר שריפת כתבי קודש אינו אלא מדרבנן ע"ש. ולכן צריך לומר שמה שהביא המג"א מהרמב"ם במנין המצות דאין מאבדין כתבי קודש שנאמר לא תעשון כן כו' זה קאי בכתבי קודש דכתובים בהם אזכרות, והרמב"ם שם קיצר בזה.

יש לצרף כמה צירופים כדי להקל, א. אין כל כך קדושה בספרים הנדפסים, ב. כיון שעדיין לא למדו, ג. ההשחתה היא לצורך תיקון, ד. ממילא הדף כבר אבוד ואי אפשר ללמוד בו.

א. אין כל כך קדושה בספרים הנדפסים

הנה בדבר קדושת הספרים הנדפסים כבר האריכו הפוסקים¹ אם יש בהם קדושה, ומסקנתם שיש בזה קדושה, וכן כתב במשנה ברורה (סימן מ סק"ד) שחומשים וסידורי תפילות ושאר ספרים בין בכתיבה או בדפוס הכל יש בהם קדושה, והט"ז (יו"ד סימן רעא סק"ח) כתב שכל המיקל בקדושת ספרים הנדפסין עתיד ליתן את הדין, דדפוס הוי כמו כתיבה.

אמנם יש פוסקים שהקלו בכתיבה על ידי דפוס, ובשו"ת מהרש"ם (ח"ג סימן שנו) כתב שמצא ברוקח (סימן רפ) שכתב להדיא דדפוס אינו כתב. וכבר כתב בבני יונה (סימן רעא) שאין לדפוס שם כתב [אמנם כתב כן לגבי לכתוב ס"ת בדפוס, אבל יתכן שלא כתב כן גם לגבי קדושתו], ובשו"ת חוות יאיר (סימן קפד) כתב להקל בספרים המודפסים, לשמש מיטתו בפניהם בלא כיסוי, הביאו המשנ"ב (שם).

ובפרט בזמננו שקדושת הספר עוד פחותה מזמנים הקדומים שהיו מדפיסים על ידי כח אדם, וכהיום הכל נעשה בכח החשמל, וכן אמר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (הערות גיטין דף ס ע"א) שכל מה שסוברים המג"א והט"ז שדפוס הוה כתב, היינו דווקא בזמנם שמלאכת הדפוס היתה בכח גברא והיינו שדחקו הלוח עם האותיות על הנייר, ולכן הוה ככתיבה, אבל בזמנינו שמלאכת הדפוס היינו ע"י צילום ממילא ל"ה כלל כתב.

וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סימן קמג אות ב) שבזמנינו דכל מעשה הדפוס נעשית כמעט מאליה ע"י דחיקת כפתורים, ואינו עושה כלום בכתיבה, ממילא נשתנה גם הדין של הט"ז (סוס"י רעא) שכתב דמה לי שדוחק העט על הנייר, או הנייר על האותיות של עופרת, אידי ואידי כתיבה היא, דזה בדפוס של ימים קדמונים ועשו ביד ממש לא בדידן שאין כאן מעשה כתיבה כלל.

ובחזו"א (יו"ד סימן קסד סק"ג) הקיל משום זה, בדפי הגהה שאין עומדים ללמוד בהם, ואין בהם אזכרות, והודפסו על ידי כח המסבב את אופני הדפוס בלא אדם, שאין בהם קדושה, ומותר לאבדן ביד, ואף אם יש בהם אזכרות, אם אנו רואים שהן

ציונים והוספות

ז. ט"ז (יו"ד סוף סימן רעא, או"ח סימן רפ"ד סק"ב) מג"א (סימן לב ס"ק נז, ריש סימן רפד), ועוד הרבה פוסקים.

ג. לצורך תיקון

בשו"ת הרמ"א (סימן ק סק"י) הביא שרב האי גאון נשאל מי שנשבע לגרש את אשתו אם מחויב לגרשה, והשיב שחייב, וביאר הרמ"א ששלוש בית אינו דוחה איסור דאורייתא, ורק לענין מחיקת השם מצינו שהתורה התירה. והטעם שאיסור של לא תעשו, שממנו לומדים איסור מחיקת השם, לא נאמרה, אלא כאשר עושהו בדרך קלקול, אבל כשהמחיקה היא בדרך תיקון, אין בזה איסור, וכמו שמצינו לגבי ס"ת דאם נפלה טפת דיו על השם מותר לו למחוק בשביל לתקן, ואם כן הכא נמי בשאר תיקונים, ולכן כאשר על ידי המחיקה יהיה בזה תקון של שלום בית, לא חשיב קלקול ומותר, אמנם לענין איסור שבועה לא מצינו שהלאו של לא תשא, הותר לצורך תיקון, ולכן אסור לעבור על האיסור לצורך שלום בית, עכ"ד.

ויעוין גם במשנ"ב (סימן קנד ס"ק יב) שכתב, שנתיצה לצורך מותר, ואין בזה איסור לא תעשו.

ד. הדף כבר ממילא אבוד

בעניננו שאין שום אפשרות ללמוד עם הדף התקוע, כיון שאי אפשר להוציאו בלי לקרעו, נראה שאפשר להקל לקרעו, כי אין זה נחשב ככתבי הקודש, אלא הרי זה נחשב ככתב אבוד, ואין איסור לאבד כתב שממילא כבר אבוד, שאי אפשר ללמוד ממנו.

מתבזין ביותר אם אין אנו מתירים לשורפן, אפשר דזהו בכלל גדול השלום, ומוטב שישרפו מליתנן למרמס תחת רגלים ותשמישי בזיון, ויש ללמד להתנות עליהם בשעת הדפסתן שאינם לשם כתבי קודש, אלא לשם קיבוץ אותיות בלבד.

גם בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סימן לט) דן אם מותר להניח ספרי קודש שנקרעו ובלו, במקום שיקחו אותם למיחזור, ולאחר אריכות דברים, כתב לענין מעשה הוא ברור אצלי כמו שכתבתי, ויש לאסור בחומשים וספרי תנ"ך שבהם נמצאים שמות, וכן סידורים מאלו שמדפיסים בשמות ממש, אבל הספרים שבתורה שבע"פ שהם משניות וגמ' משני התלמודים וכל ספרי רבותינו הראשונים והאחרונים והספרים הנדפסים מחכמי הזמן, ולא שייך שילמדו ויעיינו בהם, ואף ששייך שילמדו בהם לפעמים, אך ברור שלא ילמדו ולא יעיינו בהם, כאיזה דפים שלמים נמי מותר.

ב. כשעדיין לא למדו בו

כתב החפץ חיים (במכתביו מכתב פג) לגבי קריעת דפי גמרא כדי לצלם ממנו, אם עדיין לא נלמד בו פשוט דמותר, דכל זה לא נחשב אלא הזמנה, והזמנה לאו מילתא היא. וכן כתב בדבר יהושע (ח"ג סימן פו), ויסוד זה מבואר גם במשנ"ב (סימן שלד סק"ג), יעו"ש.

סימן ט

קוראים לי דניאל, ובתנ"ך כתוב דְּנִיָּאל, האם להחליף את השם כפי הכתוב בתנ"ך

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אבי קרא לי בברית דניאל, וכשגדלתי הסביר לי, שסיבת הקריאה בגלל שהוא רצה שם המוזכר בתנ"ך, וגם שיש בו שם של ה' בתוכו א-ל, ולכן בחר בשם דניאל.

מאד התחברתי לשם דניאל, ולמדתי הרבה מספר דניאל, אלא ששמתי לב, שבניקוד בנ"ך הניקוד הוא מתחת לאות י' דְּנִיָּאל, ולא מתחת האות א' דְּנִיָּאל.

שאלתי היא, האם מהיום אתחיל לקרוא לעצמי דְּנִיָּאל, וכך גם אבקש מהגבאי שיקרא לי לתורה, או שאשאר עם השם דְּנִיָּאל?

תשובה

כבר כתבו הפוסקים שהשם נשתבש, וכך קוראים כל העולם, ואם כן אין לשנות, כי זה יביא לידי גיחוך עליו.

מקורות ונימוקים

בשו"ת דברי חיים (שמות נשים אות נ' סק"א) כתב, שהשם דניאל הוא השם הכתוב בפסוק, אף דבפסוק הנקודות של הצירי הם תחת היו"ד, ואנו קוראים תחת האלף, והוי שינוי במבטא, מכל מקום הסכימו האחרונים שאין לשנות, ולא חיישינן לשם אחר.

לגבי השם דניאל, הביאו בטיב גיטין (שם עולם שמות אנשים סוף אות ד סק"ו) אותן דניאל שבכתוב הצירי הוא תחת היו"ד, והאל"ף נחה, והעולם משבשין הקריאה וקורים דניאל היו"ד נחה להיות בנקודת חיריק והאל"ף נקודה בצירי כו', מכל מקום הולכים אחר קריאת העולם.

ובשו"ת צמח צדק (אבהע"ז סימן רכג) נשאל לגבי השם בְּתִיָּה, שמקור השם הוא מבית פרעה, ובדברי הימים (א, ד יח) כתוב בְּתִיָּה בֵּת פְּרָעָה. וכן השם מְלָכָה שבתורה כתוב מְלָכָה, ועוד כמה שמות כאלו, וכתב שכן הוא

ואם כן אף שיתכן שהשם האמיתי היו צריך לקרות עם צירי תחת היו"ד, כיון שלמעשה כתבו הפוסקים שהעולם קוראים עם צירי תחת האלף, אין לעשות מעשה משונה, ולקרות עם צירי תחת היו"ד, כי זה עלול להביא לגיחוך.

שאלות קצרות

סימן א

לַתת כֶּסֶף לַיִלָדִים כְּדֵי שִׁכְנִיסוּ לְקוֹפּוֹת הַצְדָקָה

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

נהוג כי יש קופת צדקה בכיתה, והמלמד מבקש מהתלמידים שיביאו מטבעות לתרומה מפעם לפעם, האם זה מנהג נכון, כמובן שבכיתות הקטנות הסכומים נמוכים, אבל בכיתות הגבוהות הסכומים כבר גבוהים יותר?

כמו כן איך על ההורים להתייחס למנהג זה כשהילד מבקש מהם תרומה לקופת הצדקה של הכיתה?

תשובה

לא כדאי להרגיל ילד לכסף, כי כסף הוא מלשון כיסופין, וכל אדם נכסף לזה, וילד עדיין אין לו יצר טוב כדי להבחין בין שלו, לבין של אחר, ולכן כל כסף שיש לו, הוא עלול להשתמש עם זה, וזכור לי בילדותי, שכל ילד שהיה לו קופת 'צדקה' לאסוף כסף, היה לו גם כסף לקנות 'חלקום'. וכל אחד מבין מהיכן היה לו את הכסף.

ומסופר בגמרא בשבת (דף קנו ע"ב) שהחוזים בכוכבים אמרו לאמו של רבי נחמן בר יצחק שבנה יש לו נטיה של גניבה, ועל ידי הכיסוי ראש מנעה זאת ממנו.

לכל ילד יש נטיה של גניבה, ואין לתת לו כסף, כדי שלא להעמידו בנסיון, אמנם אם מדובר בסכומים קטנים מאד, שכהיום אין לילד יצר הרע לכך, אין למנוע זאת ממנו.

סימן ב

לקיים מצות כיבוד אב על ידי שליח

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

במסכת קידושין (דף לא ע"ב) בסוגיא דכיבוד אב ואם איתא איזהו כיבוד מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכניס ומוציא. הסתפקתי האם יש חיוב על הבן לעשות כל זה בעצמו [חוץ מהדין שיש שבשאר מצוות, דמצוה בו יותר מבשלוחו] או שיכול לעשות על ידי שליח.

דאולי אפשר לומר שהתורה הקפידה על התוצאה שיהיה להוריו כל הצטרפותם, וזה אפשר לעשות ע"י שליח, או דילמא עצם עסק הכיבוד ע"י הבן מביא כבוד וניחותא להורים וע"ז קפד רחמנא. וכמו שכתב הרמב"ם (ממרים פ"ו ה"ג) ומוציא ומכניס ומשמשו בשאר דברים שהשמים משמשים בהן את הרב, ולכאורה משמע דס"ל שהבן צריך לעשות זאת בעצמו.

כלומר האם מצוות הכיבוד אב, היא מצוה שיהיה תוצאה שלאבא יהיה מה שמבקש, או שזה מצוה שבגופו, כמו הנחת תפילין, ושאר מצוות, שאין ענין שהמצוה תיעשה, אלא זו מצוה שהאדם שנצטווה יעשה.

ומצאתי בתוס' ר"י הזקן (קידושין שם) שכתב ד"ה מאכיל וז"ל הוא בעצמו, הרי דס"ל דהוי מצוה שבגופו?

תשובה

יעוין בקובץ ווי העמודים (מס' 59 עמוד נה) שהבאנו דעת הרבה פוסקים שמועיל כיבוד אב כשעושה על ידי שליח, יעו"ש כמה ראיות לזה.

ובספר כבוד הורים (פ"ב ס"ה) הביא בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שאם אביו מקפיד שהבן ישמשנו, צריך לשמשו בעצמו ולא לשלוח שליח.

ויתכן שראייתו הוא מדברי תוס' ר"י הזקן, כי אדם שצריך להאכילו, ואינו אוכל בעצמו, מסתבר שמדובר בחולה, ובושתו גדולה, ואם כן מסתבר שהאב רוצה שהוא יאכילו בעצמו, ולא ישלח שליח, ולכן כתב מאכילו הוא בעצמו.

סימן ג

חברותיה הנכריות שרפו את גופתה, האם יקברו את האפר בבית קברות יהודי

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

אשה מסורתית נפטרה בארה"ב לאחר שנים של צער וסבל, וחברותיה שאינם יהודים החליטו נגד דעת ומחאת אביה לשרוף את גופתה, על אף שלא השאירה צוואה על כך, ואביה שמצטער מאד על כך, ומחפש לתקן עוול זה, רוצה להעביר אותה לקבורה בארץ ישראל, בחלקת משפחתו, ולקנות גם לעצמו קבר לידה.

השאלה היא, האם לקבור את האפר בבית הקברות של ישראל, כי אף שעם ישראל קבלו על עצמם שלא לקבור אפר, אבל בעניננו, הרי זו לא היתה בקשתה, אלא חברותיה עשו זאת?

תשובה

בשו"ת אחיעזר (ח"ג סימן עב) כתב, הנני מסופק בזה, אם יש חיוב קבורה על אפר המת, כיון שאין זה המת וכיון דלא נשאר מן המת רק אפרו אפילו למ"ד דאפרו מטמא, מ"מ כיון שאין זה גוף המת מנ"ל שמחויב בקבורתו מן התורה ושיעבור על זה בלא תלין, ומ"מ אם אירע שנשרף המת בודאי דראוי לקבור את האפר בקרקע וגם מצד שהוא אסור בהנאה משום תקלה. הסתפק למה צריך לקבור את האפר, והרי . אולם לאחר שכתב שיש לקבור, כתב, שלמעשה בודאי דראוי לקבור את האפר בקרקע, וגם מצד שהוא אסור בהנאה משום תקלה.

"אבל אין לקבור בבית הקברות של ישראל את השורפים לכתחילה משום שראוי לגדור גדר ולמחות ביד אלה המתנהגים בשריפת מתים למונעם מזה ולכלי לקוברם בבית הקברות של ישראל, שלא יתפשט הדבר אצל אחב"י שזהו באמת עקירה במצות קבורה וביסודות המקובלים אצלנו ובמדינתנו עוד לא פשתה הנגע הזה והעירוני שכבר יצאה לאור בשנת תרס"ח מחברת חיי עולם מהרב דאלטונא קובץ תשובות מגדולי הדור בכל תפוצות ישראל, האוסרים לקבור את האפר בביה"ק של ישראל".

באחיעזר לא סייג את דבריו שתקנה זו נעשתה רק אם המת צוה לשרפו, אלא היא תקנה כללית, שכל הנשרפין אינן נקברים בקברי ישראל, ובפרט שחברותיה שרפו את גופה, ולא בחינם הלך זרזיר אצל העורב וכו'.

סימן ד

לגנוז תמונות וציורים שהילדים מביאים מהגן

לכבוד הרה"ג רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בננו מגיע כל שבוע הביתה ומביא תמונות וציורים שצייר עליהם להמחשת הפרשה, למשל קריעת ים סוף, כלי המשכן וכדו'. יש לציין שאין על התמונות שום פסוק, כל הציור מסתכם בתמונה מצולמת.

שאלתי היא, איך עלינו ההורים להתייחס לדפים אלו, האם אפשר לזרקם לאשפה, או שצריך לגנוז אותם?

תשובה

בכעין שאלה זו דין בשו"ת משנה הלכות (חלק יט סימן רכו) על מי שלומד הלכות טריפות, ויש לו ספר קטן שמכיל ציורים ותמונות מאברי הבהמה וכל חלקיה שנמצאים בהם מיני טרפות, אי יש בספר הזה קדושה שלא לנהוג בו מנהג בזיון, הגם שאין בו דברי תורה, מכל מקום אפשר דהוי ליה כמפרש על הש"ס. [כמובן באופן שאין כיתוב מתחת לכל אבר מדברי חז"ל].

והשיב לכאורה אין בהם שום קדושה, והוי ליה כעין מי שרוצה מסכת גיטין דף ב ע"א, ופותח אטלס לדעת היכן היא עכו, או שלומד מסכת יומא דף לד ע"ב, דכהן גדול ביום הכיפורים לובש בגדים הנדויין, ורוצה לראות על המפה היכן היא אינדיא [הודו] וכיוצא בזה. ומשום כך המפה אינה מקבלת קדושה.

ומיהו נראה לפענ"ד, דהגם דאין זה נקרא בכלל מפרש, מכל מקום אין לנהוג בו מנהג בזיון, מידי דהוי אתשמישי מצוה או תשמישי קדושה, ועיין בספר חסידים (סימן תתצב), החכם נכנס לבית הסופר שכתב בו ספרי הקודש, ראה קולמוסיו מונחים על הקרקע, אמר לו בקולמוס שכתבת בו כתבי הקודש ושם הקודש אל תזלזל אותו, ע"ש. ולפי זה, אפילו אחד כותב חדושי תורה אין לו לזלזל בקולמוסו. על כל פנים הכל לפי הענין, וכל ערום יעשה בדעת.

וכעין זה שמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שהחזו"א כשלמד עירובין עשה לעצמו ציורים דרך לימודו, ולאחר מכן צוה לגנוז את כל הציורים, כי אמנם אין בזה קדושה, אבל כיון שהוה מסייע ללימוד, אין ראוי להשליכם לאשפה.

אנחנו וצאצאנו

ביום שני ו' אדר תש"פ התקיים בר בי רב מאד מרגש על ידי כולל בית דוד, בבית הכנסת הגדול של חולון, במהלך הבר בי רב, הגיעו ילדים מצטיינים מארגון המיוחד 'אנחנו וצאצאנו' ושאלו את מו"ר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א שאלות פסח, וכהכנה ללימוד של מסכת אבות לאחר חג הפסח, ומו"ר שליט"א כדרכו בקודש קיבל אותם בחביבות, וענה להם בפרוטרוט על כל השאלות, אנו מביאים לכם את השאלות, והתשובות באריכות עם המקורות.

יש לציין שהבר בי רב התקיים בצל הידיעות על תחילת מגיפת הקורונה בסין, כאשר עדיין לא חלמו שהנגיף עלול לפגוע גם כאן בארץ ישראל, ובשאר מקומות היהודים, שלצערנו הרב סובלים קשות מהנגיף

אך בעזרת השם בזכות הלימוד של תשב"ר הקב"ה יעזור ונעבור את התקופה הקשה בשל' ובשלווה תוך מנוחת הנפש, ונזכה במהרה לגאולה השלימה ולבנין בית המקדש

שאלה א

ילד השאיר בבית הכנסת חמץ, מי עובר על בל יראה

ילד מאבות ובנים השאיר ביסלי חמץ גמור בבית הכנסת, וכך עבר הפסח. מי עובר על בל יראה? הילד מדרבנן האבא או שכל זמן שלא הגיע הביתה זה שייך לגבאי?

תשובה

בשו"ת אחיעזר (חלק ג סימן פא) הסתפק בענין חמץ של קטן שעבר עליו הפסח, אי שרי בהנאה לפי מה שכתב הרמב"ם אחד שוגג ואחד אונס אסור לאחר הפסח, דדילמא בקטן דלא עבר כלל על בל יראה ובל ימצא אינו אסור לאחר הפסח, יעו"ש.

ומבואר שקטן אינו עובר בבל יראה על חמצו.

וגם אביו אינו עובר כיון שביטלו, ואנן סהדי, שאינו רוצה לזכות בחמץ של בנו.

וגם הגבאי אינו עובר, וכמו שכתב הערוך השלחן (סימן תלג ס"ב) לגבי אם הגבאי מברך על בדיקת בית הכנסת, דזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' (דף ב ע"א ד"ה אור) מה הטעם של בדיקת חמץ, דלרש"י דהטעם הוא שלא יעבור עליו בבל יראה, אין צריך בזה ברכה שהרי אין להם בעלים מיוחדים מי שיעבור בבל יראה והוי לעניין זה כבית של הפקר, ואין לומר דהגיזבר או השמש יעבור בבל יראה דהא יכול לומר איסורא לא ניהא לי דליקני, ועיי"ש דמסיק דלכל הדעות לא על כיוצא בזה היתה תקנת חכמים בבדיקה ולכן השמש לא יברך, וגם כל חמירא אין צריך לומר דהחמץ הזה אין צריך ביטול, ולא מהני ביטול כיון דאינו שלו, אולם במשנ"ב (סימן תלג ס"ק מג) כתב דחייבים לבדוק בתי כנסיות ובתי מדרש, ויכולים לברך על בדיקה זו, אבל אין צריך לבטל אחר הבדיקה לפי שאינם יכולים לבטל ולהפקיר חמץ שאינו שלהם.

ומבואר שהגבאי אינו עובר כיון שהחמץ אינו שלו.

שאלה ב

הילד התכוון לעזור לקשיש, והכל התפזר

אדם מועד לעולם, בחלוקת הירקות לפסח, רצה דוד לעזור לר' משה הקשיש להוריד את העגלה עם הירקות במדרגות, העגלה החליקה והכל התפזר. השאלה היא האם גם בילד שכוונתו היתה לטובה אומרים אדם מועד לעולם?

תשובה

בנתיבות המשפט (סימן רצא ס"ק יד) משמע שהעושה פעולה לטובת חברו, וחבירו ניזוק חייב לשלם, שכתב, אם ילך ראובן לבית שמעון ויקח מעות של שמעון ויקברם בקרקע, ואף שיכוין לטובת שמעון כדי שלא יגנב שלא נעשה עליו גזלן, וישכח באיזה מקום קברו, דודאי חייב ראובן לשלם, דכיון שעשה מעשה בחפץ חברו וע"י מעשיו ניזק חפץ חברו, מזיק גמור הוא.

אמנם בשו"ת מקור חיים (סאנאלוביץ, סימן כט) כתב שפטור גם מדיני אדם, וראה לכך ממה שכתב השו"ע (חו"מ סימן רצב ס"ו) שהמטלטל חבית ממקום למקום ושברה אם טלטלה לצורכה, בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום אחר פטור. ומלשון הסמ"ע משמע שאף אם נשברה בפשיעה פטור, אלמא שאדם שעשה פעולה לטובת חבירו פטור.

אמנם יש לחלק שהשו"ע מיירי בשומר, ועל השומר מוטל לקחתו ממקום התורפה ולהניחה במקום המוצנע, משא"כ אינש דעלמא דיוכל הניזק לטעון מי בקש זאת מידך לעשות לי טובה, אך מהגמ' בבא קמא (דף לג ע"א) ברץ בערב שבת והזיק שפטור, משום שברשות מצוה עבד, והכא נמי כיון שמצוה לעשות טובה לחבירו, לכן נראה שפטור, וכן ראוי להורות, עכ"ד.

אמנם דבריו מחודשים, והביא שם שבתוספות מפורש שלא כדבריו*, וכן פשטות הסוגיא שאדם מועד לעולם, ומשמע שאפילו נתכוון לטובה.

אמנם בעניננו שהוא קטן, לא שייך בזה אדם מועד לעולם.

שאלה ג

הסבא רוצה שהנכד יבא אליו לליל הסדר,

והבן רוצה לקיים מצות "והגדת לבנך"

סבא של מוישי רצה שיבוא אליו לליל הסדר, אך אביו מתלבט, כיון שהוא רוצה לקיים את מצות והגדת לבנך?

ציונים והוספות

א. אמרינן בבבא קמא (דף נו ע"א) המטמין את הקמה מפני האש, וגרם שבעל האש יהיה פטור, המטמין חייב בדיני שמים, והקשו התוס' (ד"ה כסויי כסיתיה) ואם תאמר גלוי וידוע למקום למה נתכוין אם לטובה אם לרעה, ותירצו אפילו במתכוין לטובה שלא ימהר לשרוף, ויוכל להציל בעל הבית בתוך כך, מכל מקום בדיני שמים חייב דאיבעי ליה לאזהורי ולאסוקי אדעתיה שלא יבוא הפסד בכך. ואם כן התם שלא עשה מעשה היזק בידים, אף על פי כן חייבו התוספות לשלם, [אמנם הרא"ה והמאירי (שם הו"ד בשיטה מקובצת) כתבו שאם כוונתו לטובה פטור] כ"ש במזיק בידים שחייב. וכתב במקור חיים שדברי התוס' קשים להולמם, כי למה חייב בדיני שמים, הלא רחמנא ליבא בעי, וא"כ תנעל הדלת בפני עושה טובה, וכן מצינו אצל ראובן שהכתוב פרסמו לשבח, שהתכוון להציל את יוסף מידי האחים. וגם אהרן שעשה את העגל בכל זאת כיון שכוונתו לטובה, לא מצינו בו שום חטא. ויעו"ש איך שפירש את הסוגיא באופן אחר.

תשובה

אילו השאלה היתה שהסבא מבקש שנכדו יבא אליו לליל הסדר, ואביו מבקש שישאר, מסתבר שהיה צריך להשאר, ולא לנסוע משני טעמים:

א. מצד כיבוד אב, כי אדם מחויב לכבד את אביו יותר מאשר את סבו, ולא עוד אלא שהרמ"א (יו"ד סימן רמ סכ"ד) הביא את דעת המהרי"ק שאין אדם חייב בכבוד אביו כלל, אמנם למעשה פסק הרמ"א דחייב בכבודו, אלא שחייב בכבוד אביו יותר.

ב. עיקר מצות 'והגדת', דהיינו סיפור יציאת מצרים, נאמר על הבן, והגדת לבנך, אמנם נאמר גם (שמות י"ב) "למען תספר באזני בן ובן בנך", אך פירש הפנים יפות, לא שהוא יספר לבן בנו, אלא שיזהיר את בנו שימשיך לספר גם לבניו אחריו, והיינו דכתיב בתהלים (עז ו') "למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקומו ויספרו לבניהם", דהיינו שהם יספרו לבניהם.

ובחת"ס (שמות יג ח) כתב על הפסוק 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר', שמצות הגדה היא לבן, ואמר "לאמר", שחלק מההגדה היא שצריך לומר לבן, שכל היציאת מצרים היתה רק בשביל ההגדה לבן, ולכן הוא מספר לו את יציאת מצרים, וכשיגדל גם הוא יספר זאת לבנו, ואז גם מקיים בזה למען תספר באזני בן ובן בנך, שהוא מספר לבנו באופן כזה שבנו יספר לבן בנו, [אמנם בויגד משה (סימן יט אות י) כתב, שמפשיטות הפסוק משמע שיש מצוה גם לספר לבן בנו, ושכן כתב בספר בני יששכר בכמה מקומות, שיש מצוה לספר יציאת מצרים גם לבן הבן].

לאור זאת, לכאורה באופן כזה היה הבן צריך לשמוע בקול האב ולא לנסוע, אבל כשאב אינו מתנגד שיסע, והסבא מאד רוצה שיבא אליו, וזה יעשה לו שמחת יו"ט, אלא שהאבא רוצה לקיים מצות 'והגדת לבנך', נראה שיעשה אבי הבן שליח את סבו שייקים במקומו מצוות 'והגדת לבנך', והרי דעת המנחת חינוך שמועיל שליחות במצות סיפור יציאת מצרים, ואף שאסור לאדם לעשות שליח לאביו, מכל מקום כאן אינו עושה אותו שליחו, אלא אומר לסבא שיספר גם בשבילו, מה שממילא מספר, וממילא שניהם יקיימו מצות סיפור יציאת מצרים. [כל השאלה היתה לפני שנגיף הקורונה יתפשט בארץ, כהיום צריך לשמוע אל הוראות משרד הבריאות, ולפעול על פיהם, שכל אחד ישאר בביתו].

שאלה ד

להקפיד בפסח על כשרות יותר משאר ימות השנה

האם בפסח יש יותר להקפיד על כשרויות ומקומות האכילה, או שאין הבדל?

תשובה

בוודאי שיש להחמיר יותר, כי התורה החמירה על חמץ בחומרא שלא מצינו כדוגמתו בכל התורה, בל יראה ובל ימצא, ולכן הוסיפו חז"ל עוד חומרא על חומרא, וגם עם ישראל הוסיפו עוד חומרות, והכל כי זה רצון התורה.

והטעם שהתורה החמירה בחמץ בבל יראה ובל ימצא, כתב הרדב"ז (ח"ג סימ' נ תקמו) שלא מצינו בכל האיסורין שבתורה שיצטרפו בו כל ג' תנאים הללו רק בחמץ, א. שהוא איסורי הנאה, ב. הוא בכרת, ג. אנשים רגילים בחמץ כל השנה, וכיון שיש בו תנאים אלו, הללו החמירה עליו תורה חומרות אחרות, ובאו חכמים והוסיפו חומרות על חומרות כמו שעשתה התורה. אמנם לבסוף סיים שעדיין לא נחא לו בטעם זה, שהרי גם בעבודה זרה אמרה תורה "ולא ידבק בידך מאומה" וכל המודה בו ככופר בכל התורה כולה, ולא מצינו שהצריכה תורה בה בדיקה וביטול, אלא שבארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מארצנו, אבל בחו"ל אין אנו מצווין לרדוף אחריה, הרי אתה רואה שלא החמירה תורה בעכו"ם כמו בחמץ, הילכך עדיין צריך טעם.

ועל כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות, כי חמץ בפסח רמז ליצר הרע והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו ואפילו כל שהוא לא בטיל, והרי זה אמת ונכון.

שאלה ה

להחמיר בפסח שלא לצורך מוצרים חדשים

כל שנה יוצאים מוצרים חדשים עם כשרויות מהודרות, יש המשתדלים להמנע מלהכניס מוצרים אלו. ילמדנו רבינו האם יש בזה ענין?

תשובה

חמץ החמירו רבנן שאפילו בששים אינו בטל, וכן מצינו שהחמירו שאפילו אם בטלו שמדאורייתא אינו עובר בבל יראה, צריך לבדוק אחרי החמץ שלא בדילי אינשי מיניה, וכיון שראינו את חומרת החמץ, עם ישראל מחמירים על עצמם שאינם קונים דברים המיוצרים במפעלים, רק הנעשים בבית, וזה חומרא טובה, כי אי אפשר לשמור במפעל כמו בבית.

ובמשך חכמה (שמות יב כב) כתב, הנה המתבונן יראה כי במצרים נשתכח מהם גופי תורה שהיו "גוי מקרב גוי" (דברים ה, לד), 'הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה' (מדרש שוחר טוב טו, ה), וכן הפרו ברית מילה (ילקוט דברים תתכח). אמנם את הסייגים והגדרים שמרו ביתרון גדול, כמו שאמרו במכילתא (דפסחא פרשה ה) שלא שינו שמם לא שינו לשונם שלא גילו מסתורין, לא כן בגלות בבל, היו שומרים גופי תורה, אמנם הסייגים והגדרים עברו, שבניהם היו מדברים אשדודית ושינו שמם והתחתנו עם גויי הארצות, כמו שנאמר בעזרא (נחמיה יג, כג - כד). והנה בימי היות ישראל בגולה העיקר הוא הסייגים והגדרים. ולכן הרבה התורה בסייגים גבי פסח וחמץ ב"בל יראה", מפני שעל פי הגדרים והסייגים נגאלו.

שאלה ו

למה נקראת מסכת "אבות" בשם זה

יש מבצע באנחנו וצאצאינו בל"נ להתחיל פרקי אבות אחרי פסח. א. אשמח אם הרב יוכל לומר לי מענין החשיבות של פרקי אבות, ב. איך עושים שגם אחרי שלומדים ניישם את הדברים?

תשובה

אבות מכלל דאיכא תולדות, שעל ידי המשניות האלו, יולידו תולדות רבות באדם, להתנהג כמו שצריך.

וכן שאמרו שאל אביך ויגדך, ובהם יסודות ההנהגה של אבותינו הקדושים.

ובתפארת ישראל (יכין הקדמה לאבות) כתב, כתבו קמאי, דלהכי נקראת מסכת זו אבות, משום דכל המוסרים המובאים בכל ספרי חכמי ישראל ואומות העולם, כולן כלולים במסכת זו למי שמדייק בדבריה היטב. ולכן דבריה הם האבות לדבריהן המרומזים בה.

ולפע"ד נקראת כן, משום דנכבדות מדובר בה איך יכונן האדם הדעות והמדות שלו. והן הן הדרך ארץ שקדם כ"ו דורות לנתינת התורה (כמ"ש ויק"ר צו סייט ופסחים דף ק"ח ע"א). ולא לבד בדרך טבעי כהקדמת סבה לתכלית, כי אם גם בדרך שכל, דהרי משה רבינו ע"ה לא זכה להיות סרסור בין ישראל להקב"ה, רק ע"י מדותיו היקרים. נמצא שהישרות הדעות והמדות הן אבות מולידות שמירת התורה, אשר בה ישלים גופו ונשמתו לשלם חיוביו לאלהים ואדם:

והחיד"א בספרו מראית העין (פתיחה למסכת אבות) כתב, ודרך רמז אפשר דקרא מסכתא זו אבות לעורר לב איש ישראל דחייבים אנחנו לקבל דבריהם כמצות אבות על בנים [וכמה זכו בני יונדב בן רכב על ששמרו מצות אביהם] ולא תימא משנת חסידים היא זו, וכה תאמר לא חסיד אני, להכי אסיק שמא אבות, כלומר הרי אלו מעשה אבות. ובזה תשביל להטיב להדמות לאבותיך.

ועוד דאם תקבל עליך אהניא לך זכות אבות, להיות לך לעזר ומגן לאשר ולקיים.

ועוד רמז כי 'אבות' גימטריא 'קדוש' עם הכולל, דמי שמקיים דבריהם נקרא קדוש. ועוד רמז כי 'אבות' גימטריא 'שפל' עם הכולל, דמי שהוא עניו באמת יהיה נקל לקיים הכל, ויהיה קדוש' גימטריא 'שפל' והוא כמספר אבות.

ובספר חדרי בטן (דרוש לפרשת שמיני) כתב, וטעם שם המסכת אבות, כי הם אבות כל המוסרים, כמ"ש המפרשים, ואפשר להעיר לב שיזכור מהאבות שהיו שלמים בכל זה, וארז"ל (תדבא"ר פ' כה) חייב אדם לומר אימתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב.

לגבי השאלה איך ליישם את הדברים הלכה למעשה, אמנם במסכת אבות יש פרטים רבים, ואת כולם צריכים ליישם, אבל כבר אמרו חז"ל תפסת מרובה לא תפסת.

ולכן העצה היא, בכל פעם שלומדים פרק אחד, צריך למצוא דבר אחד שאפשר ליישם, וכמו שכתב הרמב"ן באגרת לבנו, וְכַאֲשֶׁר תִּקְוֶה מִן הַסֵּפֶר, תִּחְפֹּשׂ בְּאֲשֶׁר לְמִדָּתָא אִם יֵשׁ בּוֹ דָּבָר אֲשֶׁר תּוּכַל לְקַיְמוֹ.

ובכל פרק יש לפחות דבר אחד שקל ליישמו, ולעבוד עליו בשבוע הקרוב שבו למדו את הפרק.

שאלה ז

האם ילד ילמד בשביל פרס, או שזה בכלל עבדים המשמשים על מנת לקבל פרס

במשנה בפרקי אבות פרק א' משנה ג': אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס" אז האם כדאי שאמנע מלקחת את החטיפי והקלפים שמחלקים בסיום הלימוד

תשובה

כתב הרמב"ם (פירוש המשניות סנהדרין פ"י) כשנער צעיר נכנס אצל מחנך ללמוד התורה, מחמת גילו הצעיר וחוסר דעתו לא יבין ערך אותו הטוב, ולא מה שיביא לו מן השלמות. והנה ההכרח מביא את המלמד לזרזו על הלמוד בדבר החביב עליו מחמת גילו הצעיר, ויאמר לו למד ואתן לך אגוזים או תאנים, או אתן לך חתיכת סוכר, ואז ילמד וישתדל לא לעצם הלמוד לפי שאינו יודע לזה ערך, אלא כדי להשיג אותו האוכל. אך כאשר יגדל, צריך ללמדו את התורה לשמה, כדרך שאמר אנטיגנוס איש סוכו להיות כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס.

כלומר אין זה לימוד על מנת לקבל פרס, אלא הפרס שנותנים לקטנים הוא תמריץ כדי שבבוא הזמן ילמד שלא על מנת לקבל פרס..

שאלה ח

ממה צריך להתחיל, תורה מידות דרך ארץ, או כיבוד הורים

המשנה אומרת "אם אין אני לי מי לי", אני מאד רוצה להצליח, אך לא יודע מהיכן להתחיל מלימוד תורה, ממידות, מדרך ארץ, מכיבוד הורים?

תשובה

מתחילים ללמוד משניות מסכת אבות קודם שבועות, כי דרך ארץ קדמה לתורה, ולכן יש להתחיל עם דרך ארץ, וגם כיבוד הורים כלול בזה דרך ארץ, וישלב בזה גם לימוד תורה, ומזה יבא למדות טובות.

שולחן פסח

שאלות ותשובות, פנינים נאים
עובדות והנהגות מגדולי ישראל
על חג הפסח הקרב ובא

בקשה מהלומדים

אם ידוע לך סיפור
בנושא השגחה פרטית,
או לימוד כף זכות,
או בשאר נושאים היכולים להביא חיזוק,
אנא פנה אלינו
ובעזרת השם נפרסמם בקובץ זה
ויהיה לתועלת ולחיזוק עבור הכלל,
ותהיה בכלל מזכי הרבים,
שאין חטא בא על ידם
אפשר לפנות לפקס 03-5011422
או במייל parnasyom@gmail.com

פסח

בליל הסדר אפשר לפעול ישועות גדולות שלא כדרך המבט ולשבור כל דרכי המבט

בליל הסדר בפרט, ובכל ימות השנה אנו מודים ומהללים להקב"ה על הנסים הגדולים שעשה עמנו כשהוציאנו ממצרים, ועל עצם היציאה ממצרים, שאילו לא הוציא אותנו ממצרים, הרי אנו ובנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים.

ולכאורה יש לשאול שהרי אילו משהו הכניסנו לארץ מצרים, והקב"ה הוציא אותנו יש לנו להודות ולהלל על כך, אבל הרי אנו יודעים שהקב"ה הוא שהכניסנו לארץ מצרים, ואם כן וכי לא היה טוב יותר, אילו לא נכנסנו כלל למצרים?

ובאמת כבר נתחבטנו הראשונים על הטעם השעבוד שעם ישראל היו משועבדים בארץ מצרים, ומה היתה הסיבה לכך.

ויש שרוצים לומר שזה תיקון על חטא מכירת יוסף, ואם כן קשה, למה גם שבט אפרים ומנשה ובנימין היו משועבדים, ובפרט ששבט לוי שהיו במכירת יוסף הם לא נשתעבדו כלל?

ויש שרצו לומר שזה עונש על מה שאמר אברהם אבינו במה אדע, וגם זה קשה מאד, וכי על חטא קטן כזה, היו צריכים לעבור גלות קשה ונוראה כזה?

ירידת ישראל למצרים היתה כדי לתקן את שלשת המדות "קנאה תאוה וכבוד"

הגאון רבי אליהו גוטמאכר המכונה הצדיק מגריידיץ ביאר בדרשתו לשבת הגדול שנת תר"א ביאור נפלא בסיבת ירידתנו לארץ מצרים, שבאמת לא היה זה תיקון על חטא מכירת יוסף, כדביארנו, וגם מה שאמרו חז"ל שזה היה עונש על שאמר אברהם אבינו במה אדע, אין זה מדה כנגד מדה, וגם שאין שזה ראו על חטא קטן כזה, להעניש עונש גדול כל כך? [ומה שאמרו חז"ל שזה היה עונש, היינו שאין ראוי להודיע לאדם קודם בא הרעה שהולך לבא עליו רעה, ודי לצרה בשעתה, ורק כשאמר אברהם במה אדע, נענש מדה כנגד מדה, שהקב"ה הודיע

לו את השעבוד מצרים, מדה כנגד מדה שאמר במה אדע, הודיע לו הקב"ה ידוע תדע].

וביאר שסיבת ירידת אבותינו למצרים היתה מוכרחת, מכיון שכשאוכל אדם הראשון מעץ הדעת נכנס שלשת המדות של קנאה תאוה וכבוד, שהם מוציאים את האדם מן העולם, ומי שיש לו שלש מדות אלו, אינו יכול לחיות לעולם, ולאחר שאכל מעץ הדעת, נכנס מדות אלו בתוך כל אחד ואחד, יש יותר ויש פחות, ולכן אין אף אדם בעולם שיכול לחיות לעולם, [יעו"ש באריכות איך נכנסו ג' מדות אלו, ומה היה קורה אילו לא היה אוכלם, שאז לא כולם היו חיים לעולם, אלא רק מי שהיה חי כל ימיו ברוחניות, וגם לאחר שאכל מעץ הדעת, היו ארבעה אנשים שזכו עצמם לגמרי, ומתו רק בעטיו של נחש, כמבואר בבבא בתרא דף יז ע"א].

והקב"ה בחר באברהם אבינו ובזרעו שהם יהיו עם הנבחר, וכדי שיזכו לקבל את התורה היו צריכים לעבור את הזיכוך בשלש מדות אלו, ולכן הקב"ה הורידם דווקא למצרים, כי שם היה מקור הטומאה של שלש מדות מגונות אלו, ושם עברו את הזיכוך של שלש מדות אלו, כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה, ולהפוך לעם הנבחר.

לאחר שעם ישראל ירדו למצרים, עשו המצרים פעולה שעם ישראל לא יוכלו לצאת מארץ מצרים, ובדרך הטבע אכן הם הצליחו בכך, וגם לפי המזל של מצרים ושירי מעלה, לא היו יכולים עם ישראל לצאת ממצרים, אלא שהקב"ה בלילה הזה שבר את כל המזלות של דרך הטבע, וביטל את כל המזלות, והוציאם למעלה מדרך הטבע, ומאז הדבר נתבטל לגמרי, וגם עבדים יכולים לצאת לחירות, אבל לולי הלילה הגדול הזה שהקב"ה שבר את דרך הטבע, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים עד היום כי כך היה צריך להיות לפי דרך הטבע.

וזה מה שאנו מתחילים בגנות בליל הסדר, ומתחילים שאבותינו היו עובדים עובדי עבודה זרה, והיינו שאנו אומרים את הסיבה שירדנו למצרים כי הם היו עובדי עבודה זרה, דהיינו שזה כולל את כל הרעות, כי הכל נכלל בכלל עובדי ע"ז, [יעו"ש באריכות].

פסח מצה ומרור מתקנים מדות אלו

ומשום שכל שורש הירידה למצרים הוא בשביל לתקן שלש מדות מגונות אלו, לכן נצטוינו בג' מצוות, שהם פסח מצה ומרור, שהם מורים על תיקון מדות אלו.

פסח מורה על מדת הקנאה, כי הקנאה באדם אחר, נובעת מזה שאדם מקנא בחבירו, אבל מי שידוע שהקב"ה פסח על בתי בני ישראל, והשגיח על כל אחד בפרטות, אם כן מה יש לאדם לקנא בחבירו, והלא הכל מושגח, ולכן אסור לשבור עצם בקרבן, משום שידוע ש"רקב עצמות קנאה", וזה בא לגלות לנו דעל ידי הפסח באנו למדה זו כי ישארו העצמות שלנו שלימות, ולכן נאכל הפסח על השובע, כי השבע אינו מקנא.

מרור מורה על מדת התאוה, להראות לנו כי כל שתחילתו מר סופו מתוק, ולהיפך מה שתחילתו מתוק סופו מר, וזה מורה על ביטול התאוה, כי מי שהולך אחר תאוותו, גם אם תחילתו מתוק סופו מר.

מצה מורה על הכבוד, כי המצה היא נמוכה, ולא יהיה שום גבהות לפני המקום, ואפילו משהו חמץ אסור בפסח, וכמו שאמרו במשנה באבות מאד מאד הוי שפל רוח.

ואיך באמת עם ישראל יצאו ממצרים בליל שימורים, ובה זכו שיעשות להם נסים אלו שלא כדרך הטבע?

אלא שידוע שמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע, ואם בעולם הזה יש מערכת של חוקים, אם המלך רוצה לעשות איזה נחת רוח לאדם, הרי הוא משנה את החוק, ומאז זה הופך להיות לחוק לכל העולם וכל התושבים מרויחים בזה, וכן הוא הדרך כאשר מלך עובר במדבר והוא צמא למים, הרי שהוא מצווה לעבדיו לחפור באר מים, ומאז כל העוברים נהנים מזה.

ומה עשה הקב"ה עשה את מלחמת המלכים שאברהם אבינו נלחם עמהם בלילה הזה, ואברהם התפלל שינצח אותם, וניצח אותם שלא כדרך הטבע, דהיינו שנשתנו כל המזלות בעבור תפילתו, וכן יצחק אבינו נולד בפסח שזה היה לידה למעלה מדרך הטבע, ומאז זה הפך לחוק, שבלילה הזה אין המזל שולט ואפשר לבטל את כל דרכי הטבע, ולפעול ישועות.

בליל הסדר אפשר להפוך את המזל הרע של האדם

וכתב רבי אליהו במתק לשונו, אם יש לאדם מזל רע באיזה ענין, יהיה בחיי, או בני, או במזוני, או שיש לו מזל רע בגידול ילדים, או שיש לו מזל רע בעסקים, שהיכן שמשקיע המזל מתהפך עליו לרעה, יש לו להתפלל על זה בלילי פסח, כי בלילה הזה כבר נפתח הפתח, שאפשר לשנות את כל המזלות ואת כל דרכי הטבע.

ואף שיש עוד זמני רצון, כגון בראש השנה או ביום הכיפורים, שהם זמני עת רצון, מכל מקום אז צריך לעשות פעולות עבור זה, להתענות ביום הכיפורים, וצריך לזכות גדול, כי אז עדיין לא נשבר המזל והטבע, משא"כ בימי הפסח, אפשר לקיים "ושאבתם מים בששון", שאין צריכים לעינוי רב.

וזה מה שאמר הכתוב (ישעי' מד) "כה אמר ה' בעת רצון עניתך", דהיינו בעת רצון אפשר לפעול, אבל רק עם "עניתך", שצריך להגיע לעינוי הגוף, אבל "ביום ישועה עזרתך" היינו כשכבר נעשה מעיין של ישועה, לא צריכים לשום עינוי, אלא עזרתך.

אם כן נתברר לנו ידיעה גדלה כי הלילה הזה מסוגל להפציר בו בתפילה יותר מיום הכיפורים. אך צריך בשביל זה לעשות כלי, היינו לתקן עצמינו ובפרט בשלש מדות מגונות אלו, של הקנאה והתאווה והכבוד, למען נהיה כלי שלם אשר יכילו עליו מימי הברכה והצלחה.

וסיים שם שאמנם הלילה הזה הוא היותר מסוגל לזה, אבל כל החודש גם מסוגל לזה, וכמו שאמר הקב"ה למשה החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, היינו כל מה שצריך להתחדש ענין חוץ לדרכי הטבע, זה רק אפשרות בחודש הזה יען בו נשבר הטבע, ונעשה מעין הישועה.

האומר את ההגדה בחדווה ובשמחה זוכה להעשות לו נסים

וכן כתב בספר יסוד יוסף (פרק פה) לאחר שהביא את דברי הזוהר הקדוש שהקב"ה וכל פלמיא דיליה מגיעים לסדר של כל אדם מישראל, ושמחים בזה, סיים, הנך רואה גודל השבח של סיפור יציאת מצרים, ע"כ יראה לאומרם במתן בלי מהירות לחטוף כמו שהוא עליו למשא ח"ו, דע לך כי מצות עשה מן התורה על כל ישראל להיות לו לזכרון תמיד כל ימי חייו איזה נס אשר נעשה מאת השי"ת ב"ה בהגיע יום זה, וגם הנס מחויב לספר חסדי השי"ת ב"ה לפניו כמש"ה והגדת לבנך ביום ההוא לאמר ועל זה באת עלינו המצוה של סיפור יציאת מצרים בכל שנה ובכל דור ודור בליל פסח, וכל האומר שבח ויציאת מצרים והסיפור של ההגדה בחדווה ובשמחה בלי שום לב רגז, ובלי עצלות בדמיון משא ח"ו, אלא בכוונת ושמחת הלב, זהו אשר כנפי השכינה פרוסות עליו תמיד להצילו בכל מקומות ובכל דרכים וזוכה להעשות לו נסים.

חיווק האמונה בהשי"ת וקיום שש מצוות התמידיות

בימים טרופים אלו, אם מתבוננים סביבנו בעין קצת יותר מעמיקה, ואין שקועים כל כך בשמיעת חדשות כמה נדבקו, וכמה מתו, ואיך הכל התחיל, אם שסיני אכל עטלף, או שזה תוצרת של לוחמה ביולוגית, אפשר להגיע בקלות לקיום מצוות רבות, שבימים שבשגרה קשה שאנו רדופים אחר חיי היום יום, קשה לעמוד ולהתבונן עליהם.

ונתחיל עם שש מצוות התלויות בלב, שהביאם החינוך, והחרדים, והחיי אדם, ובביאור הלכה (סימן א) כתבם בקיצור, ומצוות אלו חיובם תמיד, ונקראות "שש מצוות התמידיות", כי לא יפסקו מהאדם אפילו רגע אחד, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהם, קיים מצות עשה, ואין קצבה למתן שכר של מצות.

ואם בזמני שיגרה קצת יותר שהאדם רדוף לפרנסתו ולשאר צרכיו, קצת קשה לעמוד ולהזכר במצוות אלו, אך בזמנים אלו קל יותר לקיים מצוות אלו כי צריך להיות עור שלא לראות את השגחת הבורא, וקצת נקשר גם כל מצוה למצבנו שאנו עומדים בה היום.

מצוה א

השגחה אלוקית על כל הנמצא

להאמין שיש אלוה אחד בעולם שהמציא כל הנמצאות, ומחפצו ורצונו היה כל מה שהוא עכשיו, ושהיה ושיהיה לעדי עד, ושהוא הוציאנו ממצרים, ונתן לנו התורה. ולא נחשוב חס ושלום שהיה במקרה, אלא בהשגחה פרטית, כי הוא ברוך הוא משגיח בכל העולמות, וזהו מצות עשה דכתיב (שמות כ ב) "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך כו'", ופירושו תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה המשגיח, שהרי הוצאתיך מארץ מצרים.

מצוה ב

שלא להאמין בכוחות אחרים

שלא נאמין בשום אלקים זולתו, שנאמר (שמות כ ג) "לא יהיה לך אלהים אחרים כו'". ואפילו מודה שהקב"ה שולט בכל העולם, רק שידמה בדעתו שמסר

הנהגת העולם למלאך או לכוכב או לאדם, הרי זה מודה בעכו"ם וכופר בעיקר ובהקב"ה. אלא יאמין שהקב"ה בעצמו ובכבודו משגיח בכל העולמות ואין למלאך וכוכב שום כח לעשות דבר בלתי רצונו, ולכן נקרא אלהי האלהים.

מצוה ג

יחוד השם

ליחדו, שנאמר (דברים ו ד) שמע ישראל כו' ה' אחד, ופירושו שמע ישראל ודע כי ה' שהוא הכל ברצונו והוא אלהינו המשגיח בכל העולמות, הוא ה' אחד בלא שום שיתוף.

שיקבע בנפשו שאמת מה שקבלנו מאבותינו

וכתב בחיי אדם (כלל א ס"ה) וענין אמונה זו בג' מצות אלו, הוא שיקבע בנפשו שהאמת כן הוא ושאי אפשר בחילוף זה בשום פנים..., והאמת מה שקבלנו מאבותינו, כי אדם הראשון ראה בחדוש העולם ומסר למתושלח, והוא לנח, ונח לשם ולאברהם עד משה רבינו ע"ה. וגם במשה רבינו ע"ה לא האמינו בו ישראל מחמת המופתים, אלא מחמת מה שראו בשעת מתן תורה המעמד הגדול והקדוש והנורא אשר ראו כלם עין בעין, יותר מששים רבוא גברים לבד מטף ונשים, כמו שכתוב (דברים ד לה) אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל, ופירושו כי אל הוא לשון חוזק, כמו שנאמר (יחזקאל יז יג) אילי הארץ, ואמר כי ה' הוא כח של כל הכחות, כמו שכתוב (תהילים קלו ב) הודו לאלהי האלהים, רצה לומר לכח של כל הכחות.

ועל ג' מצות אלו ומכללם להאמין ביציאת מצרים, ובכל האותות והמופתים שהראה הקדוש ברוך הוא על ידי משה, ובנתינת התורה שבכתב ושבעל פה, כל אשר בשם ישראל יכונה מחויב למסור גופו למיתה אכזרית, כמו שקדשו שם שמים אלפים ורבבות מישראל, שלא להכחיש חס ושלוש דבר קטן או גדול מתורה שבכתב ותורה שבעל פה שהיא הגמרא הקדושה שהיא הפירוש על תורה שבכתב כפי שקיבל משה רבינו עליו השלום בהר סיני הפירוש הזה מפי הקדוש ברוך הוא ומסר ליהושע, וכן דור אחר דור, וכן אנחנו מקבלים עלינו ועל זרעינו ודורותינו למסור גופינו למיתה על אמונה בלא שום פקפוק, ונפשנו ורוחנו ונשמתנו יעלו לשמים למקום מחצבם.

בשנה זו קל יותר להחדיר את האמונה

בזמנים רגילים כאשר עולם כמנהגו נוהג, זה עבודה עצמית להחדיר בנו את האמונה התמימה שאבותינו התהלכו בה בתמימות, שכל מה שקורה בעולם, מדבר הקטן ביותר, ועד לדבר הגדול ביותר, הכל היא בהשגחה פרטית, והכל מאתו יתברך שמו, וכל פרנסת האדם, הכל מגזירת עליון, וכל ההשתדלות שאדם יעשה, לא יוסיף לו פרוטה אחת יותר ממה שנגזר עליו, וההשתדלות היא מס שגזר הקב"ה על הבריאיה.

אמנם כעת כשהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, והפך סדרי עולם, ובפרט קודם חודש ניסן, כאשר אנו לפני סיפור יציאת מצרים, שזה היה עיקר המטרה בעשרה מכות שנתן הקב"ה למצרים, להראות לישראל ולכל העולם כולו, שהקב"ה הוא השליט היחיד, בעליונים ובתחתונים, וכמו שכתב בשו"ע (או"ח סימן כה ס"ה) שיש לכוון בהנחת תפילין, שמוזכר שם יציאת מצרים, 'אשר לו הכח והממשלה בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו'. כעת אנו רואים זאת בחוש, ואין צריך בשביל זה, להיות מאמין גדול, רואים בחוש איך שהקב"ה מנהיג את העולם, והופך סדרי בראשית.

אנו נמצאים כעת בזמן מיוחד מאד, כמובן שאין אנו יודעים בדיוק מה היא תוכנית של הקב"ה, ומה היא המטרה, אבל דבר אחד אנו יודעים, שאנו נמצאים באמצע מגילה, ואנו צריכים להחזיק חזק, שבהכתב המגילה נוכל להצביע עליו, שלא היינו מאלו שנהנו מסעודתו של אותו רשע, או שאמרו למרדכי תשתחוה להמן, כדי שלא להרגיזו, אלא אנו נהיה מאלו, שהשתתפו בשיעור של מרדכי בהלכות קמיצה, ונוכל לומר עליו, שהלכות קמיצה שלנו הביאה את הגאולה השלימה.

איך מקיימים בזמן הזה המצוה שלא לעבוד אלוהים אחרים

ולכאורה יש להקשות, שתי המצוות התמידיות של אמונה בה', ויחוד ה', אנו מבינים שזה תפקיד שלנו בעולם, לעבוד על עצמנו, להאמין בהקב"ה שהכל מאתו יתברך, והוא שולט בעליונים ובתחתונים, אבל המצוה התמידית השניה, של 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', והרי מבואר ביומא (דף סט ע"ב) בתחילת בית שני, בטלו את היצר הרע של עבודה זרה. ואם כן מה היא המצוה התמידית השניה איך אנו יכולים לקיימה כעת, והרי אין אחד שמאמין באל אחר זולתי הקב"ה, אמנם יש טפשים, שאינם מאמינים ח"ו, אבל רובם ככולם אינם עובדים עבודה זרה, ועל מה אנו מוזהרים כהיום שלא לעבוד עבודה זרה?

החושב שיש עוד כח בעולם שיכול להושיע אותו, הרי הוא עובד ל'אל אחר'

אמנם התשובה היא פשוטה, שגם בדורנו אנו, אנו עדיין עובדים ל'אל אחר', אמנם לא בבחינת היצרא דעבודה זרה שהיה בזמן בית המקדש הראשון, אבל באופנים אחרים, ונבאר את הדברים:

'אל' הוא מלשון כח, והיחיד שנקרא 'אל', הוא רק הקב"ה, כי הוא בעל הכוחות כולם, ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, אבל אדם שנחלה, אפילו מחלה פשוטה כגון שכואב לו הראש, והולך לרופא לבקש אקמול, ויודע שאקמול יעביר לו את הכאב ראש, ואינו אומר פרק תהלים ומבקש מהקב"ה שירפאהו, הרי הוא מאמין בכח אקמול, ושוכח מהקב"ה. אמנם יש ללכת לרופא, ויש לקחת אקמול, וכמו שאמר החפץ חיים, שכהיום בזמן הזה שהקב"ה המציא את התרופות, יש לקחתם, אבל צריך גם לזכור שהקב"ה הוא בעל הכוחות של המחלות, והוא שמעבירו ממנו, ולכן יש לאדם דבר ראשון לפנות להקב"ה ורק אח"כ לפנות לרופא, וכל שכן כשנחלה במחלה גדולה, צריך קודם כל לבקש מהקב"ה, ורק אחר כך ללכת לרופא, ולבקש מהקב"ה שכיון שנתן רשות לרופא לרפאות, יעשה אותו שליח טוב כדי לרפאותו.

ומי שאינו עושה כן, הרי הוא ח"ו מאמין בכח אחר היינו ב'אל אחר', שהוא מאמין שיש כח ברופא לרפאותו, נוסף על כוחו של הקב"ה.

וכך הוא גם בפרנסה, כאשר האדם חושב שעל ידי עבודתו באיזה משרה יקבל משכורת גבוהה, ושוכח שהקב"ה הוא הזן ומפרנס, ומתרפס לפני בעל הבית, ושוכח שיש הקב"ה והבעל הבית הוא רק השליח של הקב"ה, הרי הוא מאמין ל"ע שיש עוד כח בעולם, שיכול להביא לו פרנסה, והאדם צריך להאמין שהקב"ה הוא הזן ומפרנס לכל, אלא שצוה הקב"ה לעשות השתדלות, והבעל הבית הוא רק האמצעי, שממלא את רצון הבורא, והוא הצינור שדרכו משפיע הקב"ה שפע אליו, וכך בשאר הענינים, שממלא את כל העולם כולו. [וראה בחובת הלבבות שער יחוד המעשה (פ"ד) שהעובד את השם יתברך ואינו מאמין בו בכל לבבו גרוע יותר מעובד עבודת אלילים מארבע סיבות].

ובפרט לאלו שמחזיקים את המכשירים הטמאים [בלא אישור מרב], ותירוצם בפיהם, שהם צריכים זאת לצורך פרנסה, אפילו אם הם באמת אינם רואים שום מראה איסור [אשרי המאמין], הרי נוסף על האיסור שהם מכניסים עצמם לנסיגות גדולים, הרי עובדים עבודה זרה בגילוי, כי הרי ברי לכל בר דעת שהקב"ה שונא מכשירים טמאים אלו, כמו שכתוב בגמרא (סנהדרין דף קו ע"א) 'אלוהיהם של

אלו שונא זמה, והם מדמים בעצמם שהקב"ה אינו יכול לפרנסם דרך היתר, ורק דרך המכשיר הטמא, הם יכולים להתפרנס, נמצא שהמחזיק מכשיר טמא, לצורך פרנסתו, נוסף על איסור של גילוי עריות, הוא עובר גם על איסור עבודה זרה.

אמנם זוהי עבודה גדולה וקשה להחדיר בליבנו בכל עת ובכל רגע, שהכל מאתו יתברך שמו, ואין שום כח אחר בעולם, אבל בשביל זה אנו יהודים ומאמינים בני מאמינים, ומניחים תפילין בכל יום, וכן כל המצוות נתנו לצורך זה, כדי להחדיר בלבנו שהכל הוא מאתו יתברך שמו, ואין שום כח אחר בעולם זולתו יתברך שמו.

הרי המציאות היא שהפרנסה מגיעה מעבודה

ואם נשאל הרי רואים במציאות שעל ידי העבודה יש פרנסה, ואדם שהולך לרופא, ונותן לו תרופה מתרפא, התשובה היא, שבדיוק זה נקרא 'הסתר פנים', שפני הקב"ה ועזרתו הוא בהסתר, ואין רואים שום גילוי שכינה, ומאידך ליצר הרע יש היום כח גדול בעולם.

אך שאלה זו לא נתחדשה כעת, אלא כבר נשאלה בגמרא (עבודה זרה דף נה ע"א) אמר לו זונין לרבי עקיבא לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא, והא קחזינן גברי דאזלי כי מתברי [אנשים הולכים עם אברים שבורים] ואתו כי מצמדי [וחוזרים משם עם אברים שלמים] אמר לו, יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם, משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני, ולא תצאו אלא ביום פלוני, ובשעה פלונית, ועל ידי פלוני, ועל ידי סם פלוני, כיון שהגיע זמנן לצאת, הלך זה לבית עבודת כוכבים, ושם נתרפא, והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב 'וחלים רעים ונאמנים', רעים בשליחותן, ונאמנים בשבועתן, א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באתרין, דכי מצטרין עלמא למטרא מתחזי להו בחלמא, ואמר להו שחטו לי גברא, ואייתי מטרא, שחטו לה גברא ואתי מטרא, השיב לו שזה מה שנאמר בתורה 'אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים', שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם, והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'אם ללצים הוא יליץ, ולענוים יתן חן' בא לטמא פותחין לו, בא לטהר מסייעין אותו.

והגדיר זאת הגר"ש פינקוס זצ"ל, שהדברים דומים לאדם המחלק צ'קים לעניים, וכולם כיבדו את העשיר, בא אדם אחד וקנא בו, ורצה שגם אותו יכבדו, אבל אין לו כסף, מה עשה הלך והכניס את כל הצ'קים של הגביר לתוך מעטפות שלו, וחתם את שמו על המעטפה, וכך כולם כיבדו אותו, כך גם היצר הרע, הקב"ה הוא הכח של כל העולם, והוא מחלק צ'קים ישועות לכל העולם, ומפרנס מביצי כינים ועד קרני ראמים, וליצר הרע, אין לו שום כח, אלא הקב"ה נתן לו רשות

להכניס את הצ'ק [הישועה] למעטפה שלו, כדי להראות כאילו שהישועה מגיעה דרך הרופא, או דרך הבעל הבית שנותן לו את המשכורת, כדי שישאר בחירה.

התיקון בעולם היא על ידי 'וקוץ' ודרדר תצמיח לך'

כל הבלבול בזה נוצר כתוצאה מחטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, ואז נתערבב הטוב והרע, ומאז עבודתנו, היא לבחור בטוב ולמאוס ברע, ועיקר העבודה היא לידע שכל הכוחות שיש בעולם הכל מאתו יתברך. שלולא חטא אדם הראשון היה ברור בכל העולם ש'ה' אחד, ולאחר חטאו, נוצר מצב שאפשר לטעות שיש עוד כח, והוא הנקרא 'אל אחר'. וההבדל בין 'ה' אחד ל'אל אחר', הוא בקוצו של הדל"ת. [אחד-אחר, האותיות שוות, ורק הקוץ של הדלת מימין, הוא משנה את המילה מאחד לאחד].

וכתבו הבני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר ב - שקל הקודש דרוש ח) והבן איש חי, ועוד הרבה מהספרים הקדושים, שדבר זה מרומז בתורה במה שאמר הקב"ה לאדם הראשון, 'וקוץ ודרדר תצמיח לך', שעל ידי החטא שלך נתערבב הר' והד' ובמקום ד', שמורה על ה' אחד, נהיה "דרדר", ויש בעולם גם אפשרות של הסתר הנראה כאל אחר, וכעת היא עבודתך, להצמיח את הקוץ על הר' של אחר 'אל אחר', ולעשות ממנו ד', שיהפך ל'ה' אחד, כלומר שתצמיח קוץ על הר' ותהפכנו לד', וכן הוא מרומז בתיבת 'קוץ', שההפרש במספר בין ר' לד' הוא 'קוץ', כי ר' גימטריא 200, וד' הוא 4, וההפרש ביניהם הוא 196, כמנין קו"ץ.

כמו כן הד' של 'אחד', בפסוק 'שמע ישראל', היא גדולה, וכן הר' בפסוק 'אל אחר' (שמות לד יד), הוא גדולה, להודיע לנו, שזו עבודה גדולה, שלא להחליף את הדל"ת והרי"ש, וכשקבלו ישראל את התורה, חזרו למדרגת אדם הראשון קודם החטא, אך כשחטאו בעגל, חזרו למדרגתו שלאחר החטא, וזה מה שאמר הקב"ה למשה, 'לך רד', ופירש רש"י רד מגדולתך, וביאר הגר"א (בונה ירושלים), שהקב"ה אמר לו למשה, כלום לא עשית את הר' והד' גדולים, אלא כדי להראות לנו, שאם מהפכים את האותיות, הרי זה חורבן העולם, וכעת שחטאו ישראל בעגל, ר"ד מגדולתך, הר' והד' אבדו מגדולתם.

ובספר תורי זהב (שיר השירים על הפסוק אל תראוני בהג"ה) הוסיף שזה גם מה שיצחק בירך את עשו, 'והיה כאשר תריד, ופרקת עולו מעל צווארך', ש'תריד' ראשי תיבות, תחת רי"ש יעשה דל"ת, ויצחק אמר לעשו, כאשר תאמין רק באל אחד, ותעשה מהרי"ש דל"ת, אז תוכל לפרוק עולו מעל צווארך.

ומוסיף הבן איש חי (אדרת אליהו פרשת האזינו) בפירוש הפסוק 'זכר ימות עולם', בינו שנות דר ודר', 'זכור ימות עולם', מה שעשה אדם הראשון, 'בינו שנות דר

ודר', היינו אין מטרתו רק שתזכרו, אלא רק שעל ידי הזכירה, 'בינו' תבינו, 'שנות', וגם תשנו, את ה'דר ודר' את הרי"ש לדל"ת, שנהפך בעקבות חטאו של האדם הראשון, ותדעו שכל הכוחות הוא מהקב"ה. וכעין זה כתב בשל"ה הק' (פסחים מצה עשירה דרוש ששי) שזה מה שכתוב (דברים לב כ)

'כי דר תהפוכות המה', שמהפכים ד' בר', ור' בד'.

כמו כן זה גם מרומז בתורה 'זה שמי לעלם, וזה זכרי לדר דר', דהיינו שצריך לזכור תמיד את השם יתברך לעשות מהרי"ש דל"ת. וכך הוא גם כוונת הפסוק 'ימלוך ה' לעולם אלוקיך ציון לדר ודר הללויה', שלעתיד לבא, כשהקב"ה ימלוך על כל העולם, יהיה הכל בבחינת לדר ודר. שהד' והר' יהיו כל אחד במקומם.

וכעת גם נבין את המאמר של הגמרא במכות (דף כד ע"א), בא חבקוק והעמידן על אחת, 'וצדיק באמונתו יחיה', צדי"ק [204] הוא בגימטריא רי"ש ודל"ת, 'צדיק', היינו כשתדע להבחין בין הרי"ש והדל"ת על ידי האמונה, אז יחיה, יהיה לך חיות בעולם הזה, ובעולם הבא, ובא חבקוק לומר, שזה העיקר עבודת האדם בזמן הזה, והאדם המאמין בזה הרי הוא ממלא את תפקידו בעולם.

'צום קול וממון', בגימטריא 'דרדר'

בתיבות אלו של ד' ור', מרומז גם העצה איך להתגבר על היצר הרע, ולחזור בתשובה, שהנה ידוע שיש ג' דרכי תשובה, תשובה, תפילה, צדקה, ושלושתם רמוזים בצום, קול, ממון, שכל אחד מהם בגימטריא 136, ושלושתם יחד בגימטריא 408, וכבר כתב החיד"א (נחל קדומים פרשת אחרי) שדורשי רשימות דרשו על כך את הפסוק ב'זאת יבא אהרן אל הקודש', ב'זאת' בשלושה דברים אלו, שהם גימטריא של 'זאת'.

גם 'דרדר' בגימטריא 408, כמנין זה, שתיקון הדל"ת והרי"ש יעשה על ידי שלושה דברים אלו, ואז גם יקוים בנו ת'מחה א'ת ז'כר עמלק, ר"ת זאת, שעל ידי דברים אלו של צום קול וממון, שהם בגימטריא זאת, זוכים לתיקון של מחיקת עמלק, שעמלק בגימטריא של 'אל אחר'.

הקב"ה נפרע רק על ידי דברים קלים

כעת נראה איך זה מתקשר לזמננו שאנו מתמודדים עם נגיף הקורונה.

נאמר במדרש (במדבר רבה פרשת קרח יח כב) לאחר שטיטוס הרשע, הרס את בית המקדש, וחירף וגידף כלפי מעלה, כשחזר דרך הים, היה הים הולך וסוער, אמר

אלהיהם של אלו אין גבורתו אלא בים, אם הוא רוצה יעלה ליבשה ונראה מי נוצח, א"ל הקדוש ברוך הוא רשע בן רשע בריה פחותה קלה שבבריותי אני משליח בך לבערך מן העולם, נכנס יתוש בחוטמו ומת במיתה משונה..., שכן דרכו של הקדוש ברוך הוא לעשות שליחותו ע"י דברים קלים, לכל המתגאין עליו שלח להם בריה קלה להפרע מהם, להודיעך שאין גבורתן ממש, ולעיתיד לבוא עתיד הקדוש ברוך הוא ליפרע מן האומות ע"י דברים קלים, שנאמר (ישעיה ז) והיה ביום ההוא ישרוק ה' לזבוב אשר בקצה יאורי מצרים ולדבורה אשר בארץ אשור.

כלומר ככל שהדבר קטן יותר, כך הקב"ה מראה בזה יותר את גדולתו, אין שמעצמות כלכליות ענקיות מתרסקות, על ידי נגיף שאין רואים אותו אלא במיקרוסקופ.

הזבוב שהוא עמלק, מנסה להטעותינו בין אחד לאחר

והנה נאמר במסכת סוטה (דף כ ע"א) שרבי מאיר היה סופר, ואמר לו רבי ישמעאל, בני הוי זהיר שמלאכתך מלאכת שמים היא שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מחריב את כל העולם כולו, אמרתי לו דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו וקנקנתום שמו, וביארה הגמרא כוונתו, שרבי מאיר אמר לו, לא מבעיא בחסירות ויתירות דבקי אנא, אלא אני מטיל קנקנתום לתוך הדיו שלא יבא זבוב, וישב על התג של הד' [של אחד] ויהפכו לר' [אחר].

ולכאורה קשה, שהרי יש עוד אותיות שזבוב יכול למחוק, וגם למה דווקא נקט זבוב, וביאר בספר עטרת ישועה (פרשת בשלח סי' יד) שיש כאן מאמר עמוק, שעמלק הוא 'זבוב', וכמבואר בבעל הטורים (שמות יז יד) 'זכרון בספר ושים באזני'. ר"ת זבוב. שרץ אחר דמן של ישראל כזבוב (פסיקתא דר"כ פרשה ג). ומטרת עמלק בעולם, להפוך את הד' של אחד לר', ['עמלק' [240] בגימטריא 'אל אחר' [240], שכל מטרת עמלק בעולם, הוא להראות שכאילו יש עוד כח בעולם, ולכן כתוב בתורה, 'מלחמה לה' בעמלק מדר דר', דהיינו שהמלחמה בעמלק, להחזיר את הר' מאחר, ולהפכו לד']. וזה שאמר שהזבוב היינו עמלק, לא יוכל להפוך אצלי את הד' לר', ורבי ישמעאל אמר זאת דווקא לרבי מאיר, כדי שיזהר מרבו אלישע בן אבוא הנקרא 'אחר', שהפך את הד' לר', ורבי מאיר ענה לו שהוא נזהר לקבל ממנו רק את הדברים הטובים, ולא את האחר.

כעת כשהעולם מתחיל להגיע לתיקון השלם, הקב"ה שולח דברים קלים, שהמדרש קוראו זבוב, והמטרה של אותו זבוב, להכריח מלבנו את זכר עמלק, כלומר שנזכור שאנו עובדים ה' אחד, ולהתנתק מאל אחר.

כשגלתה ישיבת מיר לשנחאי ביפן, דרש שם הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל, ע"פ מש"כ במדרש תנחומא פרשת וישב, מעשה באנטונינוס קיסר שבא לקיסריה, וביקש מרבינו הקדוש שיבא לפניו, ובא לפניו עם בנו רבי שמעון, ותלמידו רבי חייא.

רבי שמעון ברבי היתה לו זו פעם ראשונה שבא לקיסריה שהיתה עיר רומאית, רבי שמעון ראה גויים שמנים וגבוהים, וראש הגוי הלגיון היה גבוה עד הכותר העליון של עמוד גבוה, אמר רבי שמעון ברבי לרבי חייא, ראה כמה פטומים עגלים של עשו... [הכוונה לגויים הרומאים צאצאיו של עשו].

אמר לו רבי חייא לרבי שמעון, בא עמי לשוק בקיסריה, ראה סל של ענבים ותאנים ועליהם היו הרבה זבובים, ואמר לו זבובים הללו והלגיון של הרומאים שוים.

כשחזרו לרבי, סיפר רבי שמעון לאביו מה שאמר לו רבי חייא, אמר רבי, כך נתן רבי חייא הבבלי כח באותו לגיון, שהשוהו לזבוב, הרי אותם לגיונים אינם ספונים לכולם, אבל הזבוב, הקב"ה עושה שליחותו בהם, כדכתיב 'והיה ביום ההוא ישרוק ה' לזבוב', שילך בשליחותו.

והקשה רבי יחזקאל, וכי אותו גוי שמן אינו שליח של הקב"ה, הרי בכל הקב"ה עושה שליחותו? ומדוע הוא גרוע מאותו זבוב?

ותירץ רבי חאצקל, הן הזבוב והן הגוי עושים שליחותו של הקב"ה, אלא שהגוי לוקח את הכבוד לעצמו, כשהקב"ה עושה שליחותו ע"י גוי, קשה להתפעל מגדולת ה', כי הגוי מבלבל אותנו שהוא עשה, וכוחו ועוצם ידי עשתה זה, אבל זבוב מעולם לא לקח קרדיט לעצמו, עד היום אין אנו יודעים מה היה שמו של אותו זבוב שנכנס לכוסו של שר המשקים, שבזכותו נתגלגל שיוסף עלה למלוכה ואבותינו ירדו למצרים, כשהקב"ה עושה שליחותו ע"י זבוב, יש התגלות מציאות ה', משא"כ כשעושה שליחותו דרך לגיון רומי, קשה מאד לקבל פני שכינה שם. והוסיף רבי יחזקאל, כמה שהזבוב יותר קטן, כך יותר מתגלה גדולת הבורא.

ויש להוסיף בדרך רמז, כי 'השם אחד' [368] בגימטריא קורונה [367] בתוספת 1 דהיינו שזוכרים שגם הקורונה מגיעה מהאחד יחיד ומיוחד, אלופו של עולם].

האדם המאמין הוא האדם המאושר ביותר בעולם

יש לציין שהאדם המאמין בהקב"ה בכל לבו, ויודע שהכל מאתו יתברך, הרי הוא האדם המאושר בעולם, אמנם להגיע למדריגה זו, היא עבודה גדולה, אבל לפחות יש לשאוף להגיע לשם, ומי שכבר מגיע למדריגה זו, הרי הוא האדם

המאוסר בעולם, ועל דרך משל אם רץ לאוטובוס ואיחרו, אינו כועס ואינו מצטער, כי הוא יודע שהכל מתוכנן מאתו יתברך שמו, וכן אם מישהו הקניטו, או הכעיסו, אינו כועס ומקבל הכל באהבה, כי הקב"ה אמר לו קלל, ואז אינו נכשל בכעס ובלשון הרע ובשנאת חנם, כי הוא יודע שהקב"ה תכנן את כל העולם הכל לטובתו, והכל מה שקורה עמו הוא חלק מתכנית גדולה, שכבר תוכנן מששת ימי בראשית, והוא רק בורג קטן בכל העולם, [אמנם הוא בורג חשוב, שהרי הוא חלק מהתכנון של העולם, ובלעדיו העולם אינו מתקיים, כי לא היה צורך בו, לא היה נולד, והעולם דומה למכונה ענקית, שגם אם חסר שם בורג קטן כל המכונה מושבתת], ואז האדם הוא מסתובב מאוסר, ויודע שהכל הוא לפי התכנית, וזה מה שאמר הכתוב (קהלת ז כט) 'אשר עשה האלקים את האדם ישר, והמה בקשו חשבונות רבים', כי הקב"ה ברא את האדם עם חשבון מדויק, כיצד יראה כל חייו, והכל עם תכנון מדויק, ואז היה האדם המאוסר בחייו, והאדם על כל דבר עושה חשבונות רבים, זה קרה לי בגללו, ובדבר הזה ההוא אשם, והורס לו את חייו בידיים.

וזה גם מרומז בפסוק שהוא מעיקרי העבודה של האדם בעולם הזה, 'בְּכָל דְּרָכָיִךְ דָּעָהוּ, וְהוּא יִישֹׁר אֶרְחוֹתַיִךְ' (משלי ג ו) שהאדם שבכל דרכיו זוכר מהקב"ה, ויודע שהקב"ה הוא מנהיגו בכל מה שקורה עמו, אז דרך זו, מיישר אורחותיו, וכל אורחותיו הם בצורה ישרה, והוא גם מאוסר.

הזמן של ליל הסדר הוא המסוגל ביותר להחדיר את האמונה

בזמנים אלו כשאנו עומדים בהכנות לפסח, שהוא חג האמונה, זה הזמן להתחיל להחדיר לעצמנו ולילדנו את סוד האמונה, שהכל מאתו יתברך, ושהכל מכוחו, ואין שום כח בעולם כלל, ובזכות זה נזכה למגר את עמלק [אל אחר] ונזכה לגאולה השלימה.

ובפרט בליל הסדר שהוא הזמן המסוגל לכך, וכמו ששמענו ממורינו ורבינו ראש הכולל שליט"א בשם אחד מחכמי הדור, שלכן כתוב 'למען תספר באזני בנך', שלכאורה המלה 'באזני' מיותרת, שהרי בוודאי אם מספר הכוונה שיכנס לאזניים, אלא שבכל השנה המספר לבניו על אמונה, זה יכול לעבור לבנו ליד האוזניים ולא יפנים כלל את גודל האמונה, ואם כבר יכנס לתוך האוזן, יכול לצאת מהאוזן השניה, אבל בליל הסדר, זה זמן גדול המסוגל, שכל מה שתחדיר לבנך מהאמונה, יכנס באזניו, וישארו אצלו לנצח.

ויש לרמז לזה, שלכן נקרא הלילה הזה 'ליל הסדר', שהוא הלילה שבו יכול האדם לזכות ולעשות לעצמו ולבניו סדר בין הדל"ת והר"ש, שלא להפכם [ויש אומרים סד"ר ר"ת סוד דל"ת, רי"ש].

מצוה ד

אהבת השם

לאהוב המקום ברוך הוא, שנאמר (דברים ו ה) ואהבת את ה' כו'. וענין אהבה זו, שישים האדם כל מחשבתו וכל מגמתו לאהבת הש"י, ויעריך בלבו כי כל התענוגים שיש בעולם מעושר ובנים וכבוד, הכל כאין אפס ותוהו נגד אהבתו יתברך. "ואהבת את ה' אלוקיך" כיצד מגיעים לידי אהבת ה', נאמרו בזה שני דרכים.

רש"י (דברים ו ו) כתב "והיו הדברים האלה", מהו האהבה, והיו הדברים האלה, שמתוך כך [שאתה לומד תורה] אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרכיו. [וכן כתב בביאור הלכה: וכיצד יגיע האדם לאהבה זו, הוא על ידי התורה, כמו שכתוב ואהבת כו' ואחר זה אמר והיו הדברים האלה כו', שעל ידי התבוננות בתורה תתישב האהבה בלבו. והקובע מחשבתו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים, רק להתענג ולהשיג כבוד, ביטל עשה זו, וענשו גדול].

הרמב"ם (יסודי התורה פ"ב ה"ב) כתב דרך נוספת, "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאווה תאוה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד "צמאה נפשי לאלהים לאל חי".

ואמר בעל השביבי אש, מכיון שבכל יום יש מצוה לאדם להכניס בלבו אהבת ה', וכמו שכתב במשנה ברורה (סימן כה ס"ק יג) בשם ספר חרדים, כשאומר ואהבת את ד' וגו' יראה להכניס אהבת הש"י בלבו, שלא יהיה כדובר שקר ח"ו.

ויש שני דרכים לכך, דרך הרמב"ם התבוננות בבריאה הנפלאה, ודרך רש"י על ידי לימוד התורה.

לכן תקנו חז"ל שתי ברכות קודם קריאת שמע, ברכה הראשונה ברכת יוצר אור, על הבריאה הנפלאה שברא ה', וברכה שניה, ברכת אהבה רבה על התורה, ועל ידי התבוננות בשתי הברכות, אפשר להגיע לאהבת ה'.

ויתכן שגם שתי אהבות אלו, שתי סוגי האהבות שאדם חייב לאהוב את הקב"ה, וכמו שכתב בפלא יועץ (ערך אהבה להקב"ה) כתב שיש שני מיני אהבה להקב"ה.

א. אהבה מחמת עצמו - כי הדרך לאדם לאהוב מי שעושה לו טובות, וכל שכן אם היא הנאה מרובה. וכל שכן אם נותן לו כל פרנסתו ודי מחסורו וגומל עמו חסדים טובים. אמור יאמר במה אשלם לאיש הלזה אשר עשה עמי חסד ומתנת חנם, אלו אחיה אלף שנים לא אוכל שלם תודות לו, אם ישלחני למרחקים בחצי הלילה אני חייב לשמוע בקולו לא אוכל להשיב פניו ריקם כי הרבה אני חייב לו.

ואם חבירו הצילו מאיזה חולי או כאב גדול או מאיזה מום כבד וחסרון אבר יגדל אהבתו אליו. ואם הצילו ממות לחיים יגדל אהבתו יותר ויותר, וכזאת וכזאת כמה מדרגות יש לאהבה גבוה מעל גבוה, ועל אחת כמה וכמה אהבה כפולה ומכופלת ראוי לאהוב את הבורא אשר כל הטובות שבעולם, הן הבאות בידי שמים הן הבאות בידי אדם, כולם הם ממנו יתברך, כי הוא הנותן בלב ברואיו להטיב אלו עם אלו והרבה שלוחים למקום...

וכל הטובות האלו הכל המה נגד טובת הנפש אשר היא טובה גדולה באמת, אין ערוך אליה, על זאת ישמח ישראל בעושי אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו, וקדשנו במצותיו, ובחר בנו לשרתו ולברך בשמו, אשר באמצעות דברים אלו נזכה ונחיה ונירש טובה וברכה לחיי העולם הבא, אשר היא טובה גדולה, עד שאמרו יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה. יעו"ש באריכות.

וכל שכן כעת כשכל העולם עומד ורוגש, שאנו צריכים לאהוב את בורא עולם, שהוא שומר עלינו מכל משמר, והכל נעשה בשביל ישראל, להיטיב להם, למרות שאין אנו יודעים בדיוק מה המטרה, אבל דבר אחד אנו יודעים הכל לטובה, והכל לטובת ישראל.

ואהבה זו מגיעה לאדם לפי שיטת הרמב"ם על ידי שמתבונן בבריאה, ובטובות שעשה עמו הקב"ה, מיד מגיע לאהבת הבורא.

ב. אהבת הרוממות - יש מין אהבה אחרת הבאה מצד השכל, והיא נקראת אהבת הרוממות, כי מי שיש בו שכל טוב שמכיר מעלת האיש השלם, ולבו חפץ בשלמות, אוהב את האיש השלם על שלימותו אהבה עזה [כמו לדוגמא כל אחד אוהב את רבו, שמרגיש בו שלימות], ועל אחת כמה וכמה שיש לאהוב את הבורא יתברך שהוא השלם האמתי בכל מיני שלימות בתכלית השלימות.

ואהבה זו מגיעה על ידי שאדם עוסק בתורה ובמצוות, אז מתלהב לבו, ויצליח להגיע לאהבת הרוממות של הבורא, וזה שמגיעים לוהיו הדברים האלו.

כהיום בזמן הזה כשאנו רואים את גודל הבריאה של הקב"ה, ואיך שיש בעולם נגיפים קטנים לאלפים ורבבות המסתובבים סביבנו, והגוף מחוסן נגדם, ואינם מזיקים לאדם, וכשהקב"ה רוצה קצת לזעזע את העולם שולח נגיף קטן, בריה קטנה שאינו נראית, ומשגעת את כל העולם, וכל העולם עומד חסר אונים, ויודעים שרק התפילה והשוועה להקב"ה יכולה לעזור, הרי שאדם צריך להכניס בלבו אהבה עזה להקב"ה ששומר עלינו ומצילנו, ושנתן לנו תורת אמת, שנוכל על ידי זה להתחזק בזמנים קשים אלו.

מצוה ה

יראת השם

לירא מפני ה' ולשום יראתו על פניו תמיד, כמו שכתוב (דברים ו יג) "את ה' אלהיך תירא". וענין היראה, לידע כי אף שהקב"ה הוא נעלם מכל, מכל מקום רואה מעשינו ומבין מחשבותינו, כי הוא בוחן לב ויודע כל תעלומות, כמו שכתוב (ירמיה כג כד) "אם יסתיר איש במסתרים ואני לא אראנו".

גם יראה יש שני סוגי יראות, יראת העונש, ויראת הרוממות, וכמו שכתב בפלא יועץ (ערך יראה), והוסיף שיראה אינה דבר קטן, כי בה תלוי השמירה מכל דבר רע.

א. יראת העונש - שירא מעונשים בעולם הזה ובעולם הבא, שהקב"ה מעניש על כל חטא, אם זכה בעולם הזה, ואם אינו זוכה, נענש על כך בעולם הבא, וצריך האדם לחוס על נפשו ולהיות מחשב שכר עבירה כנגד הפסדה ויאמין באמונה שלימה שאין הקדוש ברוך הוא ותרן, ואינו מוותר אפילו דקה מן הדקה. ויראה זו קורא אותה בזוהר הק' יראה רעה, שנמצא שאינו ירא מה' אלא ירא לנפשו, ואפילו הכי גם יראה זו היא טובה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

אמנם יראת ה' טהורה היא שירא יראת הרוממות, בגין דאיהו רב ושליט וכו', כי גדול ה' ולגדולתו ולשלמות מדותיו וידיעתו אין חקר ואין מספר, ולא כל אדם זוכה ליראה זו אלא הכל לפי התעוררותו ולפי מעשיו של אדם, ולפי שקידת למודו בספרים המלמדין לאדם דעת ויראת ה'.

ובזמנים טרופים אלו, קל מאד להגיע ליראת העונש, כי כל אחד חס ומפחד על נפשו שלא תגיע אליו הרעה, אמנם צריך מאד להזהר שלא להגיע לפחד מפני הנגיף, כי זה פחד שוא, אלא הקב"ה נתן פחד טבעי באדם, וידע האדם

להעביר את הפחד מפני הנגיף, לפחד מפני הקב"ה הגדול והנורא, והדרך לראות אם מפחד מהנגיף או מהקב"ה, מה עושה נגד הנגיף, האם יותר דואג להתעדכן בכל הלכות הזהירות שמפרסמים חדשים לבקרים, או שיותר מנסה להתחזק בהלכות הזהירות שנתן לנו הקב"ה בהר סיני, אמנם אסור לזלזל בהוראות הזהירות, אבל יותר יש לדקדק במה שהזהיר אותנו הבורא, שהוא הבעל הבית של הנגיף, כאשר כולם מודים, שאין עוד מלבדו.

מצוה ו

שמירת העינים והמחשבה

שלא לתור אחר מחשבת הלב וראית העינים, שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם וכו', ואמרו חכמים, אחרי לבבכם, זו מינות, ואחרי עיניכם, זו זנות. ובכלל מינות הוא כל מחשבות זרות שהם היפך דעת התורה. ובכלל זנות הוא כל תאות העולם הזה, מבלי שיכוין בהם כלל לכוונה טובה, כלומר שלא יעשה אותם כדי שיעמוד בריא, ויוכל להשתדל בעבודת בוראו, רק כוונתו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו.

זו היא מצוה שיש לשמור עליה בכל רגע, ובוודאי בזמנים טרופים אלו, שאף אחד לא יודע מה ילד יום, וכולם תלויים ברחמי שמים, ובוודאי שכל מי שישמור על עצמו במצוה זו, יזכה לשמירה עליונה מהנגיף.

והנה אנו רואים בזה חיזוק גדול מאד, שכולם התגאו שכל העולם נהיה אחד, ועם ישראל התחיל להתערב בין העמים, והנסיעות ממקום למקום נהיה נגיש, וחשבו שהעולם מאד מתקדם.

והקב"ה הראה לנו, שלפעמים עולם קטן ונגיש, הוא הרס העולם, שנגיף אחד קטן שמתפשט במדינה רחוקה עשרות אלפי קילומטרים מאתנו, מגיע לכל העולם ומה שהיה נראה ככלכלת העולם פורחת, התברר כהרס הכלכלה, וסיכון כל העולם בנגיף אחד קטן.

ולנו בני ישראל זה נוגע מאד, כי כולם יודעים בידיעה ברורה שהקב"ה אינו מחבב את האינטרנט, וגם כשצריך זאת לצורך פרנסה, הרי זה היתר של בדיעבד גדול, ובפרט כאשר משתמשים בו גם שלא לצורך פרנסה, וכל אחד יודע שמי שיש לו מכשיר כזה, נכשל באיסורים החמורים ביותר, מלשון הרע ורכילות, ומראות אסורים, ועוד.

וכל אחד מבין שהמכשיר הזה הוא פרי יצורו של הסטרא אחרא בכבודו ובעצמו, וגם השמות שנתן להם הם שמות שקשורים אליו, "אינטרנט" שזה מתחת לנ' שערי טומאה [אינטר זה מתחת, נ"ט נ' טומאה], וגם הקליפים שהורסים כל חלקה טובה, זה פרי יצורו, שכידוע כל כוחו הוא יונק מהקליפות, ובשבת בזמירות מבקשים "לבטל לכל קליפין", ויש לכוון גם הקליפים האלו. וגם המסכים זה פרי יצורו, שהם המסכים המבדילים בינינו לבין אבינו שבשמים וכמו שכתב רבי אלימלך בתפילתו, "ותעביר מעלי כל המסכים המבדילים בינינו לבינך".

וגם התירוצ' של צורך פרנסה הבה נראה שברגע אחד, עצר הקב"ה את כל הכלכלה העולמית עם נגיף אחד קטן, וכי שיכול לעצור את כל הכלכלה, אינו יכול לספק פרנסה ליהודי ששומר על עצמו שלא יהיה מסכים המבדילים בינינו לבינו.

בשעות קשות אלו, כאשר כל יהודי מתעורר לתשובה, הבה לא נהיה מהשוטים, שבמקום לחזור בתשובה נתעדכן במכשיר כמה חולים יש, והיכן, ועוד כאלו וכאלו, שזה רק מפיץ יותר את הוירוס, אלא נבין מעצמנו שצריך להתחזק דווקא בדבר הקשה ביותר, ונזכה להנצל יחד עם כל עם ישראל.

מצוה ז

בכל דרכיך דעהו

כתב בשו"ע (או"ח סימן רלא ס"א) כל מה שיהנה בעולם הזה, לא יכוין להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב: בכל דרכיך דעהו (משלי ג ו) ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות, כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך, או לדבר הגורם עבודתו, שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח, אלא יתכוין שיאכל וישתה כפי חיותו, לעבוד את בוראו.

ואמנם עבודה זו היא עבודה גדולה, אבל בכל זאת כימים טרופים אלו, כדאי מפעם לפעם להזכר מסעיף מפורש בשו"ע, שנכתב לכל יהודי, ולא רק לפרושים.

ובעזרת השם מי שיחיה עם זה, ינצל מהבידוד, שבידוד ר"ת "ב'כל ד'רכיך ד'עהו ו'הוא י'ישר אורחותיך".

שיחו בכל נפלאותיו

ויתר על מקום נוח בטיסה, וזכה לטרמפ הביתה

סיפר לנו ידידנו הרב רבי פייבל קירשנבוים שליט"א: אני גר במונסי, ובני שגר בלייקווד אירס את בתו בשעה ומוצלחת, והאופרוף נקבע לשבת פרשת משפטים במונסי.

נכדי אחי הכלה הלומד בישיבה בירושלים, הזמין טיסה ליום חמישי בערב, והיה אמור לנחות ביום שישי בבוקר בניו יורק, ומשם לנסוע ישר למונסי לאופרוף, אך מכיון שכולם כאן עסוקים למעלה מראש בהכנות לקראת החתונה, קבעו שיגיע לשדה התעופה ומשם כבר יסתדר ויקח מונית למונסי. אבל בכל זאת הנושא כבר הדאיג אותו, איך יגיע למונסי, ובפרט שמונית זה לא זול כל כך המחיר הוא מאה ושלושים דולר.

נכדי הבחור עלה על המטוס, והוא קיבל מקום ליד החלון, ושמח מאד, כי כך יוכל קצת לנחם לקראת השבת הגדולה המצפה לו, ומה עוד שגם מקום לידו היה פנוי, וכך יכול להתרווח יותר ולישון במנוחה.

כשהוא מתחיל להסתדר לשינה, הוא מקבל טפיחה על השכם, הוא מסתובב ויהודי נחמד פונה אליו, ושואל אותו אולי אתה רוצה להחליף עמי מקום, המקום שלי הוא שם, ומצביע לו על מקום בין שני אנשים, מקום שהוא בהחלט מאד לא נוח, ובפרט לעומת מקום ליד החלון, ועוד כשיש לידו מקום פנוי.

שאלו נכדי מדוע אתה רוצה להחליף?! השיב לו היהודי, אני נוסע כאן עם אשתי, ונתנו לנו מקומות רחוקים אחד מהשני, ואנו רוצים לשבת יחד, נכדי שהוא בחור עדין ובעל מדות מעולות, הסכים לוותר על מקומו הנוח, כדי לעשות נוח ליהודי אחר.

הוא התיישב ליד האנשים, וכדרכם של יהודים התחיל לדבר עם השכן שלידו, וסיפור לו שהוא צריך להגיע למונסי, ושאלו אולי הוא יודע דרך איך להגיע למונסי.

האיש שישב בצד השני של הכסא, שמע את השיחה, ואמר לו אני נוסע למונסי ואני אקח אותך. וכך היה. המארח לקח אותו ישר לבית כנסת להתפלל שחרית בזמנו.

כשגמר להתפלל אספנו אותו לביתנו וכך בזכות הויתור הגיע במהירות למונסי בלא טירחה.

שוב התברר שמוותורים לא מפסידים, זה מציאות שעובדת בכל תחומי החיים.

הקב"ה מוצא זיווג גם לבחורה שרוצה להתחזק

אני בחורה ממשפחה הנקראת פתוחה מודרנית, וברוך השם התחזקתי בצניעות וביראת שמים, הגעתי לפרקי, והחלטתי שאני רוצה בחור ירא שמים, בעל מדות טובות, שישב וילמד כל חייו, אבל לא היו לי כל כך הצעות שידוכים, כי בחורים טובים כששמעו על משפחתי לא רצו אותי, ומצד שני אני רציתי רק בחורים טובים.

וכך הגעתי לגיל 23 כשאני יושבת ומצפה לקריעת ים סוף הפרטי שלי, כבר היו הרבה 'יועצים' שייעצו לי שזה לא ילך, ואני צריכה להתפשר, כי אף בחור טוב לא ירצה אותי, אבל אני אמרתי להם, וכי אתם חושבים שהקב"ה יעניש אותי בגלל שאני רוצה להיות טובה יותר, וכי בשביל זה ימנע את השידוך, והרי אנחנו יהודי מאמינים בני מאמינים, וכשיגיע הרגע שנקבע לי משמים בעזרת השם אמצא את זיווגי.

באחד הימים הלכתי לקורס [על טהרת הקודש] כדי להשלים דבר שחסר לי במסגרת עבודתי בחינוך, לידי התיישבה אשה, וספרה לי שהיא למדה כבר את התואר הזה לפני עשר שנים, אבל עדיין אין לה תעודה, כי חסר לה השיעור הזה, וכל פעם היא דחתה זאת מחוסר זמן, אבל היום החליטה שהיא חייבת לגמור את זה.

וכך התחלנו לדבר, וכדרך נשים היא התעניינה מה אני עושה, וספרתי לה קצת על עצמי, שאני מגיעה ממשפחה פתוחה, ואני רוצה בחור טוב, וקצת הולך לי קשה בשידוכים, כי בחורים טובים נרתעים קצת ממשפחתי.

בלילה קבלנו טלפון משדכן, מסתבר שאותה אשה יש לה בחור שלפי כל הסימנים מתאים לי מדויק, ובדיוק בימים אלו עבר ישיבה, כי רצה להתחיל לשמוע שידוכים, וברוך השם השידוך נגמר לשמחת שני הצדדים.

התברר שכל היועצים שהפחידו אותה שהיא לא תמצא את השידוך, כי היא רוצה להיות טובה יותר ממשפחתה, וחשבו שהקב"ה יעניש אותה על זה התבדו,

הקב"ה עיכב עשר שנים את האמא שלא תלך לקורס, ובדיוק ביום שהיתה צריכה לקדם את השידוך שלח אותה, והושיב אותה ליד הבחורה, והתברר שכל מה שחיכתה שנים רבות, כדי שהבחור חתנה להבא יגדל, ויגיע לפרקו.

למה תבכי התאמצתי בשמים להחליף לך את הגזר דין בצער ובזיונות

בספר דברי יחזקאל להגאון רבי יחזקאל שרגא פרנקל תאומים, נכדו של הברוך טעם, כתב נכדו הגאון רבי ברוך שמעון שניאורסון זצ"ל ראש ישיבת טשעבין תולדות למרן המחבר.

וכתב שנודע במשפחתנו על ענין חלומות אמיתיים אצל צאצאיו של בעל הדברי יחזקאל, ושמעתי מאמי הצדקנית הי"ד, ומזקנתי הצדקנית הרבנית אשת זקני הרב מפאדגורזע בנו של רבינו המחבר, איך שגיסה הרב יוסף טייטלבוים זצ"ל חתן בעל הדברי יחזקאל אב"ד בניעפאלאמיטץ שכר דירה בעיירה מגוי תושב העיר.

פעם אחד התעורר הגוי ובא בתביעה אליו שיפנה את הדירה או שיקנה את הבית, והיה הרב במצוקה גדולה, כי לקנות את הבית לא היה לו כסף, ולפנות הדירה לא היה באפשרותו, כי לא היה לו לאן ללכת, כי העיר היתה קטנה וכל הבתים שם היו תפוסים, ולא מצא בית לשכור, והיה מוכרח כמעט לעזוב את העיר ואת הרבנות.

וכמעט בכל יום הגיע הגוי ודחקם יותר ויותר, כדי שיעזבו את הבית כי הוא רוצה למכרו, והיה להם מזה עוגמת נפש גדולה.

בנוסף לכך, כעבור כמה ימים, היה איזה סכסוך בין שתי נשות העיר, ואחת הנשים אמרה לחברתה, את יודעת מה הרבנית אמרה עלייך, וכך בדתה מלבה סיפר בדים שלא היה ולא נברא, אבל אותה האשה נפגעה מאד, כשכביכול הרבנית כך אמרה עליה, ונכנסה אל הרבנית בחרי אף, והתנפלה עליה בדברים והעליבה אותה מאד ויצאה מביתה.

הרבנית שהיתה עדינת נפש והיתה חפה מפשע נצבט לבה מכאב, והתייפחה בבכי, ומתוך הבכי נרדמה ליד השולחן, והנה נראה לה אביה בעל הדברי יחזקאל בחלום ואמר לה אני מתבייש ממך בתי, ועל הבכי שלך, דעי כי היה עליך גזר דין קשה להעדר מן העולם, והתאמצתי להיות מליץ יושר עליך ועל ילדיך הקטנים, ונתקבלה בקשתי, והחליפו הגזר דין ביסורין, שהגוי יציק לכם עם דירתכם.

חזרו ואמרו בבי"ד של מעלה כי זה לא מספיק, ויש להוסיף עגמת נפש, שיש בו מעין שפיכת דמים, ובא זה לידך ככפרה, ואיך זה תבכי על הכפרה הזו, ותקץ והנה חלום.

לא עבר זמן קצר ובאת האשה המעליבה בבכי ובבקשת סליחה כי נתברר לה שהיתה זו עלילה, והרבנית הצדקנית נקיה מכל עון ואשמה, עברו כמה שעות ובא הגוי לביתם, ואמר נמלכתי להשאיר המצב כמו שהיה וכמו שגרתם עד כה תמשיכו לגור וכה נשמו לרוחה.

יהודי עושה השתדלות, והקב"ה שולח את עזרו ממקום אחר

סיפר יהודי, למרות שאיני גבאי צדקה, אבל מכיון שהגיעו לידי סיפורים על כמה אברכים שזקוקים למעות, החלטתי בפורים האחרון לאסוף קצת מתנות לאביונים אצל מכרי, ולזכותם במצוה גדולה זו, וכך גם אוכל להיות לעוזר לכמה משפחות נזקקות.

ואכן אספתי את הכסף אצל מכרי, ובעוברי ליד עוד בית הכנסת החלטתי גם להכנס לשם, למרות שידעתי שהסכום שם יהיה קטן, והבזיונות יהיו גדולים, ובכל זאת החלטתי למען שמו יתברך כל זה שוה, כדי שיהיה לאותם משפחות עוד קצת כסף, ולשמח אותם.

ואכן הכל היה לפי התכנון, נכנסתי לבית הכנסת הזה והיו שם הרבה גבאי צדקה, וכל אחד תרם שקל או שני שקל, והסכום היה קטן, ומכיון שלא הורגלתי באסיפת כספים, גם היה לי מאד לא נעים עם כל זה.

איך שגמרתי את אסיפת הכסף מבית הכנסת, אני מקבל טלפון מחברי, יש יהודי שברגע זה הביא לי סכום כסף גדול לחלוקה למשפחות למתנות לאביונים, אתה מוזמן לבא לקחתם ולחלקם למשפחות.

ראיתי בחוש, שיהודי לא צריך לגמור, על יהודי מוטל רק להשתדל, הכסף מגיע מהקב"ה.

ואז נזכרתי בסיפור שסיפר הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, שבשנות המלחמה כשלמד בלונדון ביקש ממנו ראש הישיבה רבי משה שניידר שיצא לאסוף קצת כסף אצל בעלי הבתים, כדי שיהא מה לתת לבחורים לאכול, רבי משה יצא לדרכו, אך חזר בפחי נפש, הוא קיבל רק תירוצים ובזיונות, אבל אפילו ליש"ט אחד לא עשה.

כשחזר לישיבה לא רצה לצער את ראש הישיבה על כשלון השליחות, ולכן נכנס לבית המדרש והתיישב ללמוד, כמה דקות לאחר מכן, בא בחור שראש הישיבה קורא לו.

הוא הלך בפיק ברכיים, כשהוא מתכנן איך לבשר לראש הישיבה על כשלון השליחות, כשהגיע לראש הישיבה קבלו בשמחה, והודה לו על הצלחה השליחות, ושזכותו יש מה לתת אוכל לבחורים.

רבי משה עמד נדהם, והרי לא הביא כלום, אמר לו ראש הישיבה, וכי אתה חושב שהכסף מגיע דווקא מהשתדלות שלך, אנחנו מצווים לעשות השתדלות, אבל הכסף יגיע מהיכן שהקב"ה יחליט, וברוב הפעמים זה מגיע בכלל ממקום אחר.

בדיוק כשהלכת לאסוף כסף, ולא הצלחת, נכנס לכאן גביר והניח לי על השולחן סכום של עשרים וחמש אלף ליט"ש, סכום עצום, שהפסיק לכלכלת הישיבה לזמן רב.

אילו היה בורח באמצע שמונה עשרה לא רק שלא היה מרויח, אלא היה מפסיד הכל

סיפר הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: שמעתי מאחד מתושבי ניו יורק, אשר עסקיו נקלעו להפסדים וקשיים, ובכדי שיוכל לעלות שוב על דרך המלך היה זקוק מאוד להלוואה גדולה מהבנק.

קבע האיש תור להיפגש עם מנהל הבנק היושב במדינת דטריויט שבארה"ב, ונקבע הזמן לשעה ארבע וחצי אחרי הצהריים. הלה ידע שעליו להגיע בזמן, ואוי לו אם יאחר אפילו במקצת, כי ה'מאחר' אינו נחשב בעיניהם אלא כבטלן, ומה גם שאז 'נחשד' כמאחר גם בתשלומי הלוואות הבנק.

ולכן החליט להיות זריז ולהגיע לבנק כבר בשעה ארבע, אלא שעדיין לא התפלל מנחה, לכן נכנס לביהמ"ד הסמוך, שם אמורים להתפלל מנחה בשעה 4:00.

בהגיעו לבית המדרש שאמנם כבר הגיע זמן התפילה, אבל האנשים עדיין לא הגיעו, ובקושי יש שלושה אנשים, אט אט התקבצו עוד ועוד אנשים, עד שב"ה הגיע מניינם לעשרה.

הוא היה לחוץ מאד, שלא יאחר את הפגישה החשובה, וכבר חשב 'לברוח' לאחר שמונה עשרה, אולם החזן ביקש ממנו בתחנונים שישאר עד סוף התפילה,

מכיוון שהוא 'חייב' ועליו לומר קדיש אחרי 'עלינו'. בלית ברירה החליט האיש להמתין עד סיום התפילה.

מיד בגמר התפילה רץ 'כחץ מקשת' לבניין הבנק, אך כשהגיע ראה שהמנהל עדיין לא הגיע. ב"ה... המתין כמה רגעים והנה נכנס אל החדר מנהל הבנק, ולהפתעתו הוא מבחין כי פניו של המנהל מוכרות לו... רגע הרי זה הבעל תפילה שביקש ממנו להישאר בביהמ"ד עד אחר גמר התפילה.

אמר לו המנהל: ראיתי על פניך עד כמה הנך ממחר ולחוצ, אך לעומת זאת היה ניכר על פניך מידת נאמנותך ויושרך, ועל כן הנני סומך עליך... ובתוך רגעים ספורים נסתיימה הפגישה בהצלחה גדולה.

אין צריך לומר, מה היו תוצאות הפגישה אילו היה בורח קודם חזרת הש"ץ... כשהמנהל נכנס ומוצא את אותו 'ברנש' שברח לו ו'קלקל' לו את המנין...

בזכות הברכה של ברכת המזון בכתב, זכינו להנצל מתאונת דרכים קשה

לפני תקופה קצרה נסעתי עם בני משפחתי ברכב שלי מעירנו מאנסי לעיר בולטימור, לרגל חתונה משפחתית. נסיעה זו לוקחת כמה שעות, לכן עצרנו באמצע הדרך באתר מנוחה ['רעסט איריע'], כדי לפוש מטירחא דאורחא ולשאוב קצת אויר וכוח.

היות ואנו רגילים כבר מזה זמן רב להקפיד על ארוחת 'המוציא', תוך נטילת ידים וברכת המזון כראוי וכנכון, נטלנו שם ידים ואכלנו ארוחתנו, כשבדעתנו לגמור סעודתנו ברכב ולברך ברכת המזון בהמשך הדרך.

זמן קצר לאחר שהמשכנו בנסיעה, כשרצינו לברך ברכת המזון, הבחנו ששכחנו לקחת עמנו 'סידור' או 'בענטשער' [ברכון]. חיפשנו ובדקנו בין החבילות ובין השקיות אולי נמצא איזה סידור'ל, אבל לא מצאנו כלום. או אז נזכרנו במה שמובא בשם גדולים וצדיקים, שכשאדם נקלע למקום שאין לו שם סידור לברך מתוכו, מוטב שיטריח את עצמו ויכתוב את כל נוסח ברכת המזון על דף, ומתוכו יברך ברכת המזון.

ללא מחשבה נוספת חילקנו בינינו את כל ברכת המזון, וכל אחד העלה על הכתב חלק מהנוסח. כשגמרנו העברנו בינינו את הדפים על פי סדר, וברכנו את ברכת המזון מתוך הדפים. לאו בכל יומא מתרחיש לברך ברכת המזון המחולק

לכמה סוגי כתב... ועוד יותר שמחנו שהצלחנו אף הפעם להחזיק במנהגנו היפה, לברך ברכת המזון מתוך הכתב דוקא.

"בערך 20 דקות אחרי שסיימנו את 'פרויקט ברכת המזון', הרגשנו פתאום חבטה עזה ופיצוץ אדיר. תוך רגע הבנו שהרכב שלנו היה מעורב בתאונה רצינית..." ארבעת המכוניות ספגו נזקים גדולים, וכמה מהנוסעים הובהלו לבית החולים, חלקם במצבים קשים מאוד. לא יכולנו להאמין למה שעיינו רואות - לא רק שאף אחד ממשפחתנו לא נפגע ולא נפצע כלל, גם הרכב שלנו לא קיבל שום שריטה.

לאחר שהתאוששנו מרגעי הטראומה שעברו עלינו, הודינו ושיבחנו לבורא כל העולמים על הנס הגדול והגלוי שקרה לנו זה עתה. מיד היה ברור לכולנו בלי שום צל של ספק, שכל זה היה בזכות שהתאמצנו לפני כמה דקות לברך ברכת המזון בכוונה ומתוך הכתב. וציטטתי בקול רם לכל המשפחה את ההבטחה הקדושה של בעל ה'עטרת זקנים': **"המברך ברכת המזון מתוך הכתב בדקדוק ובכוונה, מסלק מעצמו צרות רבות ואסונות ל"ע"**.

כבר תשעים שנה לא עזב אותי, נראה לך שבדיוק עכשיו יעזוב אותי

היה זה לפני מספר שנים, בסיום מסכת במעונו של אחד מראשי ישיבת מיר בירושלים. הוא נשאל אז ע"י כמה אברכים כיצד מתכננת ישיבת מיר לשרוד מול חרב הגזירות הכלכליות, שגרמו לה באותה תקופה להפסד של מיליונים מיד חודש.

הוא השיב להם במעשה שאירע בתקופת המנדט הבריטי: אחד מראשי היהדות בחו"ל הפליג בספינה לארץ הקודש כדי לעזור לבני היישוב היהודי דאז.

בספינה פגש הלה בישיבה כבת תשעים משיקאגו שגמרה בדעתה לבלות את שארית חייה בארץ הקודש נחלת אבותיה. הוא התעניין אצלה היכן היא מתכננת לקבוע את מקומה, והיא השיבה לו שאמנם אין בידה שום חסכוניות לרכוש לעצמה בית, אך בדעתה להתגורר בבית אחיינה שגר היכן שהוא באחד מישובי הארץ.

התפלא אותו האיש על תמימותה של הישיבה ואמר לה: **"דעי לך, בארץ שולטים הבריטים, הם לא נותנים להסתובב סתם ברחובות. מי שאינו יודע היכן הכתובת שלו, שולחים אותו מיד עם הגיעו ארצה לבית המעצר הבריטי"**.

אולם האשה הישישה סובבה ראשה ונראתה רגועה לחלוטין. למחרת לא מצא הלה מנוח בנפשו, הוא לא הבין לשלוות הישישה, שלא נראתה מוטרדת. הוא ניגש אליה שוב ואמר לה: "אנא ממך, נסי בבקשה להזכר בכתובתו, באיזה איזור כדאי לחפשו, אולי בהשתדלות זו נוכל לנסות למצוא אותו ובכך לקשר ביניכם. חבל שאת שארית חיך תבלי בכלא. האם אינך מבינה את משמעות הדבר?"

אך האשה הישישה נותרה באדישותה ולא השיבה דבר. ביום השלישי כבר התפקע אותו עסקן. הוא ניגש עליה נסער ואמר לה: "הגידי נא לי, חז"ל אמרו 'בישישים חכמה', ואני אינני תופס איך אשה בגילך נוסעת לשומקום, ועוד ברוגע שכזה. מהיכן שאבת אפאתיות שכזו?!"

פקחה עליו הישישה עין נבונה וכך אמרה לו: "שמע, ד' יתברך כבר תשעים שנה לא עוזב אותי לרגע. לא נראה לי שדוקא כעת הוא ינטוש אותי..."

כעבור שבוע הם עגנו בנמל, שם קיבלו את העסקן כתבים רבים שידעו על בואו והגיעו לראינו. מיודענו, שהיה מותש מההפלגה, סירב להתראיין. אולם כתב נמרץ אחד לא ויתר, וביקש את כתובתו כדי להגיע למעונו ולראינו מאוחר יותר.

השיב לו העסקן: "אמור לי את שמך ואסדר לך פגישה במעוני". השיב לו הכתב: "שמי סוקולוב..." העסקן נדהם לשמע התשובה ושאל מיד: "אולי יש לך בשיקאגו דודה ישישה בשם זה?" והוא ענה לו: 'הן'. אמר לו העסקן: "הנה היא לפניך..." וכך נפגשו השנים מיד עם הגיעה לנמל וכך מצאה מקום ראוי לשארית ימיה. וכך הוא המשיך בדברו לאברכים: "200 שנה הקב"ה לא עזב את ישיבת מיר על כל צרכיה, לא נראה שכעת הוא ינטוש אותנו".

רק כשכולם שותקים בתפילה יכולים התפילות לעלות

סיפר הגאון רבי שלמה לוויןשטיין שליט"א, על מכר שלו שנושע ברפואה שלמה בזכות קבלה שקיבלו על עצמם מתפללי בית הכנסת בו נהג להתפלל.

היה זה רבו של בית הכנסת שיזם את הדבר, כאשר ביקש מכל המתפללים שיקבלו על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה – קבלה שנודעה זה מכבר כמסוגלת לישועות נפלאות גם למעלה מדרך הטבע.

ואכן בדומה לעשרות ומאות מקרים, גם כאן הועילה הסגולה נגד כל התחזיות, ואותו יהודי יצא מכלל סכנה. אבל עיקר המעשה אותו רצינו לספר כאן, עוד

לפנינו. ביום הגדול והמרגש בו חזר היהודי מבית החולים לביתו, הגיעו כל בני משפחתו, קטנים עם גדולים, לקחת את אביהם הביתה. באמצע הדרך שאל הבן את אביו ברוב תמימות: "אבי היקר! הרי מאז ומעולם אינך מדבר בעת התפילה וקריאת התורה, ואם כן מדוע רק כאשר אחרים קיבלו על עצמם קבלה זו נושעת, ולא בזכות עצמך?"... השאלה היתה נוקבת, והאב הרחרר ושקל בדעתו כיצד לענות לילד התם תשובה שתניח את דעתו.

בינתיים, שואל הנהג את האב היושב לצידו: "אולי אתה יודע מהי הדרך הטובה להגיע עכשיו באמצע היום לבני ברק, בלי להיתקל בפקקים מעצבנים ומורטי עצבים?" ענה לו האב: "אינני בקי כל כך בדרכים וחילופיהן, הרי יש לך מכשיר ג'. פ. אס. - תפעיל אותו, תגיד את השם 'בני ברק', ומכשיר ידריך אותנו בדרך הקלה והטובה ביותר".

הפעיל הנהג את המכשיר והכריז: "בני ברק!"... אבל בדיוק אז צעק איזה ילד מאחור, והשם לא נקלט. שוב ניסה הנהג לומר "בני ברק", אך בדיוק אז נזכר ילד אחר להכריז משהו. לאחר כמה נסיונות ביקש הנהג שיהיה שקט מוחלט, כי הקולות מפריעים למכשיר לקלוט את מה שאומרים.

כולם השתתקו לחלוטין, כשהנהג מכריז שוב את השם 'בני ברק', ואז אכן עלה הדבר בידו. המכשיר קלט סוף סוף את היעד המבוקש. אז התנער האב מהרהוריו, מתפעל מההשגחה הפרטית שזימנה לו תשובה מדויקת לשאלתו של בנו... "בני היקר!" - פנה ואמר לו - "הרי לך תשובה על שאלתך. הרי בעיניך ראית, שכאשר הנהג אמר דבר מסוים דיבוריו לא נקלטו בג'. פ. אס. - כי היו שם דיבורים זרים שהפריעו למכשיר לקלוט את מה שאמר.

כך הדבר גם בתפילה! שהרי כתבו המגיד מקאזניץ והחתם סופר, שבית כנסת שמדברים בו בשעת התפילה, הדיבורים מונעים את התפילות מלעלות, כי בשמים מצפים לשמוע תפילה זכה בלי שום תערובת של קולות אחרים. "לכן, על אף שאני לכשעצמי הייתי נזהר מלדבר בעת התפילה, בכל זאת, למרבה הצער הדיבורים שדיברו אחרים מנעו גם את תפילתי מלעלות. וכעת, כשכל המתפללים קיבלו עליהם לשתוק, עלו כל התפילות.

זכה לדירת חמש חדרים ב־500 שקל בחודש

לפנינו שני מעשים שסיפר אחד מגדולי המשגיחים ב־ם מהיכרות אישית, ויפה כוחן לחזק לעמלי התורה בדורנו.

אברך ת"ח היה גר בדירת מרתף. היה לו צפוף וקשה. יום אחד בא אליו בעל מכולת סמוכה, שברצונו לרכוש ממנו את המרתף בשביל מחסן למכולתו. השיב לו האברך: איני סוחר נדל"ן, אני צריך דירה! תן לי דירה בת 3 חדרים בבנין אחר, ואתן לך בשמחה את המרתף הטחוב הזה.

בעל המכולת שמח על העסקה, ואכן מצא לו דירת שלשה חדרים באזור. כשבא האברך לגור שם, הופיעו השכנים שמעליו ומתחתיו, והציעו לו לצאת יחד עם בבניה של 2 חדרים נוספים. אבל הלה אברך, אין פרוטה בכיסו לבנות! התפלאו: וכי לא שווה לך...? ענה: שווה לי מאד, אבל אינני מסוגל לשלם על כך יותר מ-500 ש"ח לחודש...!

דיברו ביניהם והחליטו לקחת ממנו את התשלום החודשי, וכך בנו לו השכנים החדשים עוד 2 חדרים, כך זכה בדירת חמישה חדרים, בתשלום חודשי של 500 שקל ללא משכנתא.

קיבל עליו עול תורה, ונפטר מחוב של ששה מליון שקל

וסיפור נוסף: אחיו של המשגיח מוסר שיעור דף היומי. פעם בסיום מסכת נעמד יהודי אחד וביקש לדבר, וכך סיפר: הייתי בעה"ב של סופר ענק, יום אחד מכרתי את העסק רציתי להחליף מקצוע, אך חודש אח"כ קבלתי חשבונית ממס-הכנסה שלטענתם אני חייב להם שש מליון שקל, פניתי ליועצי מס, אמרו לי: תנסה להתפשר איתם, אולי יורידו לך לשלש מליון, אבל על פחות מזה אפילו אל תחלום!

הלכתי אל הרב, והוא אמר לי: כתוב "כל המקבל על עצמו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". לך ללמוד בכולל! באותו יום רצתי לכולל ונעשיתי אברך יום שלם. כעבור חודשיים הגיעה חשבונית חדשה ממס-הכנסה בה נכתב: יתרתך אפס לתשלום!

הלכתי ליועצי מס, אמרו לי: זה מאה אחוז טעות! אתה סתם סוחר זמן, ותשלם אח"כ ריביות בכפל כפליים. אבל לא שמעתי להם. מאז אני יושב ולומד ושקוע בלימוד. עברו כבר כמה שנים ולא חזרו אלי... בסלון ביתי תליתי את שני המכתבים...!

היה זה בתקופה שאחר מלחמת העולם השנייה בצרפת. היהודים ששרדו את השואה האיזומה היו מוכים וחבולים בגוף ובנפש מסייטים והתעללויות קשות ואיומות שלא יעזבו אותם עד סוף חייהם.

תקבלי זאת בשמחה ותזכי לבן

באחד מימי שישי, ערב שבת, אירעה טרגדיה קשה ונוראה. בביתם של זוג יהודים, הכינה בעלת הבית את בישולי השבת וסידרה את הבית. היה זה זוג שעבר עינויים קשים ומרים בשואה, עד כדי כך שמרוב הסבל הפיזי שעברו, על פי הטבע לא יכלו לזכות בילדים. בני הזוג השלימו עם העובדה שלא יזכו בילדים עד סוף חייהם, והמשיכו לחיות באמונה ובשמחה.

והנה, באמצע שהניחה האשה את הסירים על הפתיליה, יצאה לכמה דקות לקנות מוצר מסוים במכולת השכונתית, אלא שאז אירע הנורא מכל. האש הגלויה אחזה באחד מחפצי הבית והחלה להתלקח בכל אזור המטבח והסלון. תוך דקות בודדות החל עשן סמיך ושחור להתפשט החוצה, אשר החל לכלות את כל אשר עומד בדרכו.

השכנים המבוהלים שהבחינו בלהבות הזמינו את לוחמי האש, כשתוך כדי הם רצים אל עבר מעונו של הגאון רבי מרדכי פורגמנסקי זצ"ל, על מנת לשאול אותו מה ניתן לעשות במצב שכזה. רבי מרדכי אשר שמע את הדברים אמר בזה הלשון: "כשהגברת תגיע לבניין תאמרו לה בשמי שלא תוציא מפיה מילה אחת של צער וטרוניה ושלא תיקח ללב, כי זה כפרה, ובעזרת השם בזכות זה היא תזכה השנה לילד!".

והנה, כשהגיעה האשה לבניין וראתה שריפה והמולה רבה סביב ביתה, הבינה כי ביתה – רכושה היחיד שנשאר לה אחרי השואה – היה למאכולת אש, שעות ספורות קודם השבת הקדושה.

האשה נשברה לחלוטין לאור המראה הקשה, אך אז רצו אליה השכנים ובישרו לה את דברי הרב פורגמנסקי: "הרב אמר כי אם תצליחי לקבל זאת באמונה ככפרה ולא תוציאי מפין שום מילת צער או טרוניה, תזכי בשנה הבאה בילד ב"ה". היה זה ניסיון נורא ואיום. אשה גלמודה שעברה את כל סבל השואה האיומה, וכעת גם ביתה הולך כליל. היא עמדה עם דמעות בעיניים, אך לא הוציאה מילה אחת לרעה. היא התחזקה באמונה כי אכן זוהי כפרה מיוחדת במינה על מנת לטהר את נשמתה.

מספר הסיפור, הרה"ג רבי נפתלי זילברצווייג שליט"א, מוסיף פרט מצמרר: "רבותי, לאחר שנה נולד לה בן... ואם תרצו לדעת – אני הוא בנה, ויש לי עוד אחות, שנולדנו אחרי אותה כפרה, למרות שעל פי הטבע לא יכלו הוריי לזכות בילדים אחר השואה, אך בזכות שאמי קיבלה זאת באהבה, היא זכתה לכפרה ונושעה בילדים".

מנחם עולם בהיכל ה'

לעלוי נשמת

יצחק יעקב בן פיבל

נלב"ע ביום כ' שבט תשמ"ו

יכט יוכבד בת משה

נלב"ע ביום ט' תשרי תשנ"ג

חנה אסתר בת יצחק יעקב

נלב"ע ביום כ"ו תשרי תשע"ה

בורשטיין

ת.נ.צ.ב.ה.